T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RESİM ANASANAT DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YÜKSEK BASKIRESİMDE CHİAROSCURO TEKNİĞİ VE ÇAĞDAŞ YANSIMALARI

GÜLFER YAĞMUR HAYTA

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. DENİZ GÖKDUMAN

EDİRNE

2023

Tezin Konusu: Yüksek Baskıresimde Chiaroscuro Tekniği ve Çağdaş Yansımaları
Hazırlayan: GÜLFER YAĞMUR HAYTA

ÖZET

Tarihte bilinen en eski yüksek baskı örnekleri tarih öncesi mağara duvarlarında bulunan insan el izleridir. İnsanoğlu yaşamının ispatı olarak el baskılarını kullanmışlardır. Tarih boyunca gerek gündelik yaşamın tasviri, gerek motif gerekse dini amaçlar doğrultusunda yüksek baskı tekniği Antik Dönemlerden beri çeşitli malzemelerde kalıplar oluşturularak kullanılmıştır. En bilinen örneklere Çin ve Japonya'da rastladığımız ağaçbaskılar, ticaret yollarıyla dünyanın geri kalanına ulaşmıştır. Dini amaçla kullanım açısından Avrupa'ya ulaşması Rönesans Dönemi öncesindeki Gotik Döneme denk gelmektedir.

Rönesans resim sanatında kullanılan chiaroscuro tekniği İtalyan kökenli monokrom bir ışık-gölge tekniğidir. Aydınlanma ile birlikte dönem sanatçıları din dışı konulara yönelmişler ve insan bedenini ayrıntılı tasvir etmeye başlamışlardır. Bu noktada kullanılan teknik hacimselliği sağlamıştır. Bu teknik kendinden sonraki birçok sanatçıyı ve akımın çıkış noktasını da etkilemiştir. Dönem sanatçıları bu tekniği ağaç baskılarında da kullanmışlardır. Buna göre ışık-gölge ve hacimselliğin sağlanması için aynı rengin tonlarını her ton için farklı ağaç kalıp kullanarak elde edilmiştir. Ağaçbaskı tekniğinin dönemine göre farklı bir amaçla kullanılmaya başlaması sanatçının sanatsal ifadesinin daha erken bir döneme dayandığını bize göstermektedir. Bu konu Rönesans resmi ve yüksek baskı tekniğinin birleşmesinin incelenmesi açısından önemlidir.

Ağaçbaskı tekniğinin sanatsal anlamda kullanılmaya başlanması Modern Batı Sanatının Empresyonist dönemine denk gelmektedir. Bu dönemden sonra sanatçılar kendi eserlerini çoğaltmak ya da yeni sanat eseri oluşturmak amacıyla baskı tekniklerini kullanmışlardır. Yüksek baskı tekniğine endüstriyel linol baskı tekniğinin eklenmesi bu döneme denk gelmektedir. Baskı tekniklerinin klişe işlerden ziyade özgün baskı resim adını alması ve sanatçının sanat anlayışının bir ifade aracı olarak kullanılmaya başlanması önemli olmuştur. Bu çalışmada yüksek baskı teknikleri üzerinden çağdaş yaklaşımlarla özgün baskıresim olana kadar olan süreç incelenecektir.

Anahtar Kelime: Rönesans, chiaroscuro, monokrom, yüksek baskı, ağaçbaskı, modernizm, çağdaş sanat, çin ağaçbaskı, japon estampları

Name of Thesis: Chiaroscuro Teknique and It's Contemporary Reflections on Relief Prints
Prepared by: GÜLFER YAĞMUR HAYTA

SUMMARY

The oldest known examples of high prints in history are human handprints found on prehistoric cave walls. Human beings have used hand prints as proof of their life. Throughout history, the high printing technique has been used by creating patterns in various materials since Ancient times, both for the depiction of everyday life, motifs and religious purposes. The most well-known examples of woodblock prints, which we found in China and Japan, reached the rest of the world through trade routes. In terms of use for religious purposes, its arrival in Europe coincides with the Gothic Period before the Renaissance Period.

Chiaroscuro technique used in Renaissance painting art is a monochrome light-shadow technique of Italian origin. With the Enlightenment, artists of the period turned to non-religious subjects and began to depict the human body in detail. The technique used at this point has provided volumetricity. This technique has also influenced many artists after him and the point of origin of the current. Artists of the period also used this technique in woodblock prints. Accordingly, shades of the same color have been obtained by using different wood molds for each tone to ensure light-shade and volumetricity. The fact that woodblock printing technique is being used for a different purpose according to its period shows us that the artist's artistic expression dates back to an earlier period. This topic is important for the study of the combination of Renaissance painting and high-print technique.
The beginning of the use of woodblock printing technique in an artistic sense coincides with the Impressionist period of Modern Western Art. After this period, artists used printing techniques to reproduce their own works or to create new works of art. The addition of industrial linoleum printing technique to high printing technique coincides with this period. It has been important for printing techniques to take the name of original print painting rather than clichéd works and to start using the artist's understanding of art as a means of expression.
In this study, the process until the original print becomes a picture with modern approaches through high printing techniques will be examined.

Key Words: Renaissance, chiaroscuro, monocrome, relief prints, woodcut, modernism, contemporary art, chinese woodcut

ÖN SÖZ

Sanat tarihi, tüm bu doğa-insan, evren-bilinç, bilinçaltı üzerinden oluşur. İnsanlık devam ettiği sürece sürekli devinim halinde kaydedilmeye devam edecektir. İnsanlığın kaydını tutan varlıklardan olan ağaçlar da kendi içindeki dokuları ve yalnızca varoluşlarıyla bile bize yol göstermeye devam etmektedirler. En organik kazıma kalıbına sahip ağaçlar sanatçılara yol göstermekte ve kendi dokularını onlara sunmaktadırlar. Kollektif olarak ağaçbaskı sanatsal yolculuğuna katarak ve büyüterek devam etmektedir. Dokuları ve damarları bile yalnızca sanatsal açıdan hiçbir müdahale olmadan da sanatsal aracı olarak kullanılmaktadır. Ağaçbaskı bir tutkudur, zahmetli bir tutkudur. İnsanın yaşam amaçlarından biri de tutkusunun peşinden gitmektir. O yüzden söz konusu bu tez çalışması ağaçbaskı sanatının ülkemizde daha önce işlenmemiş bir konusuna değinmektedir. Baskıresim açısından yerli kaynak olarak literatür açısından baskıresim terimlerinin ve tekniklerinin açıklamasını yaparak akademiye kazandırılmıştır.

Bu yolculukta öncelikle herşeyin mümkün ve olası olduğunu bana öğreten ve inandıran anneme, her zaman desteğini esirgemeyen babama minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Güzel sanatlar fakültesinde bana ağaçbaskı sanatını sevdiren ve incelikleriyle öğretip beni lisans eğitiminden mezun eden, sonrasında yüksek lisans tez jürisi olarak tezin karanlık yönlerinin aydınlatmamı sağlayan ve çalışmayı mükemmelleştiren atölye hocam Sn. Doç. Gökçe Aysun KILIÇ'a,

Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Baskı Sanatları Bölümü'nü kuran ve benim ana atölye hocam olan, tez konusunda beni yönlendiren ve destek olan Sn. Prof. Dr. Hatice BENGİSU'ya,

Ülkemizde ağaçbaskı sanatını hala geleneksel yöntemlerle icra eden, tez kaynakları ve ağaçbaskının bilinmeyen yönleri konusunda beni aydınlatan ve terimsel ifadelerde doğru olanı öğrenmemi sağlayan sayın hocam Prof. Hasan KIRAN'a,

En büyük teşekkürün sahibi, alanı dışında bir tez çalışmasına danışmanlık yapmasına rağmen beni doğru ve net bir şekilde yoluma ışık olan ve yönlendiren, hiçbir şekilde desteğini esirgemeyen çok sevgili danışmanım Sn. Doç Dr. Deniz GÖKDUMAN' a ,

Ülkemizde baskıresim sanatının ilerlemesini ve gelişmesini sağlayan bütün sanatçı, akademik oluşumlara, derneklere, hocalarıma ve bu bölümden mezun olup hala çalışmalarına devam eden arkadaşlarıma,

Teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

GÜLFER YAĞMUR HAYTA

İSTANBUL

2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET……I

ABSTRACT……II

ÖN SÖZ……III

İÇİNDEKİLER……V

RESİMLER LİSTESİ……VII

KISALTMALAR……XXIX

I. BÖLÜM

1.GİRİŞ……1

1.1.Problem……2

1.2.Amaç……2

1.3.Önem……3

1.4.Sınırlılıklar……4

1.5.Tanımlar……4

1.6.Araştırma Yöntemi……5

II. BÖLÜM

2.BASKIRESMİN TANIMI ve BASKIRESİM TEKNİKLERİ……6

2.1.Baskıresim Teknikleri……6

2.1.1.Çukur Baskı……7

2.1.2. Düz Baskı……14

2.1.3. Yüksek Baskı……19

III. BÖLÜM

3.YÜKSEK BASKIRESMİN TARİHSEL GELİŞİMİ……23

3.1.YÜKSEK BASKIRESMİN DÜNYADA GELİŞİM SÜRECİ……23

3.1.1.Tarih Öncesi Dönem……23

3.1.2.Antik Dönem……..…26

3.1.3.Çin Hanedanlık Dönemi…….……...…30

3.1.4.Japon Estampları……..32

3.1.5.Avrupa'da Yüksek Baskıresmin Süreci…….……...…49

3.1.6 Türkiye'de Yüksek Baskıresmin Süreci…….……...…67

IV. BÖLÜM

4.CHİAROSCURO TEKNİĞİ…….……77

4.1.RÖNESANS RESMİNDE CHİAROSCURO TEKNİĞİ……...77

4.1.1.Chiaroscuro Tekniği……...……....83

4.2YÜKSEK BASKIRESİMDE CHİAROSCURO TEKNİĞİ…….…….88

4.2.1Ağaç Baskıresimde Chiaroscuro Tekniği…….……...88

V. BÖLÜM

5.CHİAROSCURO TEKNİĞİ KULLANAN SANATÇILAR…….....…90

5.1.Ugo Da Carpi…….…..90

5.2. Lucas Cranach……..…..… ..96

5.3.Hans Burgmair……...…. 100

5.4.Niccolo Vicentino……....107

5.5. Bartolomeo Coriolano…….....…113

VI. BÖLÜM

6.ÇAĞDAŞ ÖZGÜN BASKIRESİMDE MONOKROM ÇALIŞMALAR……....120

SONUÇ…….……138

KAYNAKÇA……144

EK-1 GÜLFER YAĞMUR HAYTA SANATÇI BİYOGRAFİSİ……...…148

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa No

Resim 1: Francisco Goya, Akuatint ile İndirme, 8
"Aklın Uykusu Canavarlar Yaratır", Los Capricos, 1786, Prado Müzesi
https://tr.wikipedia.org/wiki/Akuatint#/media/Dosya:Goya-El_sue%C3%B1o_de_la_raz%C3%B3n.jpg

Resim 2: Karl Bodmer, Akuatint Gravür Oyma, 1841 8
https://tr.wikipedia.org/wiki/Akuatint#/media/Dosya:Trarbach,_Traben_und_die_Gr%C3%A4finburg_by_Karl_Bodmer.jpg

Resim 3: Gülfer Yağmur Hayta, 2012, Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 9
Sanatçı arşivinden.

Resim 4: Umut Germeç, Şekerli Vernik, Yitik, 2009 10
https://www.sanatgezgini.com/ozgun-baski-gravur-umut-germec

Resim 5: Wilson Shieh, Yüzücü, Renkli Asite İndirme ve Akuatint, 2005, 11
Crown Point Press Yayını
Baskıresim Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi, Beth Grabowski- Bill Fick, Karakalem Kitabevi, İZMİR

Resim 6: Akiko Taniguchi, Bay Ararat, Kuru Kazıma ve Asite İndirme 12
Baskıresim Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi, Beth Grabowski- Bill Fick, Karakalem Kitabevi, İZMİR

Resim 7: Henry Hopner Meyer, Mezzotint, Lady Hamilton ve Doğa, 1970, 13
British Museum
https://en.wikipedia.org/wiki/Mezzotint#/media/File:Henry_Hoppner_Meyer_-_Lady_Hamilton_as_Nature_-_B1970.3.335_-_Yale_Center_for_British_Art.jpg

Resim 8: "Ayak Tabanı Kasları", AE Gautier d'Agoty, Renkli Mezzotint, 1773 13

https://en.wikipedia.org/wiki/Mezzotint#/media/File:Muscles_of_the_sole_of_the_foot._Colour_mezzotint_by_A._E._G_Wellcome_V0007806.jpg

Resim 9: David Sandlin, Cennetten Kovulma- Eğitim Panosu, Elek baskı. 15
Baskıresim Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi, Beth Grabowski- Bill Fick, Karakalem Kitabevi, İZMİR, s.67

Resim 10: Lenny Devvening, Kanıt, Elek Baskı, 2005 15
Baskıresim Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi, Beth Grabowski- Bill Fick, Karakalem Kitabevi, İZMİR, s.73

Resim 11: Atilla Atar, Litografi, 1996 16
https://www.atillaatar.com/, Sanatçının koleksiyonundan.

Resim 12: Jenny Schmid, Maçoluğun Patetik Sonu, Litografi, 2003 16
http://philagrafika.blogspot.com/2009/08/interview-jenny-schmid.html,
25 Ağustos Salı, 2009

Resim 13: Giovanni Benedetto Castiglione, Mono Tipi, 1645, 18
"Türbanlı Sakallı Bir Adamın Başı"
https://www.rct.uk/collection/903946/the-head-of-a-bearded-man-wearing-a-turban

Resim 14: Umut Germeç, Mono Tipi, Doğaçlamalar, 2020 18
https://www.sanatgezgini.com/umut-germec-ozgun-baski-monotip-baski-dogacalmalar-i

Resim 15: Albrecht Dürer, Kıyametin Dört Atlısı, Ağaçbaskı, 1515 20
Baskıresim Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi, Beth Grabowski- Bill Fick, Karakalem Kitabevi, İZMİR

Resim 16: William Bradley, "İç Yazıcı", Linol baskı, 1895 22
https://www.penrosepress.ca/blogs/nerd-time/linocut101

Resim 17: Gustave Bauman, Linolyum Baskı," Eski Münih", 1905 22
https://www.artic.edu/artworks/9334/old-munich

Resim 18,19: “Eller Mağarası”, Santa Cruz, Arjantin 24
https://tr.wikipedia.org/wiki/Cueva_de_las_Manos#/media/Dosya:SantaCruz-CuevaManos-P2210651b.jpg

Resim 20: Çocuk El ve Ayak İzleri, Tibet Bölgesi 25
https://arkeofili.com/bu-el-ve-ayak-izleri-dunyanin-en-eski-magara-sanati-olabilir/

Resim 21: Basura Mağarası, Ayak İzleri, Kuzey İtalya 26
https://www.arkeolojikhaber.com/haber-magarada-bulunan-paleolitik-ayak-izleri-bakin-neler-soyluyor-21208/

Resim 22: Asur, M.Ö 2000, Kireçtaşı Silindir Mühür 27
https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/ancient-near-east1/sumerian/a/cylinder-seals

Resim 23: Kalsit Taşı, Silindir Mühür, Şikago Üniversitesi Koleksiyon 27
https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/ancient-near-east1/sumerian/a/cylinder-seals

Resim 24: Lapis Lazuli taşı, Asur Silindir Mühür ve Kil Baskı 28
https://humanorigins.si.edu/evidence/behavior/recording-information/assyrian-cylinder-seal

Resim 25: Yeşim taşı, Sümer Silindir Mühür ve Kil Baskı 28
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sumerian_Cylinder_Seal_of_King_Ur-Nammu.jpg

Resim 26: Koptik dönem Mısır Hiyeroglif Örneği 29

Resim 27: “Phaistos Diski”, M.Ö 1700, Girit 29
https://www.arkeolojikhaber.com/haber-phaistos-diski-faistos-diski-24279/

Resim 28: “Elmas Öğreti”, M.S 868, Tang Hanedanlığı, Çin 31
https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_printing_in_East_Asia#/media/File:Jingangjing.jpg

Resim 29: “Japonya’nın Teslimiyetini ve Çin’in Zaferini kutlayın”, Li Hua, Ağaçbaskı, 1946 32
https://livinginadarknight.in/the-invention-of-woodblock-printing-in-china-and-the-development-of-black-and-white-relief-printmaking-in-the-far-east/

Resim 30: 1391-Yüzü Nembutsu Engi rulosundan bir detay. 33
https://asia.si.edu/explore-art-culture/collections/search/edanmdm:fsg_F1958.11/

Resim 31: “Beş Koruyucu Tanrı”, 13.yy Budist Baskı. 34
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/50/The_Five_Wisdom_Kings.jpg/200px-The_Five_Wisdom_Kings.jpg

Resim 32: Beş Koruyucu Kraldan Biri, Geç Heian Dönemi, Japonya 34
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Dai_Itoku_Myoo_Yamantaka_Toji.JPG#filelinks

Resim 33: Lotus Sutranın giriş bölümü, 11.yy, Japonya 35
https://tricycle.org/magazine/lotus-wonderful-law/

Resim 34: Yelpaze Şeklinde Lotus Sutra, 12yy., Japonya 35
https://tricycle.org/magazine/lotus-wonderful-law/

Resim 35: Hishikawa Moronobu, , Ağaçbaskı, 1670-80 36
https://en.wikipedia.org/wiki/Hishikawa_Moronobu#/media/File:Moronobu_b-w_shunga.jpg

Resim 36: Hishikawa Moronobu, “Kadın Terziliği ve Zanâatkarlar”, 1675-1695 37
https://en.wikipedia.org/wiki/Hishikawa_Moronobu#/media/File:Brooklyn_Museum_-_Women_Dressmaking_(left)_and_Artesans_at_Work_(right)_-_Hishikawa_Moronobu.jpg

Resim 37: İki kız, Harunobu, Ağaçbaskı, 1750 38
https://tr.wikipedia.org/wiki/Suzuki_Harunobu#/media/Dosya:Harunobu_2_Pers.jpg

Resim 38: Suzuki Harunobu, ” Gelinin Eşinin Evine Yolculuğu”, 38
https://zone47.com/crotos/?p170=360978

Resim 39:" Taiko ve Beş Karısı Kyoto'nun Doğusunda Gezide", Kitagawa Utamaro, Ukiyo-e 39
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Utamaro_(c._1802%E2%80%9304)_Taik%C5%8D_gosai_rakut%C5%8D_y%C5%ABzan_no_zu.jpg

Resim 40: "Ter Silen Kadın", Kitagawa Utamaro, Ukiyo-e, 1798 39
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/57/Ase_o_fuku_onna2.jpg/220px-Ase_o_fuku_onna2.jpg

Resim 41: "Minami Juni Ko serisi", Torii Kiyonaga, diptik Ukiyo-e 1784 40
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Le_sixi%C3%A8me_mois_Kiyonaga.JPG

Resim 42: "Hamam Kadınları", Torii Kiyonaga, Ukiyo-e 1780 40
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Kiyonaga_bathhouse_women-2.jpg

Resim 43:Hizmetçi Edobi Rolünde Otani Onji Şaraku, Ukiyo-e, 1794 41
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0e/Toshusai_Sharaku-_Otani_Oniji%2C_1794.jpg/220px-Toshusai_Sharaku-_Otani_Oniji%2C_1794.jpg

Resim 44: "Bin Kiraz Ağacından Yoshitsune", Şaraku, Ukiyo-e, 1794 41
https://en.wikipedia.org/wiki/File:SharakuTwoActors.jpg

Resim 45: "Kanawagada Büyük Dalga", Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Hokusai, Ağaçbaskı, 1933 42
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Red_Fuji_southern_wind_clear_morning.jpg

Resim 46: "Kızıl Fuji", Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Hokusai, Ağaçbaskı, 1830 42
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Red_Fuji_southern_wind_clear_morning.jpg

Resim 47: "Tokaido'daki Goten-Yama Tepesi", 43
Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Hokusai, Ağaçbaskı, 1832
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Katsushika_Hokusai,_Goten-yama_hill,_Shinagawa_on_the_T%C5%8Dkaid%C5%8D,_ca._1832.jpg

Resim 48: "Sumida Nehrinde Sekiya Kasabası", 43
Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Hokusai, Ağaçbaskı, 1832
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Village_of_Sekiya_at_Sumida_river.jpg

Resim 49: "Totsuka", Tokaido'nun 53 İstasyonu serisi, 44
Hiroshige, Ağaçbaskı, 1833
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Hiroshige06_totsuka.jpg

Resim 50:" Ottomo", 8 Kanazawa Manzarası serisi 44
Hiroshige, Ağaçbaskı, 1836
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Kanazawa8_Ottomo.jpg

Resim 51:" Vahşi Kaz Tepesi ve Tone Nehri", 45
100 Fuji Dağı Görüntüsü serisi, Hiroshige, Ağaçbaskı, 1858
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:11_-_Wild_Goose_Hill_and_the_Tone_River.jpg

Resim 52: 100 Edo manzarası serisi, Hiroshige, Ağaçbaskı, 1857 45
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:100_views_edo_045.jpg

Resim 53: Yamamato Kanae, Balıkçı, Ağaçbaskı 1904 47
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Yamamoto_1904.jpg

Resim 54: Onchi Kosura, "Hagiwara Sakutaronun Portresi", 47
Ağaçbaskı, 1943
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/df/%27Portrait_of_Hagiwara_Sakutar%C3%B4%27%2C_woodblock_print_by_Onchi_K%C3%B4shir%C3%B4%2C_1943%2C_1st_edition%2C_National_Museum_of_Modern_Art%2C_Tokyo.jpg

Resim 55: Hiroshi Yoshida,"Pırıl Pırıl Deniz", Ağaçbaskı, 1926 48
https://www.tuttartpitturasculturapoesiamusica.com/2017/12/Hiroshi-Yoshida.html

Resim 56: Hiroshi Yoshida"Bir Gece Yağmurundan Sonra Kagurazaka Sokağı, 48
Ağaçbaskı, 1929
https://www.tuttartpitturasculturapoesiamusica.com/2017/12/Hiroshi-Yoshida.html

Resim 57: Bois Protat'ın baskı bloğu ve baskısı, 49
14.yy,Fransa
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Le_bois_Protat_-_block_and_print.jpg

Resim 58: "Alçakgönüllülük" , Ars Moriendi, 50
Ağaçbaskı, 15.yy
https://www.burcakbalamber.com/single-post/2018/06/25/onbe%C5%9Finci-y%C3%BCzy%C4%B1lda-i%CC%87yi-%C3%B6lme-sanat%C4%B1-ars-moriendi

Resim 59: "Kibir", Ars Moriendi, Ağaçbaskı, 15.yy, 51
https://www.burcakbalamber.com/single-post/2018/06/25/onbe%C5%9Finci-y%C3%BCzy%C4%B1lda-i%CC%87yi-%C3%B6lme-sanat%C4%B1-ars-moriendi

Resim 60: "Pieta", Ağaçbaskı,1460, 51
Güney Almanya
https://smarthistory.org/printmaking-europe-1400%E2%88%921800/

Resim 61: Martin Schongauer,"Şeytanlar tarafından ezilen, 52
Aziz Antony", Ağaçbaskı, 1475, MOMA
https://jv.wikipedia.org/wiki/S%C3%A9tan#/media/Barkas:Schongauer_Anthony.jpg

Resim 62: Albert Durer, Kıyamet serisinin ikinci Latince, 53
başlık sayfası, Ağaçbaskı,1511
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/68/D%C3%BCrer_Apocalypse_0.jpg

Resim63:AlbrechtDürer, Kıyametin Dört Atlısı Ağaçbaskı, 1498, 53

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/84/D%C3%BCrer_Apocalypse_4.jpg

Resim 64: Albrecht Dürer, Ejderha ile Savaşan Aziz Mikail, 54
Ağaçbaskı, 1498
https://en.wikipedia.org/wiki/Apocalypse_(D%C3%BCrer)#/media/File:D%C3%BCrer_Apocalypse_12.jpg

Resim 65: Theodor Pullman ve Poelman'ın başlık sayfasından, 54
Plantin/ Moretus amblemi, Ağaçbaskı, 1592
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Plantin_emblema_from_title_page_of_Lucanus,_De_bello_civili_ed._Pulmann_%281592%29.jpg

Resim 66:Kıskançlığı öldüren Herkül, Peter Paul Rubens'in 55
(Flaman, 1577-1640) ardından Christoffel Jegher
(Flaman, 1596-1652/53), Ağaçbaskı
https://www.artic.edu/artworks/84339/hercules-slaying-envy

Resim 67: William Bradley,"İç Yazıcı", 56
Linol baskı,1895

Resim 68: Paul Gauguin, Te atua- Tanrılar, 57
Ağaçbaskı 1894
https://www.moma.org/collection/works/66432

Resim 69: Paul Gauguin, Noa Noa serisinden, 57
Ağaçbaskı, 1899
https://www.artnet.com/artists/paul-gauguin/te-atua-68fR6G3eWKOGP15EXSGiEQ2

Resim 70: Felix Valotton, İtiraf, Ağaçbaskı, 1895 58
https://www.vangoghmuseum.nl/en/prints/collection/p1494V2000

Resim 71:Felix Valotton, Üç yıkanan, Ağaçbaskı,1895 58
https://www.vangoghmuseum.nl/en/prints/collection/p1709V2000

Resim 72: “Brücke Manifestosu”, Ağaçbaskı,1906 59
https://en.wikipedia.org/wiki/Die_Br%C3%BCcke#/media/File:Programm_der_Br%C3%BCcke.jpg

Resim 73: Otto Müller, Ağaçbaskı,1912 60
https://en.wikipedia.org/wiki/Die_Br%C3%BCcke#/media/File:Jahresmappe.png

Resim 74:Ernst Ludvig Kirchner, Çıplak Dansçılar, 60
Ağaçbaskı,1906
https://en.wikipedia.org/wiki/Die_Br%C3%BCcke#/media/File:Jahresmappe.png

Resim 75: Kathe Kollwitz, “Önden Otoporte” 61
Ağaçbaskı, 1922-23
https://www.moma.org/s/ge/collection_ge/artist/artist_id-3201_role-1_sov_page-23.html

Resim 76: Kathe Kollwitz,“Kurban”, 62
Ağaçbaskı,1922
https://www.tate.org.uk/art/artworks/kollwitz-the-sacrifice-p82459

Resim 77: Kathe Kolliwitz,“Savaştan Anneler”, 62
Ağaçbaskı, 1922-23
https://www.moma.org/s/ge/collection_ge/artist/artist_id-3201_role-1_sov_page-17.html

Resim 78: Kathe Kollwitz,“Karl Liebknect anısına”, 63
Ağaçbaskı, 1920
https://www.moma.org/s/ge/collection_ge/artist/artist_id-3201_role-1_sov_page-11.html

Resim 79: Kathe Kollwitz, “Savaştan İnsanlar”, 63
Ağaçbaskı, 1922-23
https://www.moma.org/s/ge/collection_ge/artist/artist_id-3201_role-1_sov_page-22.html

Resim 80: Thomas Kilpper, Sanatçı zemin oyma işlemi, 64
2009

https://www.kilpper-projects.de/

Resim 81: Thomas Kilpper, Eski güvenlik binasının linolyum zemini, 64
Berlin, 2009
Baskıresim, Beth Garabowski-Bill Fick

Resim 82: Thomas Kilpper, Eski güvenlik binası zemininden alınmış baskı, 65
Linol baskı, Berlin, 2009
Baskıresim, Beth Garabowski-Bill Fick

Resim 83: Thomas Kilpper, Kıyamet yok sadece felaketler" 65
sergisi ve zemin enstalasyonu, Edinburg, 2016
Baskıresim, Beth Garabowski-Bill Fick

Resim 84: Thomas Kilpper,"Rosa", Ağaç baskı, 2010 66
Baskıresim, Beth Garabowski-Bill Fick

Resim 85: Thomas Kilpper, "Miras siyaseti ve siyasetin mirası" 66
Edinburg, 2019
Baskıresim, Beth Garabowski-Bill Fick

Resim 86: Tokat yazmaları, Ağaç kalıplar, 67
https://ikizkare.com/makale/agac-baski-tokat-yazmalari-el-sanati/320

Resim 87: Tokat yazması baskı, yapan kadın, 68
https://ikizkare.com/makale/agac-baski-tokat-yazmalari-el-sanati/320

Resim 88: İbrahim Müteferrika,"Tarih-i Hind-i Garbi" kitabı, 69
Kadınların ağaçlardan büyüdüğü cömert yeni dünya,
Sayfa 15, Ağaçbaskı, 1729-40
https://blogs.princeton.edu/cotsen/tag/tarih-i-hindi-i-garbi/

Resim 89: Sabri Berkel, "Leke", 70
Linol baskı, 1974

https://www.artiummodern.com/

Resim 90: Turgut Zaim,“Zurnalı Genç”, Linol baskı, 70
https://www.artiummodern.com/

Resim 91: Şinasi Barutçu, Linol baskı, 71
https://www.bitmezat.com/en/product/4659512/resim-sanati-egitimi-linol-oyma-1-gazi-terbuye-enstitusu-resim-ogretmeni-sinas

Resim 92: Mustafa Aslıer, “İsimsiz”, 72
Ağaçbaskı, 1958
Mustafa Aslıer, Özgün Baskıresim Geçmiştenli Sergisi Kataloğu, 28 Mart 2009
13 numaralı resim

Resim 93: Mustafa Aslıer, “Emekçi”, 73
Linol baskı, 1966
https://www.mustafaaslier.net/linol-baski-buyuk-boy-resimler

Resim 94: Hasip Pektaş,“Baykuşlar”, 73
Ağaçbaskı, 1974
https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/186580

Resim 95: Mustafa Aslıer,“İsimsiz”, Ağaçbaskı, 1999, 74
https://www.mustafaaslier.net/agac-baski-resimler

Resim 96: Nevzat Akoral,“Pazarda Arabacılar”, 74
Ağaçbaskı
https://www.kalemisidergisi.com/makale/pdf/1639689683.pdf

Resim 97: Mustafa Aslıer, “Kızlarımızı da okula gönderelim”, 75
Linol baskı, 2006
Mustafa Aslıer, Özgün Baskıresim Geçmiştenli Sergisi Kataloğu, 28 Mart 2009
56 numaralı resim

Resim 98: Hasan Kıran, "Arayış", Ağaçbaskı, 2013 76
https://www.galerisoyut.com.tr/artist/hasan-kiran/#eser/8e0d9c3445a6a0c72ef3559772220193/3218

Resim 99: Hatice Bengisu, "Ayna", Ağaçbaskı, 2019 76
https://www.academia.edu/40784098/HAT%C4%B0CE_BENG%C4%B0SUNUN_A%C4%9EA%C3%87_BASKILARINDA_KADIN_%C4%B0MGES%C4%B0_WOMAN_IMAGE_IN_HATICE_BENGISU_S_WOODCUTS

Resim100:Antonellode Messina,"Aziz Jerome Çalışma Odasında", 77
Ahşap panel üzerine yağlıboya
https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-19090/ronesans-sanat/

Resim 101:Sandro Botticelli, "Venüs'ün Doğuşu", 78
1485
https://tr.wikipedia.org/wiki/Ven%C3%BCs%27%C3%BCn_Do%C4%9Fu%C5%9Fu_(Botticelli)#:~:text=Ven%C3%BCs'%C3%BCn%20Do%C4%9Fu%C5%9Fu%2C%20%C4%B0talyan%20ressam,'daki%20Uffizi'de%20sergilenmektedir.

Resim 102: Giovanni Bellini,"Aziz Franscisin Çoşkusu, 78
https://www.sanatinoykusu.com/venedike-ronesansi-getiren-sanatci-giovanni-bellini/

Resim 103: Giovanni Bellini,"Çarmıha Gerilme, 79
https://www.sanatinoykusu.com/venedike-ronesansi-getiren-sanatci-giovanni-bellini/

Resim 104: Leonardo Da Vinci, "Kakımlı Kadın", 80
1490
https://tr.wikipedia.org/wiki/Leonardo_da_Vinci#/media/Dosya:Lady_with_an_Ermine_-_Leonardo_da_Vinci_-_Google_Art_Project.jpg

Resim 105: Michelangelo, "Adem'in Yaratılışı", 81
Sistina Şapeli tavanından bir kesit, 1508-0512

https://www.sanatinoykusu.com/yaklasik-300-figuru-iskelenin-uzerine-yatarak-tek-basina-tamamlayan-michelangelo-sistine-sapeli/

Resim 106: Titian, Aziz Catherine ve Tavşan ile Madonna ve Çocuk", 1530 81
https://www.wikiart.org/en/titian/madonna-and-child-with-st-catherine-and-a-rabbit-1530

Resim 107: Lenardo Da Vinci, "Mona Lisa", 1503-1507, 82
https://tr.wikipedia.org/wiki/Mona_Lisa

Resim 108: Antonio Allegri da Correggio, "İsa'nın Doğuşu", 1529-30 83
https://en.wikipedia.org/wiki/Nativity_(Correggio)

Resim 109: Genç Hans Holbein, "Dinlenen İsa", Koyu sarı kâğıt üzerine chiaroscuro çizimi, 1519 84
https://en.wikipedia.org/wiki/Chiaroscuro#:~:text=The%20term%20chiaroscuro%20originated%20during,using%20ink%2C%20bodycolour%20or%20watercolour.

Resim 110: Michelangelo Merisi de Caravaggio, "Judith Holofernes'in Başını Keserken", 1599 85
https://arkeofili.com/caravaggionun-400-yillik-tablosu-bir-evin-tavan-arasindan-cikti/

Resim 111: Michalengelo Merisi de Caravaggio, "Suya Bakan Narcissus", 1599 86
https://www.hemrekocalar.com/2015/03/narcissus-caravaggio.html

Resim 112: Rachel Rusych, "Çiçek Sepeti", 1711, 86
https://blog.artgeek.io/2019/10/17/is-it-chiaroscuro-or-is-it-tenebrism/

Resim 113: Johannes Vermeer, "İnci Küpeli Kız", 1665, 87
https://tr.wikipedia.org/wiki/Johannes_Vermeer#/media/Dosya:Girl_with_a_Pearl_Earring.jp

Resim 114: Rembrandt van Rijn, "Judith Holofernes Ziyafetinde", 87

1634
https://bayaiyi.com/rembrandt-van-rijn-judith-at-the-banquet-of-holofernes/

Resim 115: Matbaacı Margaret Adams tarafından, Oyulmuş üç kiraz ağaç blok, 89
Parmigianino'dan sonra Niccolò Vicentino'ya,
Sağdan sola doğru; anahtar blok, koyu ton bloğu, açık ton bloğu
https://blogs.loc.gov/picturethis/2018/12/renaissance-and-baroque-color-researching-chiaroscuro-woodcuts-at-the-library-of-congress/

Resim 116: Linda Stiber Morenus tarafından, 89
111 numaralı resimdeki blokların, yeniden basılmış hali.
https://blogs.loc.gov/picturethis/2018/12/renaissance-and-baroque-color-researching-chiaroscuro-woodcuts-at-the-library-of-congress/

Resim 117: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra, 91
"Elinde mum tutan çocuğa bakan bir Sibly,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, Kırmızı ton, 1510- 1530
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1874-0808-189

Resim 118: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra, 91
"Elinde mum tutan çocuğa bakan bir Sibly,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, Yeşil ton, 1510-1530
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1874-0808-189

Resim 119: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra, 92
"Elinde mum tutan çocuğa bakan bir Sibly,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, Altın ton, 1510-1530
ttps://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1874-0808-189

Resim 120: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra, 92
"Elinde mum tutan çocuğa bakan bir Sibly,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, Kahverengi Ton, 1510-1530
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1874-0808-189

Resim 121: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra, 93
"Nemea Aslanı ile Savaşan Herkül", Chiaroscuro Ağaçbaskı
1517-18
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1920-0420-20

Resim 122: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra, 93
"Haçtan İniş", Chiaroscuro Ağaçbaskı, Mavi ton, 1518
https://en.wikipedia.org/wiki/Ugo_da_Carpi#/media/File:De_kruisafname_Kruisafneming,_RP-P-OB-31.274.jpg

Resim 123: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra, 94
"Ananias'ın Ölümü",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1518
https://en.wikipedia.org/wiki/Ugo_da_Carpi#/media/File:Death_of_Ananias_MET_DP819933.jpg

Resim 124: Ugo Da Carpi, Parmigianino'dan sonra, 94
"Diyojen", Chiaroscuro Ağaçbaskı, yeşil ton, 1527, İtalya
https://en.wikipedia.org/wiki/Ugo_da_Carpi#/media/File:Diogenes_LACMA_M.2001.176_(1_of_2).jpg

Resim 125: Ugo Da Carpi, Parmigianin'dan sonra, 95
"Diyojen", Chiaroscuro Ağaçbaskı, altın ton, 1527, İtalya
https://www.mutualart.com/Artist/Ugo-Da-Carpi/B9F610770B4E9356/Artworks

Resim 126: Ugo Da Carpi, Peruzzi'den sonra, 95
"Muses Tapınağından Hırs'ı Kovalayan Herkül",
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1532
https://en.wikipedia.org/wiki/Ugo_da_Carpi#/media/File:Hercules_chasing_Avarice_from_the_Temple_of_the_Muses_MET_DT647.jpg

Resim 127: Lucas Cranach, "Aziz Christopher",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1506, 97
https://www.metmuseum.org/art/collection/search/397470

Resim 128: Lucas Cranach, "Venüs ve Aşk Tanrısı", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 97

1508
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1895-0122-268

129: Lucas Cranach, “Aziz Christopher”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1509, 98
https://www.nypl.org/events/exhibitions/galleries/belief/item/10702

Resim 130: Lucas Cranach,“Mısır’a Uçuşta Dinlenme”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 99
1509
https://www.worthpoint.com/worthopedia/original-lucas-cranach-1509-1837269771

Resim 131: Lucas Cranach, “Aziz Georges ve Ejderha”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 100
1510
https://artsandculture.google.com/asset/lucas-cranach-the-elder-st-george-and-the-dragon-a-woodcut/cwFL3EsgGW7WGQ

Resim 132: Hans Burgmair, “Ölüme Şaşıran Aşıklar”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 101
1510
https://artsandculture.google.com/asset/lovers-surprised-by-death-hans-burgkmair-the-elder-german-1473%E2%80%931531/-AFfkBEwX6e03g

Resim 133: Hans Burgmair, “Ölüme Şaşıran Aşıklar”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 102
1510
https://artsandculture.google.com/asset/lovers-surprised-by-death-hans-burgkmair-the-elder-german-1473%E2%80%931531/-AFfkBEwX6e03g

Resim 134: Hans Burgmair, “Ölüme Şaşıran Aşıklar”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 102
1510
https://artsandculture.google.com/asset/lovers-surprised-by-death-hans-burgkmair-the-elder-german-1473%E2%80%931531/-AFfkBEwX6e03g

Resim 135: Hans Burgmair, “Ölüme Şaşıran Aşıklar”, Chiroscuro Ağaçbaskı, 1510 103
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lovers_Surprised_by_Death_MET_DP834180.jpg

Resim 136: Hans Burgmair,“Ölüme Şaşıran Aşıklar”, Chiroscuro Ağaçbaskı, 1510 103

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lovers_Surprised_by_Death_MET_MM20669.jpg

Resim 137: Hans Burgmair, “At Sırtında Aziz George”,Chiarpscuro Ağaçbaskı, 104
1508
https://www.researchgate.net/figure/St-George-and-the-Dragon-chiaroscuro-woodcut-printmaking-by-Hans-Burgkmair-in-1508-1_fig1_340429152

Resim 138: Hans Burgmair, “I.Maximillian silahlı, at sırtında”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 105
1508
https://www.meisterdrucke.uk/fine-art-prints/Hans-Burgkmair/201184/Emperor-Maximilian-I,-armed-on-horseback,-1508-(chiaroscuro-woodcut).html

Resim 139: Hans Burgmair, “Johannes Paumgartner’in Portresi”,Chiaroscuro Ağaçbaskı,105
1512
https://www.meisterdrucke.uk/fine-art-prints/Hans-Burgkmair/253298/Portrait-of-Johannes-Paumgartner,-1512-(chiaroscuro-woodcut).html

Resim 140: Hans Burgmair,“Jacob Fugger'ın Portresi”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 106
1510-12
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Burgkmair_d._%C5%BD._-_Portrait_of_Jacob_Fugger_-_WGA03701.jpg

Resim 141: Hans Burgmair, “Sebald Beham’dan sonra, 107
“Adem ile Havva”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1550
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Burgkmair_d._%C5%BD._-_Portrait_of_Jacob_Fugger_-_WGA03701.jpg

Resim 142: Niccolo Vicentino, Parmigianino’dan sonra, “Satürn”, 108
Chiaroscuro Ağaçbaskı,
1526

https://en.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Niccol%C3%B2_Vicentino#/media/File:5316_bassenge_saturn.jpg

Resim 143: Niccolo Vicentino,"Büyücülerin Hayranlığı",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1535 108
https://www.oldmasterprint.net/artist/niccolo-vicentino-1510-1550.html

Resim 144: Niccolo Vicentino, Raphael'den sonra, "Nemea Aslanı ve Herkül", 1540-50 109
https://www.metmuseum.org/art/collection/search/362032

Resim 145: Niccolo Vicentino, Raphael'den sonra, "Yakup'un Rüyası", Chiaroscuro Ağaçbaskı,1540-50 110
https://www.artic.edu/artworks/60639/jacob-s-dream

Resim 146: Niccolo Vicentino, Parmigianino'dan sonra, "Tapınaktaki Sunum", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50 110
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_W-4-31

Resim 147: Niccolo Vicentino, Andreani'den sonra. "Psyche'ye Saygı", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540 111
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1920-0216-5

Resim 148: Niccolo Vicentino, Parmigianino'dan sonra, "Bakire Meryem ve Çocuk İsa", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50 111
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1928-0313-50

Resim 149: Niccolo Vicentino, Parmigianino'dan sonra, "Circe ve Ulysses", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50 112
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1868-0612-16

Resim 150: Niccolo Vicentino, Raphael'den sonra, "İsa'nın Dirilişi", Ciaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50 112
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1928-0313-49

Resim151:NiccoloVicentino,Parmigianino'dansonra, 113
"BakirveÇocuk",ChairoscuroAğaçbaskı,1540-50
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1884-0726-9

Resim 152: Bartolomeo Coriolano, Guido Reni'den sonra,"Bolluk ve Bereket", 114
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1627
https://www.mutualart.com/Artwork/The-Alliance-of-Peace-and-Abundance/CC5ACA745280767E

Resim 153: Bartolomeo Coriolano, Guido Reni'den sonra, "Bolluk ve Bereket", 115
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1627
https://www.mutualart.com/Artwork/LALLEANZA-DELLA-PACE-E-DELL-ABBONDANZA/F403E5D3C7B5C106

Resim 154: Bartolomeo Coriolano, Guido Reni'den sonra, 115
"Bolluk ve Bereket", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1627
https://www.mutualart.com/Artwork/LALLEANZA-DELLA-PACE-E-DELL-ABBONDANZA/F403E5D3C7B5C106

Resim 155: Bartolomeo Coriolano, Guido Reni'den sonra, "Aziz Jerome", 116
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1637
https://www.mutualart.com/Artwork/St--Jerome/84AF2B032F748855

Resim 156: Bartolomeo Corialano, "Bir Sybil",Chiarpscuro Ağaçbaskı, 116
1640
https://www.mutualart.com/Artwork/A-Sybil--Bartsch-2-/CFE65C4DB32B9049

Resim 157: Bartolomea Coriolano, "Devlerin Düşüşü", 117
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1647
https://en.wikipedia.org/wiki/Bartolomeo_Coriolano#/media/File:Val_van_de_giganten_(vierde_deel),_RP-P-OB-207.973.jpg

Resim 158: Bartolomeo Coriolano, Gudio Reni'den sonra, "Bir Sybil", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1650 117
https://www.mutualart.com/Artwork/A-Sybil/E8AB8E4C34F62A271756723AF9D5F94E

Resim 159: Bartolomeo Coriolano, Gudio Reni'den sonra, "Bir Sybil", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1650 118
https://www.mutualart.com/Artwork/Sibylle/36CF0BA2CE6BA31B

Resim 160: Bartolomeo Coriolano, Gudio Reni'den sonra,"Bir Sybil", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1650 118
https://www.mutualart.com/Artwork/Sibylle/36CF0BA2CE6BA31B

Resim 161: Bartolomeo Coriolano, "Bakire ve Çocuk", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1655 119
https://en.wikipedia.org/wiki/Bartolomeo_Coriolano

Resim 162: Jane Smith, "Acton Kilidi", Ağaçbaskı, 2021 121
https://ofcabbagesandkings.co.uk/jane-smith-1/

Resim 163: Jane Smith, "Belediye Binası ve Shard", Ağaçbaskı, 2021 122
https://ofcabbagesandkings.co.uk/jane-smith-1/

Resim 164: Jane Smith, "Tate Modern'den Shard", Ağaçbaskı, 2021 122
https://ofcabbagesandkings.co.uk/jane-smith-1/

Resim 165: Jane Smith, "Heath Caddesi", Linol Baskı, 2022 123
https://ofcabbagesandkings.co.uk/jane-smith-1/

Resim 166: Jane Smith, "Heath Caddesi", Linol Baskı, 2022 123
https://eastendprints.co.uk/products/heath-street-hampstead-brown.html

Resim 167: Jan Moskala, "Half-Life3" Linol Baskı, 2018 125
https://www.saatchiart.com/janmoskala

Resim 168: Jan Moskala, “Half-Life2”, Linol Baskı, 2018, 126
https://www.saatchiart.com/janmoskala

Resim 176: Sarah Rogers, “Uyuyan Fare”, Metal Gravür, 127
https://sarahrogersprintsmadewithloveandgratitude.com/all-prints/p/canvas-drip-/-1-of-6-x85xh

Resim 170: Sarah Rogers, “Sessizlik”, Karışık teknik, 127
https://sarahrogersprintsmadewithloveandgratitude.com/all-prints

Resim 171: Tom Huck,” Star Spangled Shit-Show”, Chiaroscruo Ağaçbaskı, 2023 128
http://www.evilprints.com/baloneyland/

Resim 172: Tom Huck, “ SCDUZ”, Ağaçbaskı, 2011 129
http://www.evilprints.com/

Resim 173: Tom Huck, “Büyük Savaş Madillo”, Ağaçbaskı, 2017 129
http://www.evilprints.com/

Resim 174: Tom Huck, “Tommy Peeperz, isimli triptik Ağaçbaskı sağ kanat, 130
http://www.evilprints.com/

Resim 175: Kristen Flynn “Athenanın İnek Kafatası Güvesi”, 131
Karışık Teknik
https://kristen-flynn.com/shop/ols/products/athenas-moth-cow-skull-and-dead-bird

Resim 176: Kristen Flynn, “Botticelli’nin Gözü”, Karışık Teknik, 131
https://kristen-flynn.com/shop/ols/products/botticellis-eye

Resim 177: Kristen Flynn, “Botticellinin Kelebeği”, Karışık Teknik, 132
https://kristen-flynn.com/shop/ols/products/botticellis-butterfly

Resim 178: Kristen Flynn, “Botticellinin Güvesi”, Karışık Teknik, 132
https://kristen-flynn.com/shop/ols/products/athenas-moth

Resim 179: Gökçe Aysun Kılıç, “İsimsiz”, Ağaçbaskı, 2010 133

Sanatçı Arşivinden.

Resim 180: Gökçe Aysun Kılıç, “İsimsiz”, Ağaçbaskı, 2010 133

Sanatçı Arşivinden.

Resim 181: Gökçe Aysun Kılıç“İsimsiz”, Ağaçbaskı, 2010 134

Sanatçı Arşivinden.

Resim 182: Cristina Gladys Mumoz, Linol Baskı, 2008, 135
1.Uluslararası Baskıresim Bienali Katalog, İstanbul 2008
s. 146

Resim 183: Dacia Celeste Fauth, Yüksek Baskı, 2008, 135
1.Uluslararası Baskıresim Bienali Katalog, İstanbul 2008
s. 74

Resim 184: Nesrin Kuruoğlu, Linol Baskı, 2008, 136
1.Uluslararası Baskıresim Bienali Katalog, İstanbul 2008
s. 136

Resim 185: Vladislav Kvartanly, Gravür, 2004 136
s.136

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e : Adı geçen eser

a.g.m: Adı geçen makale

Bknz: Bakınız

Çev :Çeviri

s. :Sayfa

vb. : Ve benzeri

Gös. Yer : Gösterilen yer

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Tarihte bilinen en eski yüksek baskı örnekleri tarih öncesi mağara duvarlarında bulunan insan el izleridir. İnsanoğlu yaşamının ispatı olarak el baskılarını kullanmışlardır. Tarih boyunca gerek gündelik yaşamın tasviri, gerek motif, gerekse dini amaçlar doğrultusunda yüksek baskı tekniği Antik Dönemlerden beri çeşitli malzemelerde kalıplar oluşturularak kullanılmıştır. En bilinen örneklere Çin ve Japonya'da rastladığımız ağaç baskılar, ticaret yollarıyla dünyanın geri kalanına ulaşmıştır. Sanatsal anlamda Avrupa'ya ulaşması Modern Batı Sanatının Empresyonist dönemine denk gelmektedir. Bundan önce dayanıklılık ve malzemenin kolay bulunabilmesi ve işlenebilmesi bakımından yüksek baskı tekniği ağaç baskı olarak yapılmıştır. Bu dönemden sonra ise sanatçılar kendi eserlerini çoğaltmak ya da yeni sanat eseri oluşturmak amacıyla baskı tekniklerini kullanmışlardır. Yüksek baskı tekniğine endüstriyel linolyum baskı tekniğinin eklenmesi bu döneme denk gelmektedir. Baskı tekniklerinin klişe işlerden ziyade özgün baskı resim adını alması ve sanatçının sanat anlayışının bir ifade aracı olarak kullanılması bu dönemden sonra başlamıştır.

Yüksek baskı en basit ve en eski baskı resim çeşitlerinden biridir. Tarih öncesi mağaralarda bulunan kırmızı toprak el baskıları ilk yüksek baskı örnekleridir. Sümer kil ruloları, Antik Mısır'daki entari baskı örnekleri sıralanabilir. Günümüzde ise yeni doğmuş bir bebeğin ayak baskıları ve anaokulu çocuklarının yaptığı patates baskılar yüksek baskı çeşitleridir. Güzel sanatların bir alanı olarak baskı resimde kalıbın elde oyulduğu ağaçbaskı ve linolyum baskı en alışılmış oyma biçimidir. Yüksek baskı tekniği boya almak istenmeyen yerlerin oyulması ilkesine dayanır ve kökeni İtalyanca 'rilievare' kelimesinden gelir. Anlamı kaldırmak ve yükseltmektir.

Avrupa'da bilinen en eski ağaçbaskı örnekleri 12.yy.a dayanmaktadır. Kâğıdın Avrupa'ya ulaşması ile birlikte özellikle dini konulardaki betimlemelerin klişe olarak çoğaltılması ağaçbaskı tekniği ile yapılmıştır.

16.yy. da karşılaştığımız ilk chiacoscuro ağaçbaskıları dönem sanatçıları tarafından baskıresme hacimsellik vermek amacıyla kullanılmıştır. İsmini İtalyancadan alan bu teknik tonal kontraslarda derinlik yanılsaması yaratmak amacıyla kullanılmıştır. Rönesans tekniği olarak bildiğimiz bu monokrom teknik ile yapılan ağaçbaskılar genellikle küçük boy olmakta ve mitoloji konularını işlemekteydi.

1.1.Problem

Tarihi M.S. 700'lere dayanan baskıresim sanatı çeşitli örneklerle incelenmiştir. Antik dönemlerde de örneklerine rastlanan bu sanat günümüze gelene kadar çeşitlenmiş, gelişmiş ve sanatsal anlamda dönüşüme uğramıştır. Baskıresim alanında Çin ve hanedanlık döneminden Avrupa'ya kadar gelen süreçte özellikle yüksek baskı tekniği klişe işlerin çoğaltılmasında kullanılmıştır. Sonrasında Rönesans ile birlikte sanatta "aydınlanma dönemi "olarak adlandırılan dönemde baskı tekniği ağaçbaskı olarak gelişimini sürdürmüştür. Modern sanata geçiş evresinde sanat tarihi ile birlikte baskıresim sanatçıların kendini bir ifade aracı olarak kullanmasıyla devam etmiştir.

Modern Batı Sanatı tarihinin empresyonist döneminden sonra yüksek baskı tekniğine linolyum tekniği de eklenmiş ve sanatçılar bu tekniği sanatsal anlamda kullanarak özgün baskı resim tarihinin devamlılığını sağlamıştır.

Rönesans sanatı ve ağaç baskıları, Modern sanat ve bu dönemde yapılan baskıresimler ile günümüz baskıresim teknikleri arasında hala kullanılmakta olan ağaç baskı sanatı için sanat tarihi açısından bir köprüye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

1.2.Amaç

Baskıresim tarihi açısından bakıldığında yüksek baskı tekniklerini diğer tekniklerden ayıran özelliği nedir?

Baskıresim tarihi açısından bakıldığından ağaç baskıyı inceleme alanı olarak diğer baskıresim tekniklerinden ayıran nedir?

Yüksek baskı tekniği tarih boyunca hangi amaçlarla kullanılmıştır?

Yüksek baskı tekniğinin sanat tarihi açısından sanatsal ifade olarak kullanılmaya başladığı dönem nedir?

Yüksek baskı tekniği olarak ağaç baskı tekniğini klişe işlerden özgün baskıresme gelene kadar nasıl bir yol izlemiştir?

Sanatçılar yüksek baskı tekniklerini kullanırken hangi konuları işlemişlerdir?

Sanatçıların ürettiği sanat eserlerinde yüksek baskı tekniğini kullanmalarına iten sebepler nelerdir?

Rönesans sanatında ışık-gölge-hacimsellik- olarak ağaç baskı tekniğinin kullanılma amaçlar nelerdir?

Chiaroscuro tekniği olarak adlandırdığımız monokrom teknik hangi sanatçılar tarafından, hangi konuları anlatmak amacıyla kullanılmıştır?

Ağaçbaskı sanatının sanat tarihi açısından önemi nedir?

Çağdaş Sanat alanından baktığımızda baskıresim teknikleri içerisinde yüksek baskı tekniklerinin kullanım alanı ve önemi nedir?

Chiaroscuro tekniğinin Rönesans döneminden sonra izlediği yol ne olmuştur?

Sanatçılar günümüzde yüksek baskı alanında monokrom olan bu tekniği nasıl kullanmışlardır?

Ağaçbaskı günümüzde teknik ve ifade alanı olarak hangi konuları işlemektedir?

1.3.Önem

Chiaroscuro tekniği İtalyan kökenli bir Rönesans tekniğidir. Aydınlanma ile birlikte dönem sanatçıları din dışı konulara yönelmişler ve insan bedenini ayrıntılı tasvir etmeye başlamışlardır. Bu noktada kullanılan teknik hacimselliği sağlamıştır. Bu teknik kendinden

sonraki birçok sanatçıyı ve akımın çıkış noktasını da etkilemiştir. Dönem sanatçıları bu tekniği ağaçbaskılarında da kullanmışlardır. Buna göre ışık-gölge ve hacimselliğin sağlanması için aynı rengin tonlarını her ton için farklı ağaç kalıp kullanarak elde edilmiştir. Ağaçbaskı tekniğinin dönemine göre farklı bir amaçla kullanılmaya başlaması sanatçının sanatsal ifadesinin daha erken bir döneme dayandığını bize göstermektedir. Bu konu Rönesans resmi ve yüksek baskı tekniğinin birleşmesinin incelenmesi açısından önemlidir.

1.4.Sınırlılıklar

Özgün baskıresim teknikler açısından kendi içinde birçok kola ayrılır. Bu çalışmada yüksek baskıresim teknikleri, malzemeleri ile birlikte ayrıntılı şekilde anlatılacaktır. Yüksek baskıresim tekniği eski ve kadim olan ağaçbaskı ve endüstrileşme ile elde edilen linolyum baskı tekniğidir. Diğer baskıresim tekniklerine girilmeyecektir.

Çalışma Tarih öncesi , Antik Sümer, Mısır döneminden başlayacak olup Çin hanedanlıklar dönemi, Japon estampları, Rönesans sanatı, Modern sanat, Cumhuriyet öncesi-sonrası ve günümüz güncel sanat olarak devam edilecektir. Antik dönemlerde yüksek baskı tekniği ağaç baskı olarak kullanıldığı için kil rulolar, tekstil v.b., Çin hanedanlıklar döneminde sıklıkla dini, Japon estampları döneminde kültürel ve günlük Ukiyo-e olarak, Rönesans sanatında chiaroscuro tekniğinin incelenmesiyle sürdürülecektir.

Ülkemizde de Cumhuriyet öncesi ve sonrasında tahta baskı, ahşap baskı, ağaç baskı olarak kullanılmış olan yüksek baskı tekniğinin gelişim ve ilerleyiş süreci akademiler üzerinden anlatılacaktır. Modern sanattaki örnekleri görsellerle incelecektir. Özellikle Almanya ekspresyonistleri incelenecektir. Günümüzde monokrom olarak yüksek baskıresim yapan sanatçılar ve işleri de incelenecektir.

Rönesans'tan günümüze kadar kullanılan monokrom ağaçbaskı tekniğinin çağdaş sanatta yansımaları nasıl olmuştur ve nasıl bir dönüşüme uğramıştır(uğramış mıdır?), incelecektir. Çalışma görsellerle desteklenecek ve karşılaştırılmalı açıklamalar yapılarak çalışma sonlandırılacaktır.

1.5.Tanımlar

Gravür: Ağaç, metal ve benzeri bir maddenin yüzeyini yer yer kazıyarak, oyarak resim yapma ve bu kalıpla baskı yoluyla elde edilmiş resim tekniğidir.

İntaglio: Özellikle metal gravür baskı tekniği için kullanılan “oyma” anlamına gelen bir terimdir.

Lak: Metal gravür tekniğinde kalıbın üzerine çizim yaparken çizimin dağılmaması ve asitte sağlam bir sonuç alınmasını sağlayan kimyasal bir vernik türüdür.

Kabuki Tiyatro: Tapınak kültüründen doğan ve daha sonra pandomimle birleştirilen Japon halk tiyatrosudur.

Monokrom: Resim, çizim, tasarım ve fotoğrafların tek renkten oluştuğunu ifade eden bir sözcüktür.

Piktogram: Bir eşyayı, bir objeyi, bir yeri, bir işleyişi, bir kavramı resmetme yoluyla temsil eden semboldür.

1.6.Araştırma Yöntemi

Yabancı ve yerli birçok kaynaktan toplanan bilimsel teorik verilerle yapılan çıkarımlar ve analizler sonucu oluşturulan teorik kısım sanatçı çalışmaları ve ilgili görsellerle desteklenmiştir.

Konu ile ilgili hala bu alanda çalışmalarını sürdüren baskıresim sanatçıları ile röportaj yapılmış, kitapları incelenmiş ve yanıtlar toplanmıştır.

Ulusal ve uluslararası yapılan baskıresim yarışma, sergiler incelenmiş ve monokrom çalışmalar ayrılarak toplanmıştır.

Kaynak olarak konuya ilişkin yayınlanmış yerli-yabancı makaleler, hazırlanan projeler, tezler, akademik çalışmalar, internet ortamındaki yazılı ve görsel arşivler incelenmiştir.

Tüm bunların sonunda Yüksek Baskı tekniği olan ağaçbaskı tekniğinin monokrom teknik ile kullanılması araştırılmış ve sanat tarihi içerisinde incelenerek ortaya konmuştur.

II. BÖLÜM

2.BASKIRESMİN TANIMI VE BASKIRESİM TEKNİKLERİ

Baskı, şekil, yazı, grafik ve resimlerin bir kalıptan bir yüzey üzerine aktarılarak çoğaltılması işlemidir.

Baskı tekniği aynı parçaların tekrar ederek sürekli üretilmesi işlemidir. Baskı teknikleri Antik dönem, Uzak Doğu, Avrupa ve günümüzde farklı amaçlarla kullanılmıştır. İlk çağlarda baskı teknikleri dini inanç, gündelik yaşam ve dekorasyon amacıyla kullanılmıştır.

Baskıresim boya ve mürekkep kullanılarak metin ve görüntülerin gerçeğe en yakın şekilde oluşturulması işlemidir. Bu tekniği kullanan insanlar 16.yy'dan önce gravürcü olarak tanımlanmıştır.

"*1768'de kurulan Royal Akademi (Kraliyet Akademisi) gravürcüleri açıkça dışlamıştır. Onlara göre resim gravürden daha yüksek bir statüye sahipti*."[1]

2.1.Baskıresim Teknikleri

Geleneksel anlamda baskı türlerini 3 ana grupta inceleyebiliriz. Bunlar çukur baskı, yüksek baskı ve düz baskıdır.

Çukur baskı; yüzeyde çukurda bulunan alanların mürekkep tutarak asıl gösterilmek istenen kısmın buradaki görünge olması sebebiyle baskı alınan yüzeyde bu alanın kullanılabilmesi üzerine geliştirilmiş bir baskı yöntemidir.

Yüksek baskı; yüksekte kalan kısımların mürekkep tutarak boşlukta kalan kısımların oyulması ve çıkarılması sonucunda kullanılmayarak, baskı alınan yüzeye

[1] Malcolm Barnard, *Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür*, Ankara, 2002, s.93

yalnızca yüksekte bulunan alanın kullanılabilmesi üzerine geliştirilmiş bir baskı yöntemidir.

Düz baskı; baskı kalıbının ya tamamının mürekkeplenmesi veyahut yalnızca boşlukta kalan alanın tamamının mürekkeplenmesi amaçlanarak, kalıbın veya boşluğun görünge olarak kullanılabilmesi için geliştirilmiş bir baskı yöntemidir.

2.1.1. Çukur Baskı

Çukur baskı veya çağdaş sanatta kullanıldığı ismiyle intaglio, eski ve en çok kullanılan baskı tekniklerinden biridir. Çukur baskı tekniği ile elde edilen gravürler "kazınmış sanat yapıtı" [2]olarak da isimlendirilir.

Bakır veya metal malzeme üzerine çeşitli müdahaleler sonucunda çukurda kalan alanın mürekkep tutarak desenin veya resmin baskı alınan yüzeyde gösterilmesi sonucunda oluşur.

Çukur baskıda kalıpta oluşturulmak istenen resim veya görüntü için bazı teknikler kullanılır. Çukur baskı tekniğinde kullanılan vernik ile zemin hazırlama çalışmaları farklı uygulamalar sonucunda yapılabilir.

Zemin hazırlama çalışmalarında zeminin asite daha dayanıklı hale gelmesi için lak verniği kullanılır. Zemin oluşturmada vernik kullanılan farklı teknikler aşağıda verildiği gibidir.

Bunlar;
-Akuatint tekniği, genel olarak desende sulu boya etkisi istenildiği zaman kullanılmaktadır. Bu teknik ile birbirine daha yakın yumuşak geçişler verilebilmektedir. Plaka üzerine lak verniği sürülür, asitte kalma süresi farklı dakika aralıkları ile istenilen etkiye göre değişmektedir.

[2] https://www.imoga.org/tr

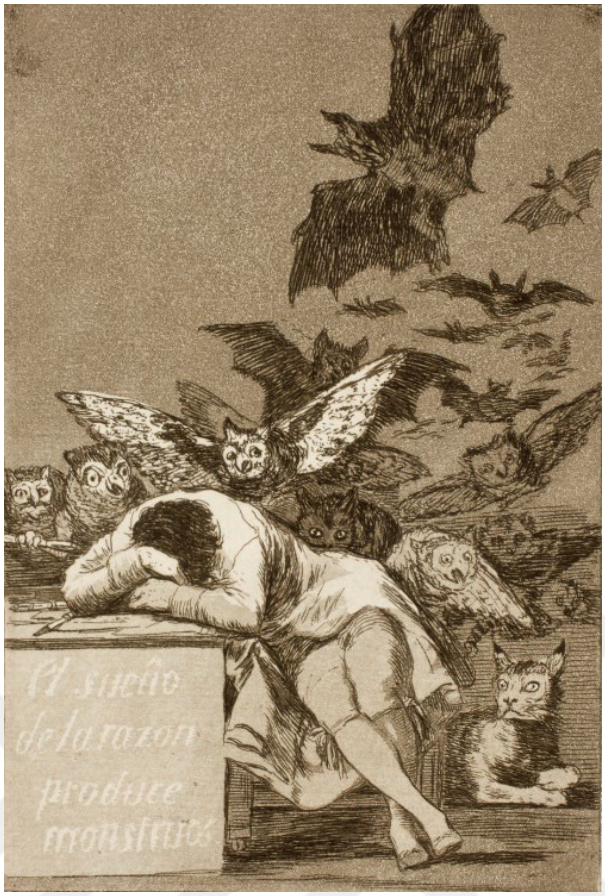

Resim 1: Francisco Goya,
"Aklın Uykusu Canavarlar Yaratır",
Akuatint ile indirme, 1786, Prado Müzesi

Resim 2: Karl Bodmer, Akuatint Gravür Oyma, 1841

-Yumuşak vernik tekniği, vernik ile kullanılan tekniklerden biri olup, vernik üzerine doku elde edilebilmesi için çeşitli malzemeler (bitki, karton, iplik, v.b.) koyulması sonucunda oluşturulur. Plaka vernik üzerine koyulan malzeme ile birlikte asite yatırılır ve doku asit yardımıyla plakada oluşturulur. Bu teknik genel kullanımda zemin hazırlamada yaygın kullanılmaktadır.

Resim 3: Gülfer Yağmur Hayta,
Yumuşak Vernik, 2012

-Şekerli vernik tekniği, lak verniğinin şeker ve selülozik tiner ile açılarak akrilik bir zemin elde etmek için kullanılan tekniktir. Bu teknik akuatint tekniğinden farklı olarak yumuşak olmayan dışa vurumsal geçişler eldeetmek için kullanılmaktadır.

Resim 4: Umut Germeç, “Yitik”, Şekerli Vernik, 2009

-Asite indirme tekniği, keskin ve temiz sonuç elde etmek için, desenin tarama çizgilerinin daha belirgin olarak görünmesi istenildiği zaman kullanılan tekniktir.

Resim 5: Wilson Shieh, “Yüzücü”,
Renkli Asite İndirme ve Akuatint,2005,
Crown Point Press Yayını

Çukur baskıda lak v.b vernik kullanılmadan da plakalar oluşturulabilir. Bu uygulamalar aşağıda verildiği gibidir;

-Kuru kazıma tekniği, lak verniği ve asit tekniği kullanılmadığında veya kullanılmış olup istenilen etki alınamadığında kullanılmaktadır.

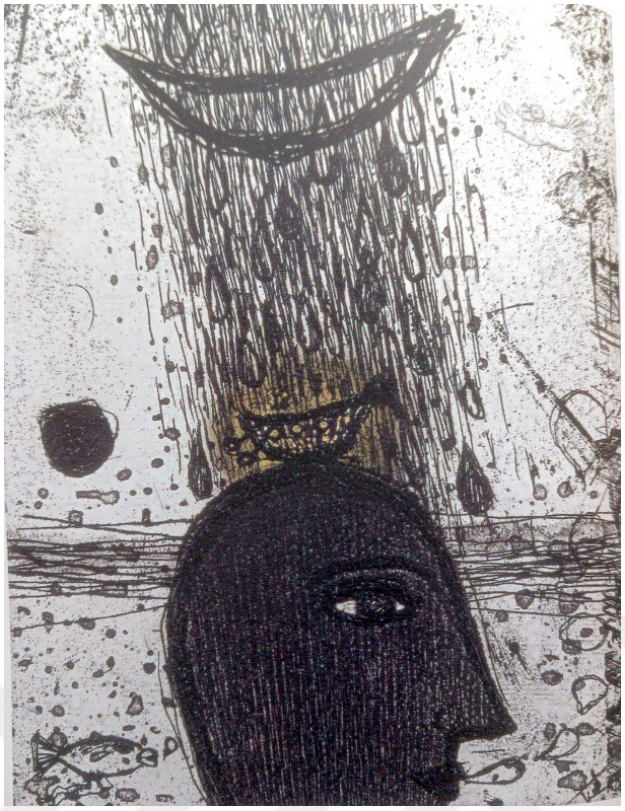

Resim 6: Akiko Taniguchi, “Bay Ararat”,
Kuru kazıma, Asite indirme

-Mezotint tekniği, vernik kullanmadan, plaka üzerine küçük noktalar ile çukurlaştıracak bir alet yardımıyla yapılan bir tekniktir. [3]Kullanılan aletin ucunda plakada küçük noktalar elde edecek sivrilikler yer aldığından, açıklık ve koyuluk dengesi üst üste çalışılarak elde edilmektedir. Nokta ile resim yapma tekniği olarak da yorumlanabilmektedir.

[3] Beth Grabowski-Bill Fick, *Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi,* İzmir, 2012, s.114

Resim 7: Henry Hopner Meyer,
Lady Hamilton ve Doğa,
Mezzotint, 1970, British Museum

Resim 8: Ayak Tabanı Kasları,
AE Gautier d'Agoty,
Renkli Mezzotint, 1773

-Toz reçine tekniği, kuru plaka üzerine toz reçine uygulaması yapılarak doku oluşturma tekniğidir.

2.1.2 Düz Baskı

Düz baskı, kalıbın yalnızca kendisi kullanılarak, kalıp üzerinde çizilerek, boyanarak, silerek, kimyasal kullanarak oluşturulan baskıresim tekniklerinin genel ismidir.

Düz baskıda kullanılan teknikler elek baskı, taş baskı, mono baskı olmak üzere toplam üç ayrı teknik olarak incelenebilmektedir.

Elek Baskı

"*a) Şablon Baskı: Karton ya da metal levhadan kesilerek elde edilen şablon parçaları baskının ana yapısını oluşturan lekelerdir. Maskeleme yöntemiyle ya araları boyanır ya da parçalara boya verilerek baskı işlemi yapılır.*

b) Elek Baskı :"İpek baskı" ya da "serigrafi" adıyla bilinen bu tekniğin de temel ilkesi maskelemedir. Ağaç ya da alüminyum çerçevelere özel dokunmuş ince bir kumaş (poliyester, ipek, terilen vb) gerilir. Kumaşın baskı yapılacak bölümleri açık bırakılır, öteki bölümlerse kapatılır. Mürekkep ya da boya, bir kauçuk lastikle sıyırtılarak sıvandığında desenin açık bırakılan gözeneklerinden aşağıya, kağıdın üstüne geçer. Basılan desenin kenarlarında ipek dokusu büyüteçle görülebilir. Bu baskıda gereç olarak uzun zaman ipek kullanıldığından "ipek baskı" adıyla da anılmaktadır. Sanatçı desenini kumaşa değişik yöntemlerle geçirir. En basit yöntem ipeğin üstünü elle tutkal sürerek kapamadır. Bir başkası yapışkanlı kağıt kapama yöntemidir. Emülsiyon-stensil film yöntemleri ışıkla pozlandırma temeline dayanır. Elek baskı'da da her renk için ayrı kalıp kullanılır. Kalıp bir baskı masasına bağlanarak renkler sırasıyla basılır." [4]

[4] https://www.imoga.org/tr/what-are-we-doing/printing-picture-techiques/category:elek-baski

İMOGA, *Baskıresim Teknikleri, Şablon Baskı-Elek Baskı,* İSTANBUL GRAFİK SANATLAR MÜZESİ

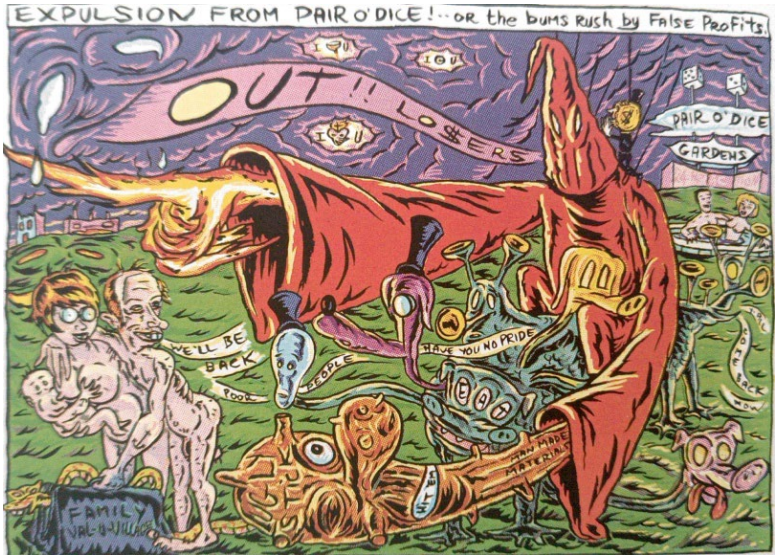

Resim 9: David Sandlin,
Cennetten Kovulma- Eğitim Panosu
Kanvas üzerine elek baskı.

Resim 10: Lenny Devvening,"Kanıt",
Elek baskı, 2005

Taş Baskı

Taş baskı, diğer ismiyle "*litografi yağ ve suyun karışmamasına dayalı bir düz yüzey baskı türüdür. Kireç taşı üzerine yağlı mürekkeple çizilmiş şekil ve yazıların uygun kâğıtlara basılması sonucunda oluşmaktadır."*[5]

[5] https://www.mixerarts.com/litografi

Resim 11: Atilla Atar, Litografi, 1996

Resim 12: Jenny Schmid,
“ Maçoluğun Patetik Sonu”,
Litografi, 2003

Mono Tipi Baskı

Mono tipi, Mono baskı ya da diğer adıyla Tek Baskı olarak adlandırılan, tek bir baskı alındığı için türünün tek örneği olan baskıresim türüdür.

"*Baskıresimcinin pentürü* " ya da "*ressamca baskı"* [6]olarak da isimlendirilmektedir.

Mono baskı ters görüngünün çukur baskı presi ile kâğıda geçirilmesi sonucunda elde edilmektedir. Bu teknik kullanılırken mürekkep merdane yardımıyla kalıba sürüleceği gibi farklı fırça yöntemleri ile de kalıplar mürekkeplenebilmektedir.

"Giovanni Benedetto Castiglione 17.yy'da bu tekniği kullanırken, mürekkebi bezler ve fırçalarla kaldırarak resim oluşturmuş, çizgisel elemanları mürekkeplenmiş yüzeye bir çubukla çizerek yapmıştır. Günümüze dek bu teknikler monotipin sembolü olarak kalmıştır."[7]

Sanatçının bu tekniği günümüzde üstten bastırma yöntemi ile desenin kalıba geçirilmesi ile yapılmaktadır.

Bir diğer monotipi uygulama yöntemi ise silme tekniğidir. Bu yöntemi en çok pastel teknik ile çalışmayı seven sanatçı Edgar Degas kullanmıştır.

" *Degas, yapıt içindeki hem iz oluşturma, hem de renk üzerindeki eklemleri ressamca bir yaklaşımla çözer."*[8]

Günümüzde ise dokulu veya dokusuz birçok farklı kalıp kullanılarak, farklı çizim malzemeleri ve mürekkeplerle sanatçılar özgün baskı resim tekniği olarak tek baskıyı kullanmaya devam etmektedirler.

[6] Beth Grabowski-Bill Fick, *Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi,* İzmir, 2012, s. 187
[7] Beth Grabowski-Bill Fick, *Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi,* İzmir, 2012, s. 188
[8] Hayri Esmer, Baskı Sanatları Tarihi Ders Notları, 2005, s.82

Resim 13: Giovanni Benedetto Castiglione,
“Türbanlı Sakallı Bir Adamın Başı”, Mono Tipi, 1645

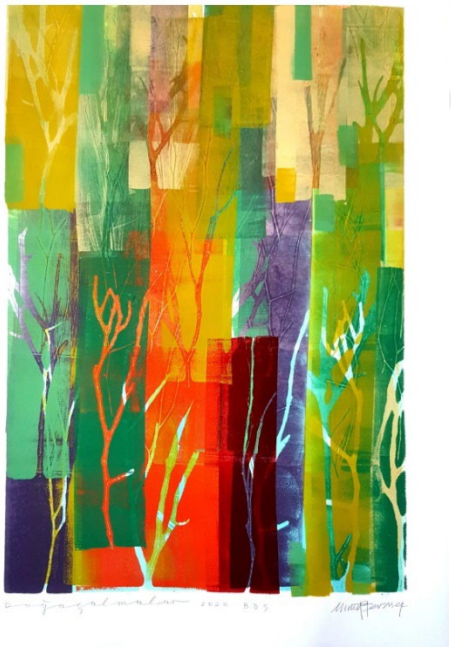

Resim 14: Umut Germeç,
“Doğaçlamalar”,
Mono Tipi, 2020

2.1.3 Yüksek Baskı

Yüksek baskı tekniği, mürekkep almak istenmeyen yerlerin oyulması ilkesine dayanır. Kökeni İtalyanca "*rilievare" kökünden, kaldırmak ve yükseltmek"* anlamından gelir. Bu baskıresim yönteminde kalıp aletler ile oyularak desen veya görüntü oluşturulur, beyaz kalması istenilen yerler oyulur ve oyulmayan alanlar mürekkep alarak kâğıda veya farklı bir malzemeye baskı çıkarılmaktadır.

En eski ve en kadim baskı yöntemi yüksek baskı yöntemidir. En eski örnekleri mağara duvarlarındaki "*el baskıları"* olarak kabul edilmektedir. Eski dönemlerde silindir mühürler yüksek baskı yöntemi arasında sayılabilmektedir.

Kadim dönemlerde dini inançlar ve okuma yazma bilmeyen halka dini öğretileri anlatmak için yüksek baskı yöntemleri sıkça kullanılmıştır. Bu yöntem ile tek bir kalıpla birden fazla baskı yapılabilmektedir. Kalıbın sağlam olması ve birden fazla sefer çoğaltılabilmesi neticesinde kumaşlar üzerinde motifler de bu yöntemlerle uygulanmıştır.

Yüksek baskı en kadim baskı yöntemi olarak ağaçbaskıyı kullanmıştır, daha sonraları endüstriyel bir malzeme olan linol kauçuk malzemesi de kullanılarak yüksek baskı literatürüne geçmiştir.

Bu anlamda yüksek baskı yöntemini iki ana gruba ayırabilmekteyiz.

Ağaçbaskı

Ağaç malzemesi çok kolay bulunabilen, dayanıklı ve oyulabilen bir malzeme olduğu için çok eski dönemlerden itibaren kalıp olarak kullanılmıştır. Ağaçlar plakalar halinde yatay olarak kesildiğinde üzerine kolayca oyma yapılabilmiştir. Zamanın çeşitli mürekkepleri kullanılarak bu kalıplardan kâğıdın bulunmasından önce kumaşlara farklı amaçlarla baskılar yapılmıştır.

"*Tarihte bilinen en eski ağaçbaskı örneği 4.yy'da Mısır Ahmin-Panapolis'te bulunan ağaç kalıpla keten bezi üzerine basılmış olan çocuk entarisidir."*[9]

Ağaçbaskı tekniği İslami ticaret yollarının kullanılmasıyla Asya ve Avrupa'ya kadar yayılmıştır. Çin hanedanlık döneminde Japonya ile olan savaşlarından sonra da Japonya bu tekniği öğrenmiş ve geliştirmiştir.

"Avrupa'da en eski ağaçbaskı örneği 14.yy a ait kumaş üzerine basılmış olan 'bois protat' isimli baskıdır. Çarmıha gerilme hikayesi anlatılan bu baskıda kalıbın iki yüzü de kullanılmıştır."[10]

16. yy. da Alman sanatçılar ağaçbaskı kalıplarını kullanarak baskı resimler üretmişlerdir. Sanatçılardan en çok bilineni Albrecht Dürer'dir. Dürerin en önemli baş yaptılarından biri 'Apocalypse' 15 sayfadan oluşmaktadır. Bu dizinin bir resmi olan 'Kıyametin Dört Atlısı'nda ise insanların başına gelecek kötü olayları anlatmaktadır.

Resim 15: Albrecht Dürer,
"Kıyametin Dört Atlısı",
Ağaçbaskı, 1515

[9] Hayri Esmer, Baskı Sanatları Tarihi Ders Notları, 2005, s.2
[10] Hayrı Esmer, Baskı Sanatları Ders Notları, 2005, s.4

Linol Baskı

Linolyum 1800'lerin ortalarında Frederick Walton tarafından icat edilmiştir. 1890da sanatçılar onu sanat malzemesi olarak kullandılar. Linol baskı kauçuk v.b endüstriyel malzemedir. Ağaç baskıya oranla oyulması kolaydır ve yüzeyi pürüzsüzdür.

Ağaçbaskıdaki kendiliğinden olan dokular düz bir malzeme olduğu için linolde yoktur.

Linolyum çağdaş anlamda ilk defa 1862 yılında sanat okullarında kullanılmaya başlanmıştır. Viyanalı resim öğretmeni Franz Çizek öğrencilerine uygulama yaptırmıştır.

Linol genellikle illüstrasyon, afiş, slogan alanlarında da kullanılmıştır. Marinetti fütürist mesajları bu teknikle yaymıştır. Sanatçılar bu tekniğe büyük ilgi göstermişler ve eserler üretmişlerdir.

Pablo Picasso da 107 tane linol baskı üretmiş ve eksiltme tekniğini keşfetmiştir.

Resim 16: William Bradley,
“ İç Yazıcı”, Linol Baskı, 1895

Resim 17: Gustave Bauman,
Fildişi Japon Kağıdı üzerine
Linolyum Baskı, “Eski Münih”,1905

III. BÖLÜM

3.YÜKSEK BASKIRESMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Yüksek baskı olarak tanımladığımız, yüksekte kalan yerlerin boya alması ve bir yüzey üzerine aktarılması sonucunda oluşan görüntüler tarih öncesi çağlardan itibaren çeşitli şekillerde ve yerlerde önümüze çıkmaktadır.

Bu çalışmada en kadim kalıp kullanımı olarak nitelendirdiğimiz ağaçbaskının da evvelinde kalıp kullanımı ve yüzey tasarımı olarak farklı baskı türlerini incelenmektedir.

3.1.YÜKSEK BASKIRESMİN DÜNYADA GELİŞİM SÜRECİ

3.1.1.Tarih Öncesi Dönem

İnsanoğlu tarih boyunca farklı şekillerde kendisini ifade etmenin yollarını aramış ve bunu bize göstermiştir. Yaşadıkları bölgelerde henüz yazının bulunmadığı dönemlerde sembol dili kullanmışlardır. Dünyayı, evreni, gökyüzünü semboller dili ile anlatmışlardır. Sembol dilini henüz kullanmadan önceki dönemlerde ise yaşadıklarını, var olduklarını göstermek amacıyla izler bırakmışlardır.

Bu izler çok arkaik izler olmasına rağmen, tarih öncesi dönemde yaşayan insanlar veyahut insan toplulukları hakkında bize ışık tutmaktadır.

Henüz sembol dili ve yazının gelişmediği dönemlerde insanlar yaşadıkları ve gördüklerini mağara duvarlarına resmetmeye başlamış ve kendi uzuvları ile de buralara izler bırakmışlardır.

Yüksek baskı söz konusu olduğunda ise en eski yüksek baskı örneklerini tarih öncesi mağara duvarlarında kırmızı toprak el baskıları biçiminde görmekteyiz.

Bu örneklerden en eskisi Arjantin'de bulunan "Eller Mağarası" olarak da bilinen Chauvet Mağarası'dır.

Bu mağarada sarı, kırmızı ve siyah olmak üzere üç ayrı renk kullanılarak yapılan el baskılarının çocuklara ait olduğu düşünülmektedir.[11]

Günümüzde mağara "*Sayısız ziyaretçisinin ürettiği karbondioksitten ağır hasar alan Lascaux Mağarası'ndan ders alınmış olunacak ki, Chauvet Mağarası halka kapatıldı*."

Resim 18: "Eller Mağarası", Santa Cruz, Arjantin

Resim 19: "Eller Mağarası" Santa Cruz, Arjantin

[11] https://www.kosebucak.com/chauvet-magarasi/
Tolga Akyol,Chauvet Mağarası-Sanata Atılan İlk Adımlar, EKİM 24, 2021

Belirli bir düzen ile ve kasıtlı yapıldığı iddia edilen başka izleri de Tibet bölgesinde görmekteyiz. Traverten kayalar üzerinde görülen bu izler 12-17 yaş arası çocukların kasıtlı olarak bırakıldığı söylenen fosilleşmiş olarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Resim 20: Çocuk El ve Ayak İzleri, Tibet Bölgesi

Paleolitik döneme ait olduğu bilinen yüksek bir kalıptan çıkıp yüzeyde şekil oluşturan bu izlerden en son rastlananı ise İtalya'da bir mağarada bulunan ve çoğunlukla yine çocuklara ait olduğu düşünülen izlerdir. Bu izlerin 14 bin yıllık olduğu düşünülmektedir.[12]

[12] Zhang, D., Bennett, M. R., Cheng, H,Wang, L., Zhang, H., Reynolds, S. C & Edwards, R. L., En eski Parietal sanat: Tibet'in orta Pleistosen döneminden hominin el ve ayak izleri, Bilim Bülteni, 2021

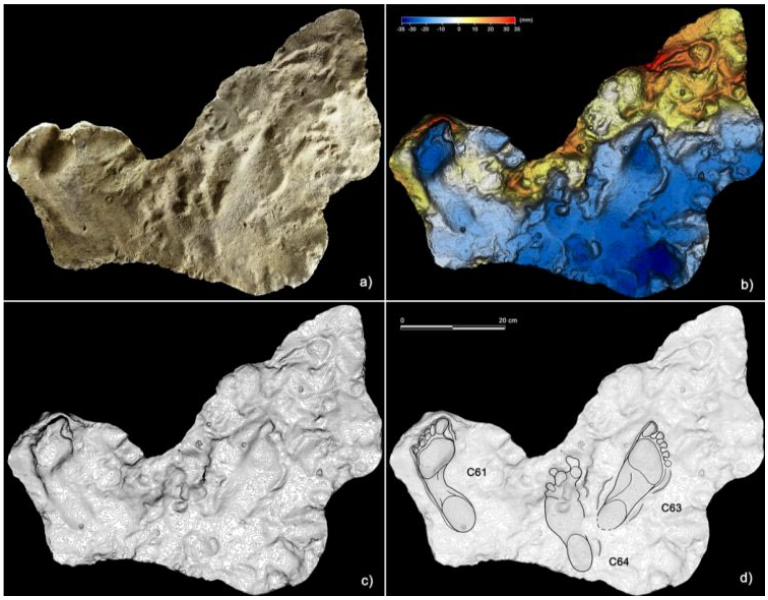

Resim 21: Basura Mağarası, Ayak İzleri, Kuzey İtalya

3.1.2 Antik Dönem

Yazının keşfinden sonra özellikle Mezopotamya ve Anadolu halkları her şeyi yazı ile kayıt altına almışlardır. Yazının bulunmasından hemen önce yani Geç Neolitik Dönem olarak adlandırdığımız dönemde, ilk silindir mühür olarak kullanılan ruloları görmekteyiz.

Sümer ve Asur silindir ruloları dönemin yüksek baskı kalıplarına örnek olmakla beraber seri üretimin ilk örnekleri olarak sayılmaktadırlar.

Resim 22: Asur, M.Ö 2000, Kireçtaşı Silindir Mühür

Yarı değerli taşların veya altın, gümüş gibi değerli madenlerin üzerine piktogramlar oyulup kil üzerinde döndürülmek suretiyle bir yüzey oluşturulmuştur. Yazının bulunmasından sonra kullanılan silindir mühürler kişiye özel yapılmış ve imza niteliği taşımıştır. Bu nedenle yarı değerli taş veya değerli madenden yapılması ait olduğu kişiye ve o kişinin toplumdaki sosyal statüsüne göre değişmektedir.

Resim 23: Kalsit Taşı, Silindir Mühür, Şikago Üniversitesi Koleksiyonu

Resim 24: Lapis Lazuli Taşı,
Asur silindir mühür ve kil baskı

Resim 25: Yeşim Taşı, Sümer Silindir Mühür ve Kil Baskı

Mısır yazıtları hiyeroglif olarak adlandırılmıştır. Hiyeroglifler, oyma anlamına da gelmektedir. Bu sebeple özellikle Koptik dönem- Hristiyan Mısır dönemi- hiyeroglifleri yüksek baskıya örnek gösterilebilmektedir.

Resim 26: Koptik dönem Mısır Hiyeroglif Örneği

Mısır'da yüksek baskının ilk örneğine de rastlanılmıştır.

"tarihte bilinen en eski ağaçbaskı örneği 4. yy da Mısır Ahmin-Panapolis'te bulunan ağaç kalıpla keten kumaş üzerine gerçekleştirilmiş olan çocuk entarisidir." [13]

Antik dönem yüksek baskı örneği olarak Phaistos Diski'ni gösterebiliriz.

M.Ö. 1700 civarlarına ait olduğu bilinen Girit adasında Minos Sarayından çıkarılmıştır. Girit hiyeroglifi olarak da adlandırılmıştır.

Resim 27: "Phaistos Diski", M.Ö 1700, Girit

[13] Hayri Esmer, Baskı Sanatları Ders Notları, 2005, s.2

3.1.3. Çin Hanedanlık Dönemi

Kâğıt malzemesinin icadından önce Çin'de de kâğıt malzemesi yerine çoğunlukla ipek malzemesi kullanılmaktaydı. Bu hem maliyetli hem de yayım açısından dar bir alanı kapsamaktaydı.

Kâğıt, ilk kez (Mısır'daki papirüs kâğıdından farklı olarak) Han Hanedanlığı döneminde M.S 2.yy. da mahkemelerde görevli olan Cai Lun tarafından kenevir kullanılarak üretilmiştir.[14]

Kâğıdın bulunmasından sonra tahta kalıplar ve matbaacılık alanında hızlı ilerlemeler kaydedilmiştir.

Çinliler ağaçbaskılarını genellikle Ying-Yang felsefesi temelinden bildiğimiz siyah beyaz baskılar halinde yapmışlardır. Ağaçbaskılarda yalnızca metin ve çizgisel resimler yer almaktadır. Erken Çin baskılarında kullanılan siyah renk kömürün tutkal ile karışımdan elde edilmiştir. Siyahtan sonra kullanılan en önemli renk olan kırmızı ise tuğlanın su içerisinde eritilmesinden elde edilmiştir.

Sanatın ve basımın en yaygın olduğu dönem Tang Hanedanlığı (M.S 618-906) dönemi olarak bilinmektedir. Bu dönemde bu coğrafyada yaşayan insanlar farklı dinlere inanmışlar ve barış içinde ortak bir kültür oluşturmuşlardır. Sanat bu dönemde kültürlerin kaynaşması işlevini görmüştür.[15]

En yaygın inanış olan Budizmin öğretilerini yaymak için Tang hanedanlığı döneminde (M.S.868) basılan en eski kitap Diamond Sutra (Elmas Öğreti) 'dir.

[14] https://tr.wikipedia.org/wiki/Han_Hanedan%C4%B1
[15] https://tr.wikipedia.org/wiki/Tang_Hanedan%C4%B1

Resim 28: “Elmas Öğreti”, M.S 868, Tang Hanedanlığı, Çin

5 metre uzunluğundaki bu basılı metin Çin’de Bin Buda Mağarası’nda bulunmuştur.

Çin’de kâğıt ve matbaanın icadından sonra en önemli buluşlardan biri de Sung Hanedanlığı döneminde (M.S 960-1279) olmuştur. Tahta bloklara baskı yapmak amacıyla Çin mürekkebi su bazlı şekilde üretilmiştir. Bu mürekkep lamba isinden, lambanın üzerine bir huni konularak elde edildi ve sakız çözeltisi ile karıştırılarak oluşturulmuştur.[16]

“20. yüzyılın ilk yarısında Çin hükümeti, içeride Komünist isyan nedeniyle ve dışarıda Japon ordusu tarafından pusuya düşürüldü. Bu kriz zamanında Çin Komünist Partisi üyesi Lu Xun, Japon sanatçı Uchiyama Kakechi'yi davet etti.1931'de Çinli sanatçılara Batı rölyef baskı tekniklerini göstermek için. Lu Xun, ucuz ve hemen tekrar üretilebilir olduğu için, Hükümete karşı şiddet içermeyen bir silah olarak kabartma baskı resim yapmak istedi. Kısa süre sonra Çinli ilerici sanatçılar, Batı'nın gravürdeki 'orijinal baskı' estetiğini benimsedi. Okuma yazma bilmeyen Çin halkı arasında devrim şevki uyandırmak için gravür baskılı el ilanları ve posterler üretmeye başladılar. Çinli avangart sanatçılar, eski Çin'in etik ve ahlaki değerlerini sert bir şekilde eleştirmek

[16] https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%A2%C4%9F%C4%B1t
https://en.wikipedia.org/wiki/Woodblock_printing

için geleneksel Çin çizgiselliğini reddederek basitleştirilmiş, birleştirilmiş ana hatlar ve etkileyici oymalar kullandılar."[17]

Resim 29: Li Hua
"Japonya'nın Teslimiyetini ve Çin'in Zaferini Kutlayın",
Ağaçbaskı, 1946

3.1.4 Japon Estampları

Çin ile yapılan savaşlar neticesinde öğrenilen ağaç baskılar Japon sanatında daha çok dikkate alınmış ve geliştirilmiştir.

Ağaçbaskılar Japonca "mokuhanga" olarak adlandırılmıştır. Japonya'da Budist rahipler büyü ve sihir için muskalar hazırlamışlardır. Bu muskaları mühür şeklinde tahta yüzükler halinde kalıp olarak kullanmışlar, baskılarında bezir yağı ve isle mürekkeplemişlerdir. Mürekkepleme işlemini kalıbın üzerine fırça ile sürerek

[17] https://livinginadarknight.in/the-invention-of-woodblock-printing-in-china-and-the-development-of-black-and-white-relief-printmaking-in-the-far-east/
Carter Thomas Fransis. Çin'de matbaanın icadı ve Batı'ya yayılması. Columbia University Press, New York, 1925.
F Edward, MJS Garip. Japon İllüstrasyonu, Japonya'da ağaç kesme ve renkli baskı sanatlarının tarihi . George Bell ve Oğulları, Londra, 1896.
Tju Lim Cheng. Singapur'da Politik Baskılar Cilt-21, Sayı-3, Eylül 2004, Baskı Üç Aylık Yayınlar.

gerçekleştirdikleri için japon ağaçbaskılarına “estamp” adı verilmiştir. Bu alanda tarihte bilinen en eski örnek Japon İmparatoriçe Shotoku döneminde (M.S. 762-769) yapılmış olan iki Budist muskadır.[18]

İlk toplu basım atölyesinin ve üniversitenin bu dönemde Nara (Tokyo)’da açıldığı bilinmektedir.

Budist öğretiler rulolar halinde hazırlanmış ve saklanmışlardır. Engi adı verilen bu rulolar yatay veya dikey şekilde basılmıştır. Bu basılı kitap rulolardan biri de 1215 yılında hazırlanan Yüzü Nembutsu Engi’dir.

Resim 30: 1391-Yüzü Nembutsu Engi Rulosundan bir detay.

[18] https://en.wikipedia.org/wiki/Woodblock_printing

Resim 31: “Beş Koruyucu Tanrı “
13.yy, Budist baskı.

Resim 32:” Beş Koruyucu Kral”dan biri
Geç Heian Dönemi, Japonya

Budist dönemde baskıresimler dini inanışı yaymak üzerine kullanılmıştır. Geç Heian dönemi olarak adlandırdığımız dönemde Zen inanışının etkisiyle tahta baskı kalıplarına işlenen resimlerde boşluk doluluk etkisi ön plandadır. Sutralar bu dönemde farklı şekillerde kâğıtlara basılarak çoğaltılmaya devam etmiştir.

Resim 33: Lotus Sutranın Giriş Bölümü, 11.yy, Japonya

Resim 34: Yelpaze Şeklinde Lotus Sutra 12 yy. Japonya

17.yy. ın ortalarına kadar Japonya'da ağaçbaskılar dini temalar üzerinden ilerlemiştir. Bu dönemden önce özellikle kâşifler ile birlikte Uzak Doğu Hristiyanlık dini ve değişik kültürlerle etkileşim içerisinde girmiştir.

17.yy. ın ortalarına doğru dini konuların dışına çıkılmış ve “yüzen-devinen, hareketli dünya” anlamına gelen Ukiyo-e resimleri yapılmaya başlanmıştır. Bu resimler ağaçbaskı ile yapılmıştır. Japon estamplarının Batı’daki baskılardan farkı pres kullanmadan, el bareni ile basılmasıdır. Japon baskılarında kullanılan mürekkep su bazlı olmakla beraber merdane yardımıyla değil, fırça yardımıyla kalıba aktarılmıştır.

Ukiyo-e baskıların gelişmesinde Zen düşüncesindeki var olan “derin düşünme ve dünyanın farkına varma” , siyasi gelişmeler etkili olmuştur. Batı’yı sarsacak ve etkisi altına alacak kadar güçlü anlatıma sahip baskılardır. Erken Ukiyo-e estamplar siyah beyaz basılmıştır.

Hishikawa Moronobu, Edo döneminin siyah beyaz estamplar çalışan önemli bir sanatçısıdır.

Resim 35: Hishikawa Moronobu, Ağaçbaskı, 1670-80

Resim 36: Hishikawa Moronobu, “Kadın Terziliği ve Zanâatkarlar”,

1675-1695

Ukiyo-e resimler günlük yaşantının dışında popüler olan Kabuki tiyatroyu da anlatmıştır. Erken Edo döneminde renkli baskılar el ile renklendirilirken bu dönemde renkli baskılarda her renk için farklı kalıp kullanılmıştır. Her renk için farklı kalıp kullanarak tek bir resmin eksiksiz ve uyumlu görünebilmesi çok renkli baskıları oluşturmuştur. Bu baskı türü Ukiyo-e ‘de nishiki-e baskı türü olarak adlandırılır. Edo dönemi sanatçılarından Suzuki Harunobu bu tekniği mükemmelleştirip popüler hale getirmiştir. Nishiki-e tekniği[19] ile çok sayıda baskı üreten dönemin önemli sanatçılarından biri olmuştur.

[19] https://en.wikipedia.org/wiki/Woodblock_printing
https://tr.wikipedia.org/wiki/Nishiki-e

Resim 37: “İki kız”, Harunobu,
Ağaçbaskı, 1750

Resim 38: Suzuki Harunobu,” Gelinin Eşinin Evine Yolculuğu”,
Ağaçbaskı

Harunobu aynı zamanda zamanının en büyük Bijinga sanatçısı olmuştur. Bijinga baskılar Ukiyo-e’de kadınların iç güzelliğini temsil eden, kadın güzelliğini anlatan baskı resimlerdir. Kadınlar, bu baskıresimlerde stilize edilmiş halde resmedilmiştir. Bu yönüyle Harunobu kendinden sonra gelen sanatçıları etkilemiştir.

18.yy. Ukiyo-e sanatçılarından Kitagawa Utamaro, toplumun her kesiminden kadının geçici ruh halleri ile yansıtmayı başarmış, Bijinga üreten usta sanatçılardan biri olmuştur. Sanatçının 120'den fazla baskı serisi ve iki binden fazla baskı resim ürettiği bilinmektedir.[20]

Resim 39: Kitagawa Utamaro
"Taiko ve Beş Karısı Kyoto'nun Doğusunda Gezide", Ukiyo-e

Resim 40: Kitagawa Utamaro "Ter Silen Kadın" , Ukiyo-e, 1798

[20] https://en.wikipedia.org/wiki/Woodblock_printing
https://tr.wikipedia.org/wiki/Bijin-ga

Dönemin önemli Bijinga sanatçılarından biri olan Torii Kiyonaga'yı diğer sanatçılardan ayıran, çalışmalarını diptik ve triptik olarak yapmış olmasıdır. Bu tarz çalışmaları sanat hayatının ilk yıllarından gelen Kabuki tiyatro afişlerine dayandırılmaktadır. Sanatçı selefi Harunobu gibi birçok Nishiki-e Bijinga baskı üretmiştir.[21]

Resim 41: Torii Kiyonaga, "Minami Juni Ko Serisi,
Diptik Ukiyo-e, 1784

Resim 42: Torii Kiyonaga, "Hamam Kadınları",
Ukiyo-e, 1780

[21] https://tr.wikipedia.org/wiki/Bijin-ga

18.yy. da Ukiyo-e ‘de Nishiki-e üreten sanatçılardan biri olan Toşusai Şaraku olmuştur. Şaraku, ağaçbaskılarını yalnızca Yakusha-e olarak adlandırılan ‘aktör baskıları’ yapmıştır. Kabuki tiyatronun aktörlerini kişisel atıflarda bulunarak çalışmıştır.

Resim 43: Şaraku
“Hizmetçi Edobi Rolünde Otani Onji”,
Ukiyo-e, 1794

Resim 44: Şaraku, “Yoshitsune”
Ukiyo-e, 1794

17.yy ve 19. yy aralığında yaşamış ve çok renkli ‘Nishiki-e’ baskılar üretmiş sanatçılar; Suzuki Harunobu, Kitagawa Utamaro, Torii Kiyogana, Toşusai Şaraku, Katsuşika Hokusai ve Utagawa Hiroshige “Altı Büyük Ukiyo-e ustası” olarak adlandırılmıştır.

Peyzaj çalışmaları ile ünlü 19 yy. sanatçısı Katsuşika Hokusai’nin en bilinen çalışması Kanawagada Büyük Dalga isimli eseridir. Sanatçı Fuji Dağının 36 Manzarası serisi 46 baskıdan oluşmaktadır. Bu seri ile kendisinden sonra gelecek olan Hiroshige’yi etkilemiştir.

Resim 45: Hokusai, “Kanawagada Büyük Dalga”,
Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Ağaçbaskı, 1933

Resim 46: Hokusai, “Kızıl Fuji”,
Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Ağaçbaskı, 1830

Resim 47: Hokusai , “Tokaido’daki Goten-Yama “Tepesi”,
Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Ağaçbaskı, 1832

Resim 48: Hokusai ,”Sumida Nehrinde Sekiya Kasabası”,
Fuji Dağının 36 Manzarası serisi, Ağaçbaskı, 1832

19.yy.da Nishiki-e Ukiyo-eler yapan sanatçı Utagawa Hiroshige genellikle peyzaj, çiçek ve kuşlar üzerine çalışmalar yapmıştır. Sanatçı çalışmalarını baskı serileri halinde, aynı görüntünün farklı versiyonları olarak defalarca çalışmıştır.

Resim 49: Hiroshige , “Totsuka”

Tokaido’nun 53 İstasyonu serisi, Ağaçbaskı, 1833

Resim 50: Hiroshige, “Ottomo”

8 Kanazawa Manzarası serisi, Ağaçbaskı, 1836

Resim 51: Hiroshige,
” Vahşi Kaz Tepesi ve Tone Nehri”,
100 Fuji Dağı Görüntüsü serisi, Ağaçbaskı, 1858

Resim 52: Hiroshige, “100 Edo manzarası serisi”,
Ağaçbaskı, 1857

20.yy.da Batı'dan dünyaya yayılan modern sanat akımı ağaçbaskı yapan sanatçıları da etkilemiştir. Modern sanatta sanatçı, tanrı kavramının yerini almıştır. Ürettiği sanat eserleri "teklik" ve biriciklik" kavramları üzerinden ilerlemiştir. Öyle ki sanatçının ürettiği resim tektir ve kopyalanamaz. Bu akım Japonya'da ağaçbaskı yapan sanatçıları da etkilemiştir. "Yaratıcı baskılar" anlamına gelen Sosaku-hanga akımı ağaçbaskıları klişe olmaktan çıkarıp, baskının her aşamasına yalnızca sanatçının dahil edildiği bir akım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel Ukiyo-e'de sanatçı yalnızca baskı resmin çizimini yapan kişi olmuştur. Oyma ve baskı işlerini işbirliği içinde farklı kişiler yapmışlardır, bu kişilere zanaatçı denilmiştir. Sanatçı, baskıresmin baskı aşamasına dahil olmamıştır. Bu durum bize Royal Akademi zamanındaki sanatçı-zanaâtçı ayrımını hatırlatmaktadır.[22]

Sosaku-hanga akımı ile sanatçı hem baskı resmin tüm aşamalarına kendisini "ben" olarak dahil etmiş ve "tek" yaratıcı olarak sanatçının kendisini vurgulamıştır. Yaratıcı baskılar denmesinin sebebi yaratmak fiilinin sanatçının kendisine ait olduğu fikrinin belirtilmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu anlamda sanatçının bireyselliği ve eserin tüm aşamalarına dahil olması sanatçı-kimlik-yaratıcı konusunda ağaçbaskıyı bir adım öteye taşımıştır.

Sanatçılar bu dönemde geleneksel Japon sanatının kaligrafik etkilerini soyut olarak kullanmaya devam etmişlerdir. Budist öğretiler ve Hristiyanlik etkilerini halk sanatında bir araya getirerek kullanmaya başlamışlardır.

[22] Malcolm Barnard, Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür, Ankara, 2002, s.93

Resim 53: Yamamato Kanae,
“Balıkçı”, Ağaçbaskı, 1904

Resim 54: Onchi Kosura
“Hagiwara Sakutaronun Portresi”,
Ağaçbaskı, 1943

Japon sanatında Edo dönemi geleneksel dönem olarak adlandırılırken Meji dönemi modernleşme anlamında çağda Japon sanatının yaratılmaya başladığı dönem olarak bilinmektedir.

Bu dönemde bir diğer ağaçbaskı akımı olarak Shin-hanga akımı “kendinden baskılar” anlamında oluşturulmuştur. Bu akımda yine geleneksel Ukiyo-e baskıresimlerin aşamalarına sanatçıların dahil olmaması eleştirilerek yeni baskılar olarak üretilmiştir.

Shin-hanga akımında sanatçı sanat eserinin yaratımı konusunda arzuya sahip olan tek kişi olmuştur. Bu akımda en çok Batı sanatının izlenimci resimlerinden etkilenilmiş ve bu resimler ışığın baskı resim sanatçıları tarafından üretilmiştir.

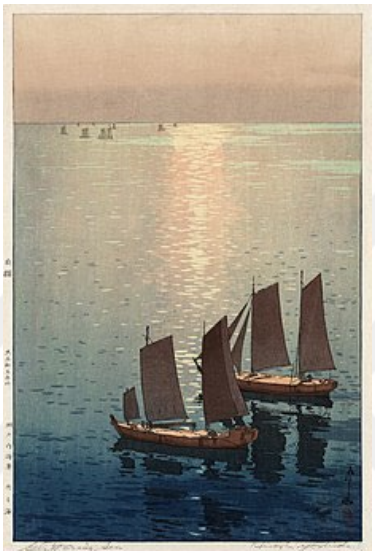

Resim 55: Hiroshi Yoshida,
“Pırıl Pırıl Deniz”, Ağaçbaskı, 1926

Resim 56: Hiroshi Yoshida“Bir Gece Yağmurundan Sonra Kagurazaka Sokağı”,
Ağaçbaskı, 1929

3.1.5. Avrupa'da Yüksek Baskıresmin Süreci

Avrupa'da yüksek baskıresmin sürecini Rönesans öncesinde ve sonrasında ağaçbaskı teknik olarak sıklıkla kullanılmıştır. Resim formları Rönesans öncesinde daha kaba ve tarama yoğunluklu olmuş olup Rönesans sonrasında tarama tekniği daha da geliştirilmiştir.

İlk dönemlerde yüksek baskı tekniği olarak ağaçbaskı tekniğini sıklıkla kullanılmıştır. 12.yy.da ticaret yollarının gelişmesi ile kâğıt Çin'den Avrupa'ya ulaşmıştır. Avrupa'da da diğer yerlerde olduğu gibi yüksek baskı tekniği ağaç plakaların kumaş üzerine basılması sonucunda uygulanmıştır.

Kâğıdın Avrupa'ya ulaşması Gotik döneme denk gelmektedir. Her ne kadar Gotik dönem özelliklerini mimaride daha iyi görmüş olsak da ressamlar genelde kilise için sanat yapmışlardır. Dönemin sanatsal özelliklerinden olan Altar panolar diptik ve triptik olarak kiliselerde bulunmaktadır. Sanatçılar bu dönemde tamamen din konularını ve İncil'den sahneleri resmetmişlerdir.

Yüksek baskılar da ağaç kalıplar üzerine din ile ilgili, tıpkı Çin'de olduğu gibi, kilisenin halka Hristiyanlık dinini anlatması için kullanılmıştır. 14.yy.da en eski ağaç baskı örneğini 'bois protat' olarak görmekteyiz. Ceviz ağacı üzerine oyulan İsa'nın çarmıha gerilme sahnesi ilk örneğinde kumaşa basılmıştır.

Resim 57: Bois Protat'ın Baskı Bloğu ve Baskısı, 14.yy, Fransa

Kâğıdın yaygın kullanılmaya başlamasından sonra rahipler ağaçbaskı resimlere önem vermeye başlamışlardır. Baskı resimlerin çizimlerini yapan sanatçılar yaptıkları işin kutsal olduğu varsayarak kendi imzalarını kullanmamışlardır. Bu sebeple bulunan ağaçbaskı resimler anonim olarak kalmıştır. Erken Gotik dönemde ağaçbaskı resimlerde dikkati çeken resim formlarının kaba olmasına rağmen tarama çizgilerinin sıklıkla kullanılmış olmasıdır.

Kilise tarafından halka dini öğretileri anlatmak amacıyla işlenmemiş ağaca yapılan oymalar Japon usulü is ve yağ ile mürekkeplenerek siyah beyaz basılmış, el ile renklendirilerek resimli öğüt kitapları basılmıştır. Bu kitaplardan biri Latince Ars Moriendi olarak yazılan Ölme Sanatı isimli renkli öğütler kitabıdır.[23]

Resim 58: “Alçakgönüllülük” , Ars Moriendi,
Ağaçbaskı, 15.yy

[23] https://www.burcakbalamber.com/single-post/2018/06/25/onbe%C5%9Finci-y%C3%BCzy%C4%B1lda-i%CC%87yi-%C3%B6lme-sanat%C4%B1-ars-moriendi
Burçak Balamber, "On Beşinci Yüzyılda iyi Ölme Sanatı: Ars Moriendi". Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, (40): 117-133).

Resim 59: “Kibir”, Ars Moriendi,
Ağaçbaskı, 15.yy

Resim 60: “Pieta”, Ağaçbaskı, 1460
Güney Almanya

Resim 61: Martin Schongauer,
“Şeytanlar Tarafından Ezilen Aziz Antony”,
Ağaçbaskı, 1475, MOMA

Gutenberg harf sistemini bulduktan sonra kitaplar daha kolay basılmaya başlanmıştır. Bu dönemde basılan ilk resimli kitap ‘Böhmenli Çiftçi’dir.

16.yy.da Rönesans döneminin en iyi ağaç gravürlerini çalışan sanatçı Albrecht Dürer’dir. Dürer anlatım konularının dışında ince tarama çizgileri ve anatomik vücut formlarının detaylı incelenmesini gravürlerinde açıkça gösterebilmektedir. Sanatçı ağaç kalıpta oluşacak hataları önlemek için özellikle armut ağacından plakalar kullanmıştır.

Resim 62: Albrecht Durer,
Kıyamet Serisinin İkinci Latince
Başlık sayfası, Ağaçbaskı, 1511

Resim 63: Albrecht Dürer,
"Kıyametin Dört Atlısı",
Ağaçbaskı, 1498

Resim 64: Albrecht Dürer,
"Ejderha ile Savaşan Aziz Mikail", Ağaçbaskı, 1498

16.yy.da baskı resim daha çok editörler ve yayıncılar tarafından kitap illüstrasyonları, amblem ve logolar üzerinden tasarlanmıştır. Bu dönemde oymacılar ön planda olmuştur. Kitap kapaklarının ve logoların tasarımları ağaçbaskı ile basılmıştır. Christopher Plantin bu dönemde Fransa'da Cicero'dan dini ilahilere kadar birçok kitabın basılmasından sorumlu olmuştur.

Resim 65: Theodor Pullman ve Poelman'ın Başlık Sayfasından
Plantin/ Moretus Amblemi, Ağaçbaskı, 1592

17.yy. da Rubens, ağaçbaskı tekniği ile renkli çalışmalarını çoğaltmak amacıyla kullanmıştır. Baskıresimde yeni çalışmalar üretmek yerine kendi resimlerini baskı yoluyla farklı renklerde denemek amacıyla çalışmıştır. Ağaçbaskı tekniğini kullanan sanatçılar resimlerin oyma kısmına dahil olmamıştır. O nedenle bu işi oymacı-gravürcü ismiyle farklı kişiler yapmıştır. Rubens'in ağaçbaskılarını en çok oyma işlemini yapan gravürcü Christoffel Jegher'dir. Birçok oymacı bu resimleri oymuş lakin Jegher bu iş üzerine diğerlerinden daha fazla düştüğü için, baskılarda sanatçıların yanında onun ismine de yer verilmiştir.

Resim 66:"Kıskançlığı Öldüren Herkül",
Peter Paul Rubens'in (Flaman, 1577-1640)
ardından Christoffel Jegher
(Flaman, 1596-1652/53), Ağaçbaskı

Avrupa'da 17. Ve 18.yy. da ağaçbaskı yerini daha çok metal gravür tekniğine bırakmış olsa da bazı sanatçılar ağaçbaskı resimler üretmişlerdir. Üretilen baskıresimler yayın gruplarının kapak illüstrasyonları ve amblemleri olarak devam etmiştir.

1800'lerin ortalarında kauçuk maddesinden endüstriyel bir malzeme olan linolyum üretilmeye başlanmıştır. Linolyum, bir başka yüksek baskı tekniği olan linol baskının

malzemesidir. Linol, ağaçbaskıya göre oyulması daha kolay ve boya tutma açısından işlem gerektirmeyen bir malzemedir. Düz bir yüzeye sahip olduğu için linol baskı ile yapılan çalışmalarda doğal dokular yoktur. Linol baskılar daha grafiksel baskı resimlerdir. Afiş tasarımı, tebrik kartları ve kitap kapaklarında ağaçbaskı tekniği ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Ağaçbaskı linol baskıya oranla doğal dokuları olduğu için daha sanatsal algılanmış, dönemin sanatçıları sanat manifestolarının afişlerinde ağaçbaskı tekniğini ağırlıkla kullanmışlardır.

Resim 67: William Bradley,
"İç Yazıcı", Linol Baskı, 1895

19.yy. da Gauguin, Paris'teki stüdyosunda Tahiti resimleri ile yakından ilişki görünümlere sahip bir ağaçbaskı projesi yapmıştır. Bu projeye Noa Noa yani Koku ismini vermiştir. Bu seri 10 adet ağaçbaskıdan oluşmaktadır. Baskı resimlere bakıldığında görülen tema zıtlıklar üzerine kurulmuştur. İşlenen konular genellikle Tahiti resimlerinde de işlenen aşk ve korku, ölüm ve yaratılış, gece ve gündüz olmuştur.

Resim 68: Paul Gauguin,
"Te Atua- Tanrılar", Ağaçbaskı, 1894

Resim 69: Paul Gauguin,"Noa Noa" serisinden,
Ağaçbaskı, 1899

Bu dönemde ağaçbaskı çalışan sanatçılardan biri de Felix Valotton olmuştur. Sanatçı 1891-1901 yılları arasında 120'den fazla ağaçbaskı yapmıştır. Erkekler ve kadınlar arasında yüzyıllardır süren güç savaşlarını anlatmak için oluşturduğu 10 adet ağaçbaskı resim serisinin ismi Intimites olmuştur.[24]

[24] https://www.vangoghmuseum.nl/en/prints/person/5694/vallotton-f%C3%A9lix
https://en.wikipedia.org/wiki/F%C3%A9lix_Vallotton

Resim 70: Felix Valotton, “İtiraf”, Ağaçbaskı, 1895

Resim 71: Felix Valotton,
“Üç Yıkanan”, Ağaçbaskı, 1895

https://www.artsy.net/artist/felix-vallotton

20.yy. da ağaçbaskı tekniği Alman dışavurumcular ve Die Brücke-Köprü grubunda görülmüştür. Grup manifestolarını ağaçbaskı tekniği ile ortaya koymuşlardır.

Resim 72: “Brücke Manifestosu”,
Ağaçbaskı, 1906

Köprü grubu sanat anlayışı olarak soyut olanı ilkel sanat ile tamamlamayı ilke edinmiştir. Bu doğrultuda afiş tasarımlarında kaba formlara yer vermişler ve ağaçbaskılarında siyah beyaz çalışmışlardır.

Resim 73: Otto Müller, Ağaçbaskı, 1912

Resim 74: Ernst Ludvig Kirchner, "Çıplak Dansçılar", Ağaçbaskı, 1906

20.yy Avrupa'da ağaçbaskı resmin en çarpıcı örneklerini veren sanatçı Kathe Kollwitz toplamda 275 adet siyah beyaz baskı yapmıştır. [25]Baskıresimlerinde genellikle fedakarlık ve yas temalarını ağırlıkla işlemiştir. Baskı tekniğini kullanış biçimi ve sert oyma şekilleri ile resimlerde anlatmak istediği duyguları sert bir biçimde dışa vurmuştur. Sanat anlayışı ilk başta natüralist başlasa da daha sonra duygularını daha vurgulu şekilde göstermek için kompozisyonlarını sadeleştirmiştir. Alman dışavurumcu sanatçı sanatını yoksullara, ezilenlere ve özellikle kadınlara adamıştır.

Resim 75: Kathe Kollwitz
"Önden Otoporte"
Ağaçbaskı, 1922-23

[25] https://www.moma.org/s/ge/collection_ge/artist/artist_id-3201.html
https://www.tate.org.uk/art/artworks/kollwitz-the-people-p82465

Resim 76: Kathe Kollwitz, “Kurban”,
Ağaçbaskı, 1922

Resim 77: Kathe Kolliwitz, “Savaştan Anneler”,
Ağaçbaskı, 1922-23

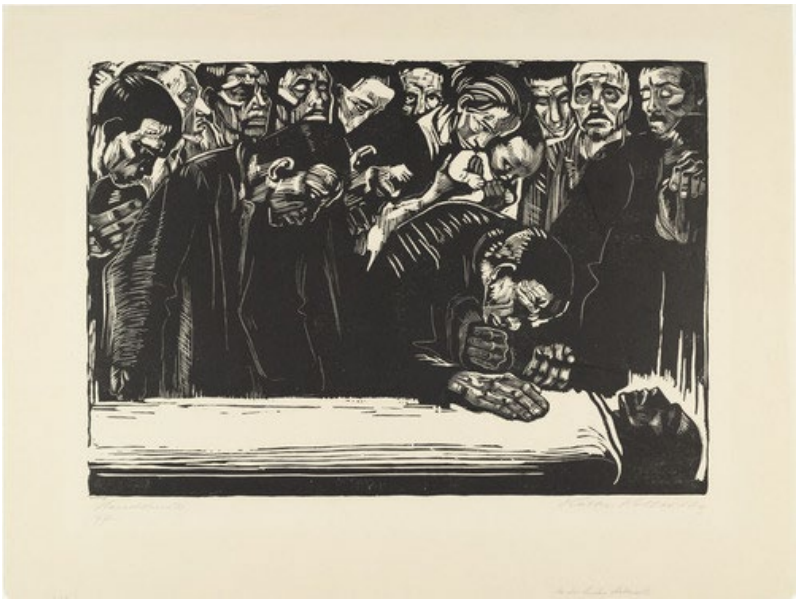

Resim 78: Kathe Kollwitz, “Karl Liebknect Anısına”, Ağaçbaskı, 1920

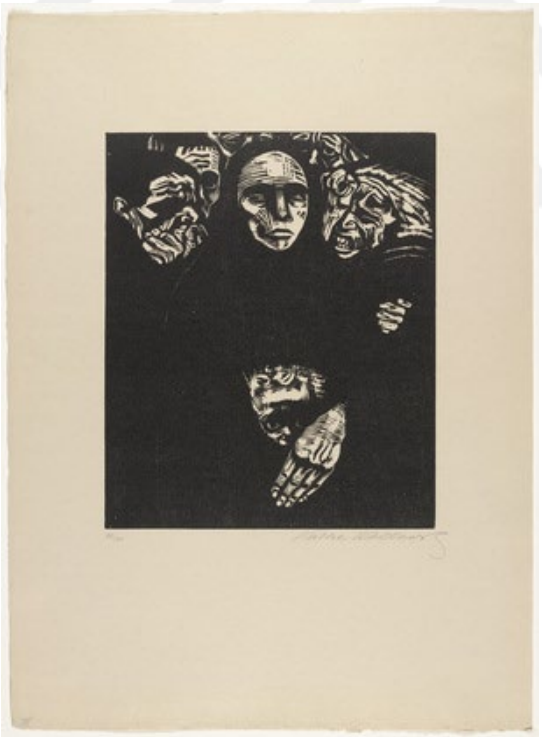

Resim 79: Kathe Kollwitz, “Savaştan İnsanlar”, Ağaçbaskı, 1922-23

21.yy. da Köprü grubu ve Alman dışavurumcuların aktivist ve politik eleştirel geleneğini sürdüren ve geliştiren baskı resim sanatçısı Thomas Kilpper olmuştur. Sanatçı ülkedeki eski,

politik ve toplumsal geçmişe sahip binaların zeminlerini baskı kalıbı ve enstalasyon olarak kullanmıştır. Kendine ait bir stüdyosu olmayan sanatçı yıkıma mahkum edilen binaların ahşap ve linolyum zeminlerini oyarak orayı canlı bir baskı ofisine çevirmektedir. İfade etme biçiminin tarihe ve siyasete sanatsal bir müdahale olarak kullanmaktadır. Ağaçbaskı tekniğini güçlü bir kavramsal metin üzerinden dramatik ve manipüle edilen görüntülerle kullanmaktadır. [26]

Resim 80: Thomas Kilpper,
Sanatçı, Zemin Oyma İşlemi, 2009

Resim 81: Thomas Kilpper,
Eski Güvenlik Binasının Linolyum Zemini, Berlin, 2009

[26] Beth Grabowski-Bill Fick, *Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi,* İzmir, 2012, s.100

Resim 82: Thomas Kilpper,
Eski Güvenlik Binası Zemininden Alınmış Baskı,
Linol baskı, Berlin, 2009

Resim 83: Thomas Kilpper,
"Kıyamet Yok Sadece Felaketler"
Sergisi ve Zemin Enstalasyonu, Edinburg, 2016

Resim 84: Thomas Kilpper,
“Rosa”, Ağaçbaskı, 2010

Resim 85: Thomas Kilpper,
“Miras Siyaseti ve Siyasetin Mirası” , Edinburg, 2019

3.1.6. Türkiye'de Yüksek Baskıresmin Süreci

Anadolu'da ilk yüksek baskı örneklerine Antik çağa ait silindir mühürler olarak rastlanmıştır. Anadolu topraklarında yaşayan medeniyetler ticari anlaşmalar, hükümdar mühürleri, evlilik sözleşmesi gibi konularda çivi yazısı ve kil tabletler kullanmışlardır. Bu tabletlerin üzerine değerli ve yarı değerli taşlardan silindir şeklinde mühürler oluşturmuşlar ve bu silindirlerin üzerine mühür döndürüldüğünde tablet üzerinde iz bırakacak şekilde şekiller ve yazılar oymuşlardır. Oyulan bu yazılar yüksekte kalmış olduğu için yüksek baskı kalıbı olarak ilk örnekler sayılmıştır.[27]

Çivi yazısı kullanılmaya başladıktan sonra kil tabletler üzerine yazılmış ve Anadolu'ya ait semboller ve yerel motifler de yine kalıplarla çoğaltılmıştır. Kalıplar silindir mühürlerin dışında ağaç kalıplara da oyulmuş ve henüz Anadolu'ya kâğıt gelmeden önce de kumaş ve ipekler üzerine baskılar yapılmıştır.

Cumhuriyet döneminden önce Anadolu'da ağaç kalıplar kullanılarak baskı ile kumaşa aktarılan Tokat yöresine ait "yazmacılık" olmuştur. Tokat yazmaları olarak bilinen bu gelenek ağaç kalıpların oyulup hazırlanması ve kumaş, tülbent v.b üzerine basılması sonucunda elde edilmiştir.[28]

Resim 86: Tokat Yazmaları, Ağaç kalıplar

[27] A.g.e: s.23
[28] KILIÇ AYSUN GÖKÇE, Yüksek Baskı Tekniği ve Türk Resmine Yansımaları, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Baskı Sanatları Ana Sanat Dalı, Eskişehir, 2012

Resim 87: Tokat Yazması Baskı Yapan Kadın

Ticaret yollarının gelişmesi ile kâğıt ve matbaa Anadolu'ya 1700 yıllarda gelmiştir. İbrahim Müteferrika 1727'de ilk matbaayı kurmuş ve ciltli kitaplar basmaya başlamıştır. Bu kitaplardaki resimler ağaç kalıplardan oyulan ağaçbaskı tekniği ile yapılmıştır. İbrahim Müteferrika'nın bastığı kitaplardan biri olan Tarihi Hindi Garbi'ni anlatan resimli kitap bunlardan biri olmuştur.[29]

[29] KILIÇ AYSUN GÖKÇE, Yüksek Baskı Tekniği ve Türk Resmine Yansımaları, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Baskı Sanatları Ana Sanat Dalı, Eskişehir, 2012

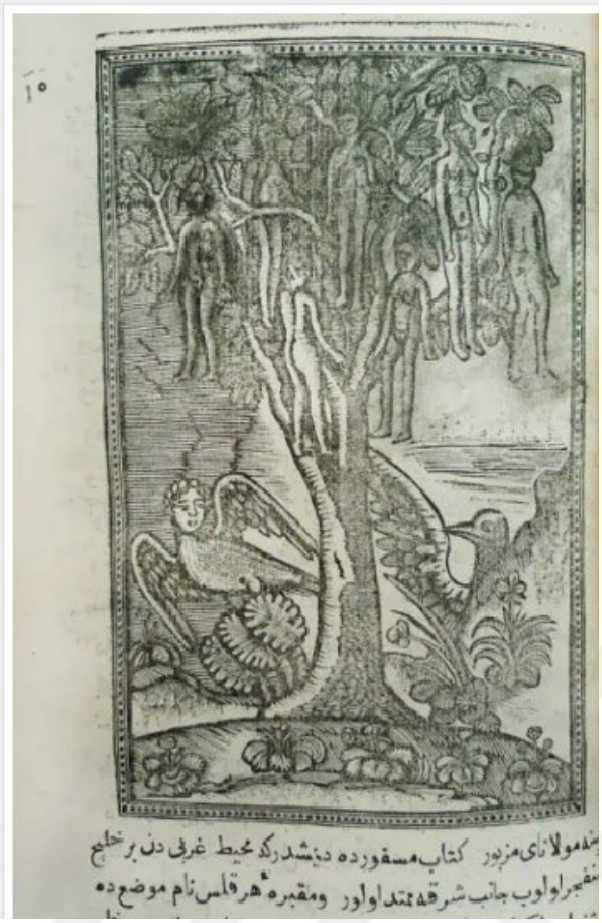

Resim 88: İbrahim Müteferrika,
“Tarih-i Hind-i Garbi” Kitabı,
“Kadınların Ağaçlardan Büyüdüğü Cömert Yenidünya”,
Sayfa 15, Ağaçbaskı, 1729-40

1882 yılında sanat eğitimi vermek amacıyla Osman Hamdi Bey tarafından kurulan Sanayi-i Nefise mektebi Cumhuriyet kurulduktan sonra Güzel Sanatlar Akademisi adını almıştır ve Resim bölümünün başına Leopold Levi getirilmiştir. İlk gravür atölyesi bu dönemde kurulmuştur. Levi’nin asistani olan Sabri Berkel ve dönemin öğrencilerinden Turgut Zaim ilk yüksek baskı örneklerini çalışmışlardır.

Resim 89: Sabri Berkel, “Leke”,
Linol Baskı, 1974

Resim 90: Turgut Zaim, “Zurnalı Genç”,
Linol Baskı

1932 yılında Ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Gazi Eğitim Enstitüsü-Resim İş bölümü kurulmuştur. Atölyede resim eğitimin yanında yüksek baskı alanında da çalışmalar sağlanmıştır. Şinasi Barutçu öğrencilerine, 1940 yılında ise linol baskıyı çok basit bir dille anlattığı ‘ Kendi Kendine Linol Oyma Talebe Kitabı’nı yazmıştır. Kitabı oluşturan bütün resimleri de linol baskı tekniği ile yapmıştır.[30]

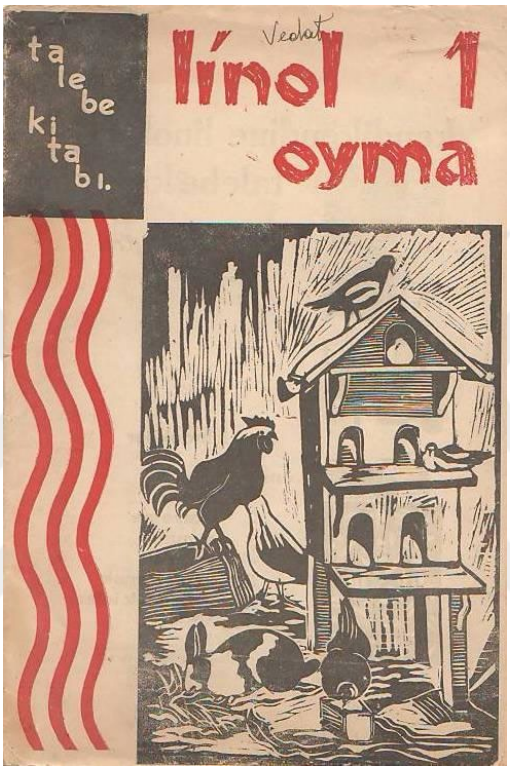

Resim 91: Şinasi Barutçu, Linol Baskı

Şinasi Barutçu’nun öğrencileri de olan Mustafa Aslıer, Nevzat Akoral, Mürşide İçmeli, Süleyman Saim Tekcan gibi sanatçılar bu okuldan mezun olmuşlardır.

1957 yılında Gazi Eğitim Fakültesinden mezun olan sanatçı Mustafa Aslıer, Bauhaus modeli esas alınarak açılan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun Grafik Bölümünün başına getirilmiştir.

Baskıresim tekniklerini büyük bir ustalıkla kullanan Aslıer ilk yıllarda ağırlıklı olarak ağaç baskı alanında dersler vermiştir.

[30] KILIÇ AYSUN GÖKÇE, Yüksek Baskı Tekniği ve Türk Resmine Yansımaları, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Baskı Sanatları Ana Sanat Dalı, Eskişehir, 2012

Aynı dönemde yüksek baskı bir ders olarak okutulmaya başlamış ve diğer baskı teknikleri ile beraber önemli düzeylere ulaşmıştır.[31]

Baskıresim Fransa'da 'estampe', İtalya'da 'stampa', İngiltere'de 'print-printmaking', Almanya'da 'druckgraphik' sözcükleri ile adlandırılır. Ülkemizde özgün baskı tekniklerinin genel adı 1972 yılına kadar 'gravür sanatı' olarak nitelendirilmiş ve kullanımda anlam kargaşası olmuştur.

Mustafa Aslıer 'Özgün Baskıresim Sanatı' kavramını ilk kez DTGSYO Grafik Bölümündeki yazdığı bir yazısında kullandığını ifade etmiştir.

"*Çeşitli araç ve malzeme ile doğrudan veya kalıplar yapmak yolu ile kâğıda veya benzeri malzeme üzerine, sanatçı tarafından yapılıp basılan resimlere 'Özgün Baskıresim' denir. Bunlar kalıbın yapılması veya basılması sürecinde yapılmış eserlerdir.*"[32]

Resim 92: Mustafa Aslıer,
"İsimsiz", Ağaçbaskı, 1958

[31] KILIÇ AYSUN GÖKÇE, Yüksek Baskı Tekniği ve Türk Resmine Yansımaları, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Baskı Sanatları Ana Sanat Dalı, Eskişehir, 2012

[32] https://www.mustafaaslier.net/kopyasi-oez-gecmis-zamanlamasi
Deniz Aslıer, Mustafa Aslıer ile Söyleşi

Resim 93: Mustafa Aslıer,
“Emekçi”,
Linol Baskı, 1966

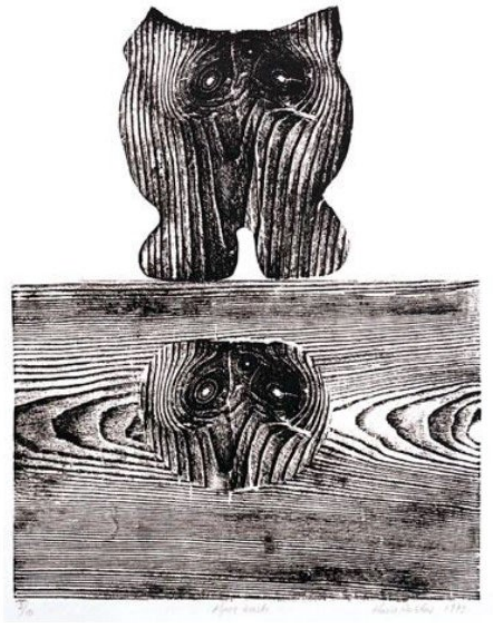

Resim 94: Hasip Pektaş,
“Baykuşlar”,
Ağaçbaskı, 1974

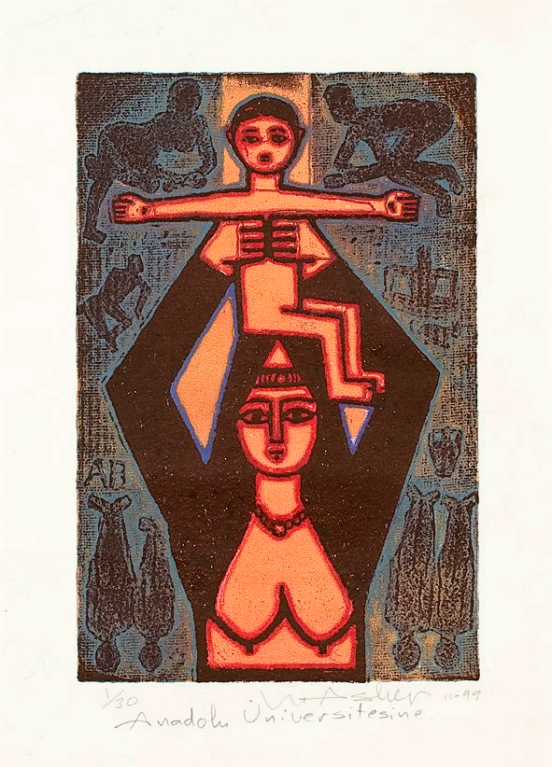

Resim 95: Mustafa Aslıer,
"İsimsiz", Ağaçbaskı, 1999

Resim 96: Nevzat Akoral, "Pazarda Arabacılar", Ağaçbaskı

Resim 97: Mustafa Aslıer, “Kızlarımızı da Okula Gönderelim”, Linol Baskı, 2006

1960 yılından sonra akademilerde baskıresim derslikleri kurulmaya başlandı. Güzel sanatlar akademilerinde resim bölümlerinde baskıresim dersleri başladı. Marmara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi geleneklerinden aldıkları ilhamla ve öncül sanatçıların bu okullarda eğitim veriyor olmasıyla beraber özgün baskıresim alanında ilerlemeler kaydedilmiştir. Baskı sanatları bölüm olarak ilk Anadolu Üniversitesinde açılmıştır. Balıkesir Üniversitesi ve Giresun Üniversitesinde de Baskı Sanatları bölümleri açılmıştır.

Bu dönemden sonra sanatçılar özellikle metal gravür alanında eserler oluşturmuş olsa da bazı sanatçılar çalıştığı baskıresim tekniğinin ustası olmuşturlar. Bu alanda Süleyman Saim Tekcan ‘ı gravürleri, Hasan Kıran’ı renkli büyük boy ağaçbaskıları, Hatice Bengisu’yu ağacı müdahale etmeden oluşturduğu ağaç baskıları, Atilla Atar’ı litografileri ile tanınan sanatçılarımız olmuşlardır.

2011 yılında Özgün Baskı Resim Sanatçıları Derneği kurulmuş, ilk Uluslararası Baskıresim Bienali 2020 yılında yapılmıştır.

Resim 98: Hasan Kıran, “Arayış”, Ağaçbaskı, 2013

Resim 99: Hatice Bengisu, “Ayna”, Ağaçbaskı, 2019

IV.BÖLÜM

4.CHİAROSCURO TEKNİĞİ

4.1.RÖNESANS RESMİNDE CHİAROSCURO TEKNİĞİ

Rönesans döneminde resim sanatı, antik Roma ve Yunan kültürünün yeniden canlanmasıyla birlikte gerçekçilik, perspektif, anatomik doğruluk ve ışık-gölge kontrastını vurgulayan bir karaktere sahiptir. Sanatçılar, doğal dünyanın ve insan bedeninin gerçekçi bir şekilde betimlenmesine odaklanmışlardır. Ayrıca, dini ve mitolojik temalar da Rönesans resimlerinde sıkça kullanılmıştır. Bu dönemde, İtalya'daki Venedik Okulunda daha çok manzara, Floransa Okulunda perspektif ve anatomi, Roma Okulunda ise ağırlıkla dini konularla ilgili resimler yapılmıştır.

Resim 100:Antonello de Messina,

"Aziz Jerome Çalışma Odasında",

Ahşap panel üzerine yağlıboya

Kilisenin baskısının azalması ile birlikte sanatçılar doğa ve insan temelli resimlere yönelmişlerdir. Dönemin felsefesi hümanizm olduğu için insan bedeni üzerinde daha çok çalışmışlar özellikle Yüksek Rönesans döneminde bu çalışmaları ileri boyutlara taşımışlardır. Dünyanın en önemli ve değerli tabloları Avrupa'da bu dönemde üretilmiştir.

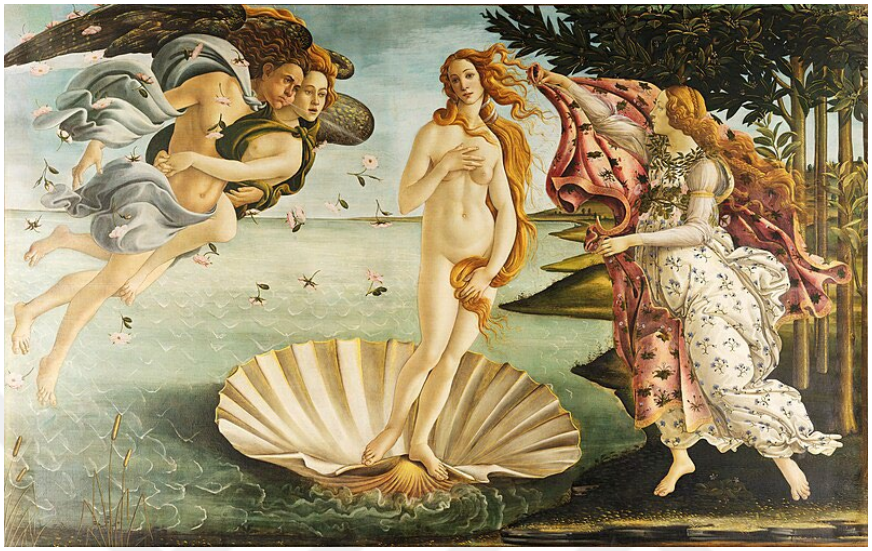

Resim 101: Sandro Botticelli, "Venüs'ün Doğuşu", 1485

Rönesans döneminde sanatçılar, Gotik Dönemin koyu renkleri yerine daha parlak ve yumuşak renkler kullanmışlardır. Resimlerde genellikle kapalı kompozisyon ve evrensel ışıkla birlikte tekli veya üçlü piramidallik hakim olmuştur.

Resim 102: Giovanni Bellini,"Aziz Franscisin Çoşkusu

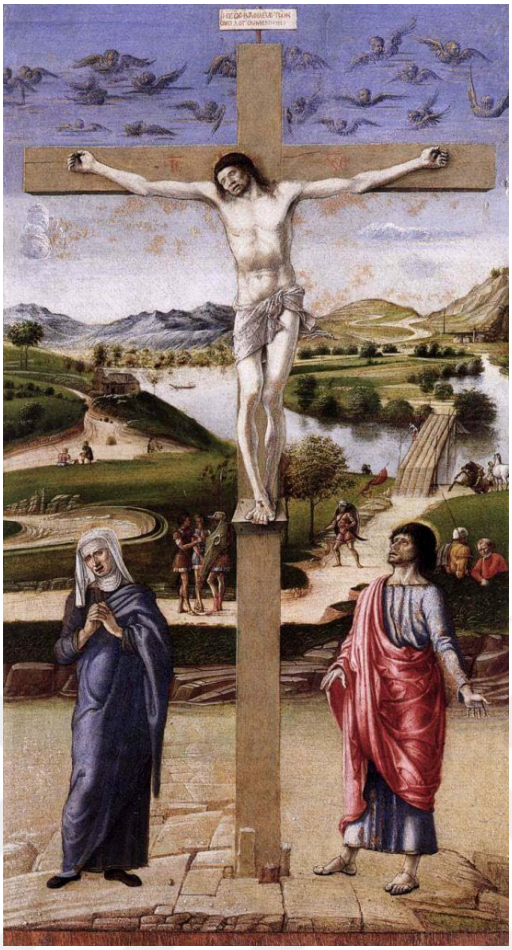

Resim 103: Giovanni Bellini, “Çarmıha Gerilme”

Rönesans resim sanatı, boya ve renk tekniklerinin kullanımında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde sanatçılar, boya malzemelerini ve renkleri daha etkin bir şekilde kullanarak gerçekçi ve canlı eserler yaratmışlardır. Ressamlar farklı stil ve teknikler denemişlerdir.

Rönesans dönemi resim sanatında, sanatçılar arasında yaygın bir şekilde kullanılan tempera tekniği, zamanla yağlı boya tekniğine geçişin önemli bir evresini oluşturmuştur. Bu geçiş, teknik, malzeme ve estetik açılardan önemli değişimlere yol açmıştır.

Yağlı boya tekniği, Rönesans döneminin önde gelen ressamlarından biri olan Leonardo da Vinci gibi sanatçılar tarafından benimsenmiş ve ustaca kullanılmıştır. Da Vinci'nin ünlü eserleri, yağlı boya tekniği ile oluşturulan zengin tonlar ve yarı saydam glazlarla derinlik ve perspektif hissi yaratma becerisini sergiledi.

Resim 104: Leonardo Da Vinci,
“Kakımlı Kadın”, 1490

Rönesans döneminde, renklerin doğal ve uyumlu bir şekilde kullanılması önemli bir konu haline gelmiştir. Sanatçılar, renklerin tonları, kontrastları ve renk geçişleriyle derinlik ve hacim hissi oluşturmayı hedeflemişlerdir. Renk teorisi üzerine yapılan çalışmalar, sanatçıların renklerin duygusal ve estetik etkilerini daha iyi anlamalarını sağlamıştır.

Diğer yandan, Disegno tekniği, resimlerde çizim ve kompozisyonun incelenmesine odaklanır. Rönesans dönemi ressamları, doğru oranlara, perspektife ve detaylara önem vererek gerçekçi bir şekilde çizim yapmaya çalışmışlardır. Anatomik doğruluk, perspektif kuralları ve düzgün kompozisyon prensipleri, sanatçıların eserlerinde derinlik, hareket ve estetik denge oluşturmasına yardımcı olmuştur.

Colore ve Disegno, Rönesans döneminin önde gelen sanatçıları tarafından ustalıkla kullanılan ve resim sanatının gelişiminde önemli bir rol oynayan tekniklerdir. Michelangelo'nun fresklerinde Disegno tekniği, figürlerin anatomik doğruluğu ve güçlü kompozisyonlarıyla kendini gösterirken, Titian'ın eserlerinde Colore tekniği, zengin ve canlı renklerle duygusal bir etki yaratır.

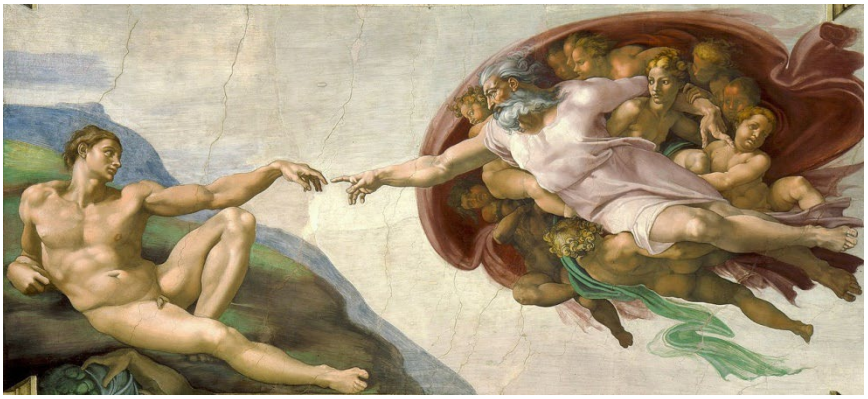

Resim 105: Michelangelo, “Adem’in Yaratılışı”,
Sistina Şapeli Tavanından bir kesit, 1508-0512

Michalengelo’nun Sistina Şapeli fresklerinde en dikkat çeken tekniklerden biri deecontrapposto olmuştur. Bu teknik figürlerin alt ve üst bedenleri arasındaki asimetriye vurgu yaparak figürlere şaşırtıcı derecede hareketlilik sağlamıştır.

Resim 106: Titian,
“Aziz Catherine ve Tavşan ile Madonna ve Çocuk”, 1530

Rönesans sanatçılarının geliştirdiği diğer teknikler arasında chiaroscuro ve sfumato tekniği bulunmaktadır. Sfumato ve chiaroscuro, ışık ve gölge kontrastını farklı şekillerde kullanarak resimlerde derinlik ve hacim hissi yaratmayı amaçlamışlardır.

Sfumato tekniği, Rönesans döneminin ünlü ressamlarından Leonardo da Vinci tarafından sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Bu teknik, yumuşak geçişler ve bulanık konturlar ile ışık ve gölge arasındaki geçişleri pürüzsüzleştirir. Sfumato, İtalyanca "duman gibi" anlamına gelir ve resimdeki detaylı çizgilerin ve sınırların bulanıklaşmasıyla karakterizedir. Bu teknik, resmin daha gerçekçi ve huzurlu bir hava kazanmasını sağlamıştır. Leonardo da Vinci'nin ünlü Mona Lisa tablosunda kullanılan sfumato tekniği, resminin gizemli ve sıra dışı atmosferini yaratmada etkili olmuştur.

Resim 107: Leonardo Da Vinci,
“Mona Lisa”, 1503-1507

Öte yandan, chiaroscuro tekniği, Rönesans döneminde birçok ressam tarafından kullanılan ve ışık ve gölge kontrastını vurgulayan bir tekniktir. Bu teknik, belirli bir ışık kaynağından gelen ışığın yönünü ve yoğunluğunu belirleyerek resimdeki gölgeli ve aydınlık bölgeler arasındaki kontrastı vurgular. Chiaroscuro, derinlik ve hacim hissi yaratmak için ışık ve gölge tonlarının ustalıkla kullanılmasını gerektirir. Bu teknik, resimlerde dramatik bir etki oluşturur ve figürlerin daha gerçekçi bir şekilde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tarihte bu tekniği ilk kez kullanan sanatçı Antonio Alegri olarak bilinmektedir.

Resim 108: Antonio Allegri da Correggio,
"İsa'nın Doğuşu", 1529-30

Sfumato ve chiaroscuro arasındaki temel fark, ışık ve gölgenin kullanımındaki yaklaşımdır. Sfumato, ışık ve gölge geçişlerini yumuşatırken, chiaroscuro keskin bir ışık ve gölge kontrastını vurgular. Sfumato, bulanık ve belirsiz bir etki yaratırken, chiaroscuro daha keskin ve belirgin bir etki sağlar.[33]

4.1.1. Chiaroscuro Tekniği

Chiaroscuro terimi, Rönesans döneminde renkli kâğıtlar üzerine yapılan ışık-gölge çizimleri ile kullanılmaya başlamıştır. Bu renkli kâğıtlar üzerine yapılan resimlerde modellemeye beyaz renkten koyu renge doğru rengin tonlarına göre gölgeleme işlemi yapılmıştır. Bu resimlerde rengin derecelerine kâğıdın tonu da eklenmiş ve resimler hacimsellik bakımından daha gerçeğe yakın hale getirilmiştir.

[33] https://www.egoistyazar.com/makale/ronesans-donemi-resim-sanati

https://blog.artgeek.io/2019/10/17/is-it-chiaroscuro-or-is-it-tenebrism/

Resim 109: Genç Hans Holbein, “Dinlenen İsa”,
Koyu Sarı Kâğıt Üzerine Chiaroscuro Çizimi, 1519

Işık ve gölgenin tezat oluşturacak şekilde kullanımını anlatmak için kullanılan terimin kelime anlamı, chiaro; ışık, oscuro; gölge olarak ifade edilen İtalyanca bir kelimedir.

Chiaroscuro tekniği, ressamın figürler ve nesneler üzerindeki ışığın ve gölgenin etkisini ustalıkla kullanmasını gerektirmiştir. Işık kaynağından gelen ışık, nesnelerin üzerine düşerken belirli bölgeleri aydınlatırken diğer bölgeleri gölgeye bırakır, bu durum, ressamın figürleri ve nesneleri üç boyutlu bir şekilde resmetmesine ve derinlik hissi uyandırmasına yardımcı olmuştur. Chiaroscuro, resmin atmosferini, figürlerin hacmini ve dokusunu vurgulayarak izleyiciye gerçekçi bir deneyim sunar.

Chiaroscuro tekniği, sadece siyah beyaz resimlerde değil, renkli resimlerde de kullanılmıştır. Renkli chiaroscuro, renklerin ve tonların ışık ve gölgeye bağlı olarak nasıl değiştiğini vurgulamaktadır. Sanatçılar, ışık kaynağının etrafındaki nesnelerin renklerini ve tonlarını dikkatlice gözlemleyerek resimlerinde bu etkiyi yaratmışlardır. Renkli chiaroscuro, resimlere daha fazla derinlik, hacim ve gerçekçilik hissi katar.

Işığın ve gölgelerin ressamı olarak anılan Rembrandt’ın chiaroscuro kullanımı, resimlerindeki derinlik, hacim ve duygusal yoğunluğu artırır. Işık ve gölgenin ustalıkla

kullanılmasıyla figürler daha gerçekçi bir şekilde ortaya çıkar ve resimlerin atmosferi daha da güçlenir. Özellikle portrelerindeki chiaroscuro kullanımı, figürlerin kişiliklerini ve iç dünyalarını izleyiciye aktarırken aynı zamanda resimlere bir dokunaklılık ve dramatik bir etki katmıştır.

Işık gölge tekniği Rönesansın ilk zamanlrında tenebrizm tekniği ile ayrılmıştır. Yüksek Rönesans döneminde ve sonrasında chiaroscuro tekniği çatısı altına girmiştir.

Barok döneminin önde gelen isimlerinden Caravaggio'nun tenebrizm [34]kullanımı, figürleri karanlık bir zemin üzerinde vurgulayan keskin bir ışık kaynağıyla karakterizedir. Aydınlık bölgeler, güçlü bir şekilde aydınlatılırken diğer bölgeler karanlıkta bırakılır. Bu yüksek kontrast, figürlerin gerçekçi bir şekilde ortaya çıkmasını sağlar ve izleyicinin dikkatini figürlere odaklar. Aydınlatma etkisi, figürlerin hacim ve derinlik hissini artırırken aynı zamanda resmin atmosferini belirginleştirir.

Resim 110: Michelangelo Merisi de Caravaggio,
“Judith Holofernes’in Başını Keserken”, 1599

[34] https://blog.artgeek.io/2019/10/17/is-it-chiaroscuro-or-is-it-tenebrism/

https://www.britannica.com/art/chiaroscuro

Resim 111: Michalengelo Merisi de
Caravaggio,
“Suya Bakan Narcissus”, 1599

Arka planın tamamen siyah tutulduğu ve ışık kaynağının tek bir yerden güçlü bir şekilde verildiği bu resimlerde sanatçılar derin kontrast yakalamayı amaçlamışlardır. Karanlıktan çıkan resimler, gece resimleri olarak da adlandırılmıştır.

Resim 112: Rachel Rusych, “Çiçek Sepeti”, 1711

Resim 113: Johannes Vermeer,
“İnci Küpeli Kız”, 1665

Işığın ve gölgelerin ressamı olarak anılan Rembrantın chiaroscuro kullanımı, resimlerindeki derinlik, hacim ve duygusal yoğunluğu artırır. Işık ve gölgenin ustalıkla kullanılmasıyla figürler daha gerçekçi bir şekilde ortaya çıkar ve resimlerin atmosferi daha da güçlenir.

Özellikle portrelerindeki chiaroscuro kullanımı, figürlerin kişiliklerini ve iç dünyalarını izleyiciye aktarırken aynı zamanda resimlere bir dokunaklılık ve dramatik bir etki katmıştır.

Resim 114: Rembrandt van Rijn,“Judith Holofernes Ziyafetinde”, 1634

4.2YÜKSEK BASKIRESİMDE CHİAROSCURO TEKNİĞİ

Rönesans döneminden bu yana ışıkla gölgenin karşıtlığına dayanarak nesnelerin hacim, derinlik ve yoğunluğunu vurgulamak için kullanılan chiaroscuro tekniği genellikle boya resim alanında kullanılmıştır. Rönesans dönemi ile yüksek baskı alanında chiaroscuro tekniğini sanatçılar ağaç baskılarda kullanmışlardır. Bu dönemde genellikle bütün oyma, kazıma işlemleri ile yapılan baskıresimlerin ismi gravür olarak isimlendirilmiştir. Sanatçılar önceleri siyah beyaz baskıresimleri el ile renklendirmiş, sonrasında kendinden renkli ağaç baskılar yapmaya başlamışlardır. Bu ağaç baskılar chiaroscuro gravürleri olarak isimlendirilmiştir. Bu baskıresimler Avrupa'da eski ana baskılar olarak da geçmektedir.[35]

4.2.1AğaçBaskıresimde Chiaroscuro Tekniği

Sanatçılar Rönesans döneminde boya resimlerde yarattıkları etkiyi ağaçbaskılarda da yaratmak istemişlerdir. Bu dönemde konular ağırlıklı olarak mitolojik sahneler, klasik sanat ve İsa- Meryem Ana olmuştur. Dönemin etkisi ile geliştirilen teknikler ve resimsel gerçekliğe yaklaşmaktaki çaba ağaçbaskılarda ışık-gölge tekniği ile mümkün olmuştur.
Chiaroscuro tekniği ağaçbaskılarda derinlik algısını güçlendirmiştir. Işık kaynağının belirlenmesi ve gölgelerin doğru şekillerde oluşturulması, baskıresmin üç boyutlu görünmesine yardımcı olmuştur.

Chiaroscuro ağaçbaskılar birden fazla bloğun ard arda basılması sonucunda oluşan renkli baskıresimlerdir. Aynı rengin tonlarının kullanılmasından dolayı monokrom özellik kazanmışlardır. Tek rengin tonları kullanılarak rengin derecesine göre en fazla 5 renk kullanılarak oluşturulmuştur. Ağaçbaskılarda her renk tonu için ayrı ağaç kalıp kullanılmıştır. Kalıplar genelde düz renklerle basılmış, en açık ve en koyu tonlarda oymalar yapılmıştır. En

35 https://en.wikipedia.org/wiki/Chiaroscuro#:~:text=The%20term%20chiaroscuro%20originated%20during,using%20ink%2C%20bodycolour%20or%20watercolour.

koyu tona sahip ağaç kalıp “tuş”, “anahtar” veya “çizgi” kalıbı[36] olarak isimlendirilmiştir. Bazı baskılarda çizgi kalıbı yalnızca siyah renk olarak kullanılmıştır.

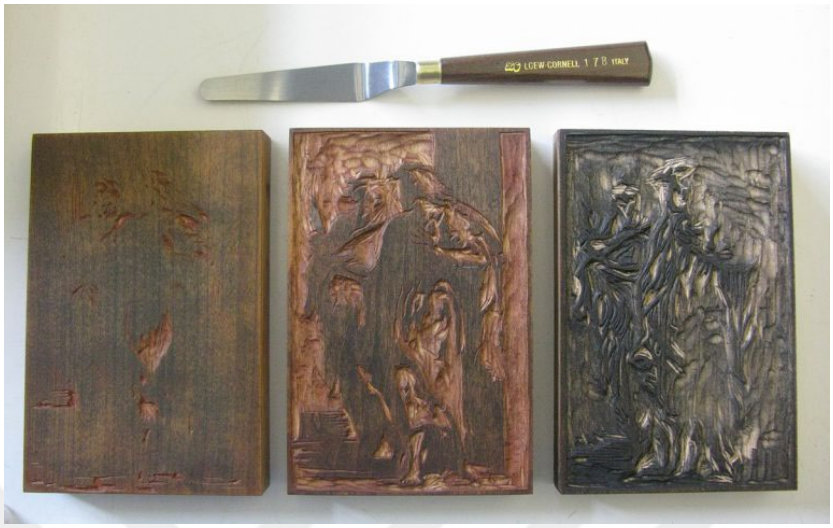

Resim 115: Matbaacı Margaret Adams tarafından

Oyulmuş üç kiraz ağaç blok,

Parmigianino'dan sonra Niccolò Vicentino'ya,

Sağdan sola doğru; Anahtar Blok, Koyu Ton Bloğu, Açık Ton Bloğu

Resim 116: Linda Stiber Morenus tarafından,111 numaralı resimdeki blokların yeniden basılmış hali.

[36] https://en.wikipedia.org/wiki/Chiaroscuro

IV.BÖLÜM

5.CHİAROSCURO TEKNİĞİ KULLANAN SANATÇILAR

5.1.Ugo Da Carpi

Rönesans döneminde özellikle İtalya ve Venedik'te yaşamış ve çalışmalar üretmiş ressam ve gravürcü olarak bilinmektedir. Kendinden önceki sanatçılar olan Parmigianino, Peruzzi ve Raphael'in resimlerini chiaroscuro ağaçbaskı yöntemi ile yeniden yorumlamıştır. Resimleri kendi paletinde kullandığı pastel renklerin farklı tonları arasında birkaç kez yorumlayarak çoğaltmıştır. Bu yönüyle kendisini çoğaltıcı olarak tanıtmıştır. Baskılarında kullandığı imzaları "oymacı" ve "gravürcü" olmuştur.

Chiaroscuro ağaçbaskılar söz konusu olduğunda en çok tanınan sanatçıdır. En çok bilinen eseri, Raphael'den sonra yeniden yorumlayarak çoğaltmış olduğu" Nemea Aslanı ile Savaşan Herkül" isimli chiaroscuro ağaç baskı olmuştur.

1502-1532 yılları arasında chiaroscuro ağaçbaskılarında kullandığı tonalite ve üslup ile tanınmıştır. Yakın tonlar arasında yumuşak geçişler sağlamak amacıyla saydam renkler kullanmıştır.1515 yılında Dürer ve Titian'dan etkilendiği çok belirgin olan ağaçbaskıları yapmaya başlamıştır. İlk baskılarını siyah beyaz oymuştur. [37]Tek rengin tonlarından oluşturduğu baskılarında en fazla 4 renk, her renk için ayrı kalıp kullanan sanatçı, anahtar kalıbında koyu rengi sağlamak amacıyla tarama çizgilerini yoğun kullanmıştır.

Onun bu kadar tanınan bir sanatçı olmasının nedeni eserlerini ustalıkla imzalamış olmasıdır. Sanatçı, Raphael'in aşağıdaki eserini 4 ayrı renkte, 4'er kalıptan oluşacak şekilde yorumlamış ve çoğaltmıştır. Eserde sağda ve solda görünen "R" harfi ise, resmin Raphael'den sonra yorumlandığını göstermektedir.

[37] https://en.wikipedia.org/wiki/Ugo_da_Carpi

Resim 117: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra,

"Elinde Mum Tutan Çocuğa Bakan Bir Sibly",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, Kırmızı Ton, 1510-1530

Resim 118: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra,

"Elinde Mum Tutan Çocuğa Bakan Bir Sibly",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, Yeşil Ton, 1510-1530

Resim 119: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra,

"Elinde Mum Tutan Çocuğa Bakan Bir Sibly",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, Altın Ton, 1510-1530

Resim 120: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra,

"Elinde Mum Tutan Çocuğa Bakan Bir Sibly",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, Kahvrengi Ton, 1510-1530

Resim 121: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra,

"Nemea Aslanı ile Savaşan Herkül",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1517-18

Resim 122: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra,

"Haçtan İniş", Chiroscuro Ağaçbaskı, Altın Ton, 1518

Resim 123: Ugo Da Carpi, Raphael'den sonra,

"Ananias'ın Ölümü", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1518

Resim 124: Ugo Da Carpi, Parmigianino'dan sonra,

"Diyojen",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, Yeşil Ton, 1527, İtalya

Resim 125: Ugo Da Carpi, Parmigianino'dan sonra,

"Diyojen", Chiaroscuro Ağaçbaskı, Altın Ton, 1527, İtalya

Resim 126: Ugo Da Carpi, Peruzzi'den sonra,

"Muses Tapınağından Hırs'ı Kovalayan Herkül",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1532

5.2. Lucas Cranach

Yaşlı Lucas Cranach olarak tanınan sanatçı Alman ressam ve oymacıdır. 15. Ve 16.yy. da birçok farklı renkte oymalar yapmıştır. O dönemde birkaç kuşak aynı atölyelerde çalıştıkları için unvan olarak ‘elder’, ‘yaşlı’ unvanı ile ayrılmışlardır.

Dönemin sanatçıları kendinden önce gelen diğer sanatçıların boya resim eserlerini baskı yöntemiyle yeniden yorumlayarak çoğaltmışlardır.

Cranach’ı diğer sanatçılardan ayıran kadın temasını daha yoğun olarak işlemiş olmasıdır. Katolik dininin ağırlıklı olarak yaşandığı dönemde devrimci bir şekilde Martin Luther ile arkadaşlık etmiştir. Cranach, bu nedenle ağaçbaskı tekniğiyle manzara, mitoloji, dini sahneler ve portreler gibi çeşitli konuları ele almıştır.

Sanatçı, döneminin tipik olarak Rönesans estetiğine uygun olarak çalışmalar yapmıştır. Ancak, onun sanat anlayışı biraz farklılık gösterir. Figürleri ve manzaraları detaylı bir şekilde tasvir etmeye özen göstermiştir. Gerçekçilik ve doğalcılık arayışı, onun eserlerinde belirgin bir özellik olarak öne çıkar.

Aziz Christopher isimli ağaçbaskıda arka plandaki sahneyi detaylı olarak çalışmıştır, her bakışta başka bir detaya odaklanabilinmektedir. Dokusal olarak da incelikli çalışan sanatçı, perspektifteki gerçeklik algısını oluşturabilmek için ne kadar resmin konusu ile bağlamsız da olsa detaya girmekten çekinmemiştir. Hava perspektifini de çizgiler ile oluşturmuş, en uzak yerdeki ağaçları yalnızca çizgisel olarak siyah tonda görebilirken, yakındaki ağaçlarda hem dokusal hem de ayrıntı olarak farklı çizgi çeşitleri ve oymalar kullanmıştır. Kumaşlardaki ve anatomideki detayları ışık gölge yöntemi ile vermiş olsa da çizgisel anlamda bitirme kalıbı olan “tuş” kalıbı etkili olmuştur.

Resim 127: Lucas Cranach, “Aziz Christopher”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1506

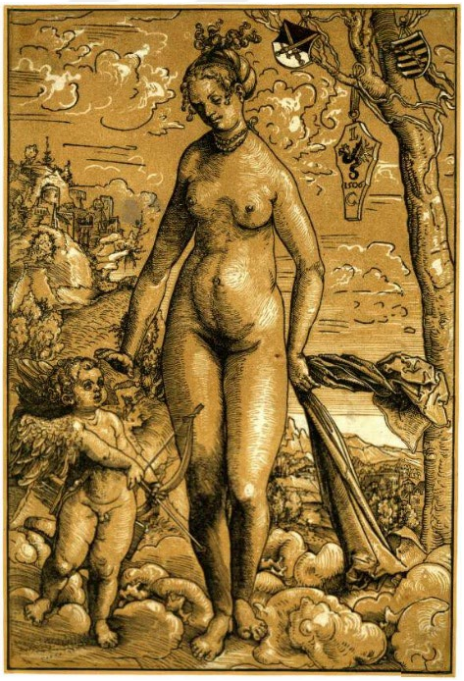

Resim 128: Lucas Cranach,

“Venüs ve Aşk Tanrısı”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1508

129: Lucas Cranach, “Aziz Christopher”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1509

Genellikle çalışmalarında ağaçlarda asılı duran tabelalarda yapım yılı ve kimin eserini çalıştığını göstermek amacıyla bir künye kullanmıştır, baskıresmin genelinde bulunan incelikli işçilik bu künyede de kendini göstermektedir.

Cranach'ın çalışmalarında, figürlerin ifade ve duyguları önemli bir rol oynar. Özellikle dini sahnelerde, figürlerin iç dünyalarını yansıtan detaylara yer vermiştir. Renk kullanımı ve kontrast, Cranach'ın eserlerinde önemli bir unsur olarak görülür. Canlı renkler ve karşıtlıklar, kullanılan teknik ile verilmiş, çalışmasında chiaroscuro tekniğini kullanması daha dikkat çekici ve etkileyici olmasını sağlamıştır.[38]

Cranach'ın eserleri, dünya çapında birçok müze ve galeride sergilenmektedir ve sanat tarihindeki önemli yerini korumaktadır.

[38] https://tr.wikipedia.org/wiki/Ya%C5%9Fl%C4%B1_Lucas_Cranach
https://lucascranach.org/home/lucas-cranach
https://www.wikiart.org/en/lucas-cranach-the-elder
https://www.cnnturk.com/kultur-sanat/diger/ronesans-donemi-ressami-lucas-cranach

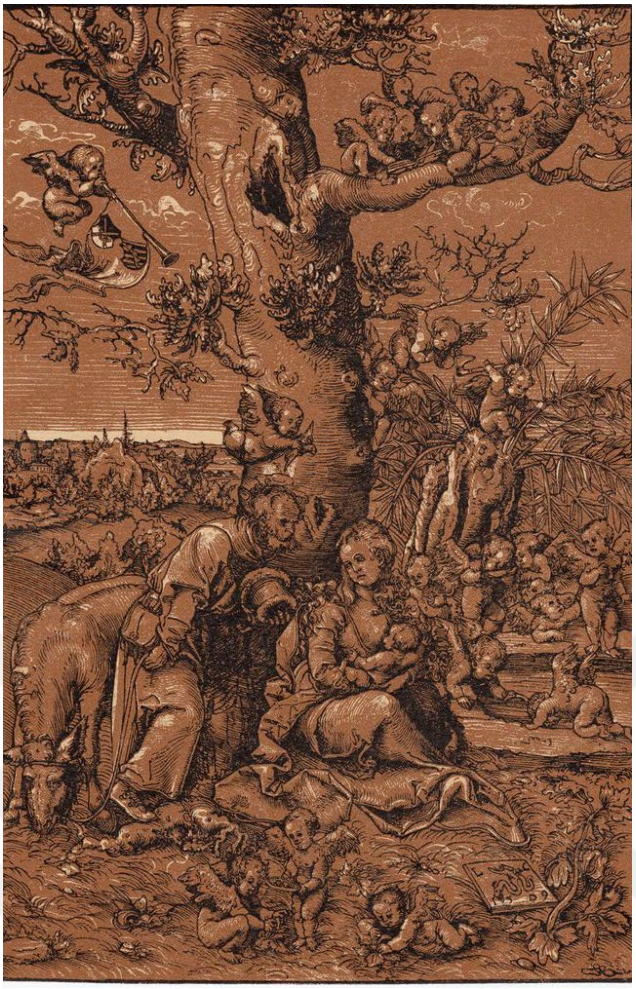

Resim 130: Lucas Cranach,

“Mısır’a Uçuşta Dinlenme”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1509

“Mısır’a Uçuşta Dinlenme” isimli eserinde sanatçı zengin çizgisel anlatıma yer vermektedir. Çalışmada üç ton kullanılmış, anahtar kalıpta siyah renk ile kullanılmıştır. Resmin tamamına orta ton hakimdir, açık ton beyaz ışık olarak çok az kullanılmıştır. Anatomik ve doku olarak çeşitli çizgisel anlatıma yer veren sanatçı, hareketi ve ahengi bu şekilde sağlamıştır. Figürlerde ve meleklerde yüz ifadeleri net bir şekilde verilmiştir. Resme dikkatli bakıldığında arka ve ön planda çok fazla ayrıntıya yer verildiği görülmektedir. Rönesans resmi özelliklerinden perspektif kaygısı arka planda işlenmiş, doğa tasvirinde zengin çeşitlilik görülmüştür.

Resim 131: Lucas Cranach,

“Aziz Georges ve Ejderha”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1510

5.3.Hans Burgmair

Alman sanatçı Lucas Cranach gibi Hans Burgmair de “yaşlı” unvanına sahiptir. 1508’de ilk kez chiaroscuro tarzı renkli ağaç baskı yapan sanatçı olarak bilinmektedir.

“Ölüme Şaşıran Aşıklar” çalışmasını 5 ayrı tonda Rönesans resim sanatının özelliklerini dikkate alarak oymuş ve baskısını yapmıştır.[39]

[39] https://www.museothyssen.org/en/collection/artists/burgkmair-hans

Resim 132: Hans Burgmair,

“Ölüme Şaşıran Aşıklar”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1510

Sanatçı “Ölüme Şaşıran Aşıklar” isimli baskıresmi 5 ayrı tonda çalışmıştır. Bu resimde en dikkat çeken arka planda perspektifin ince işlenmesidir. Duvarlar üzerindeki fraskler ve ayrıntılara hacim verilmesi tekniğin farklı tonları ile gerçekleştirilmiştir. Sanatçı bu ayrıntıları işlerken ton derecelerini ışık-gölge, ön-arka ilişkisi ve renk perspektifi dahil olmak üzere dikkatlice işlemiştir. Arka planda yoğun olarak kullanılan koyu renk ve ön plandaki figürlerin üzerinde kullanılan açık renk, açık-koyu dengesi, resme hareketlilik kazandırmıştır.

Resim 133: Hans Burgmair,

“Ölüme Şaşıran Aşıklar”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1510

Resim 134: Hans Burgmair,

“Ölüme Şaşıran Aşıklar”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı,1510

Resim 135: Hans Burgmair,

“Ölüme Şaşıran Aşıklar”, Chiroscuro Ağaçbaskı, 1510

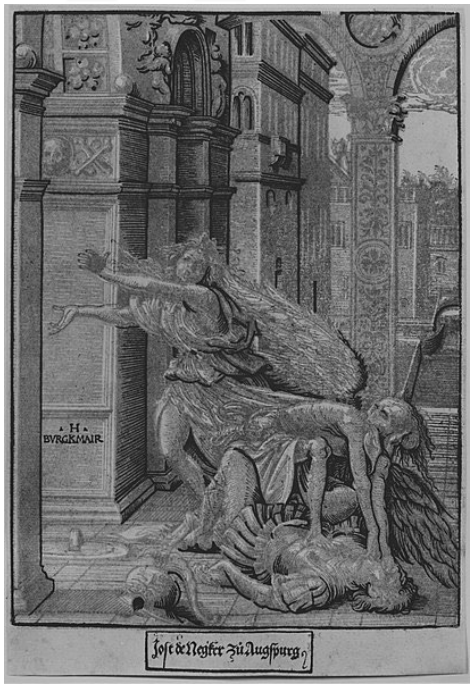

Resim 136: Hans Burgmair,

“Ölüme Şaşıran Aşıklar”, Chiroscuro Ağaçbaskı, 1510

Sanatçı, sanat hayatı boyunca 700 baskıresim yapmıştır. Bunun dışında birçok grafik çizim projeleri yapmıştır. Tarzı Kuzey Almanya ve İtalyan Rönesans birleşimi olarak kabul edilmiştir.

Baskıresimlerinde kullandığı konular, doğa betimlemeleri ve perspektif olarak Rönesans sanatı, chiaroscuro ve ışık kullanımı olarak Kuzey Almanya tarzı olduğu bilinmektedir.

İmparatorun ölümüne kadar I. Maximillian ile ilgili birçok ağaçbaskı üretmiştir. İmparatorun otobiyografik çizimleri de dahilolmak üzere 139 baskıdan oluşan bir gravür serisi bulunmaktadır.

Resim 137: Hans Burgmair,

“At Sırtında Aziz George”,

Chiarpscuro Ağaçbaskı, 1508

Resim 138: Hans Burgmair,

“I.Maximillian silahlı, at sırtında”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1508

Resim 139: Hans Burgmair,

“Johannes Paumgartner’in Portresi”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1512

Resim 140: Hans Burgmair,

“Jacob Fugger'ın Portresi”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1510-12

Chiaroscuro ağaçbaskılarında kullandığı renkleri tarama çizgileri ile uyumludur. Ton bloğunu koyu blok olarak birçok tonda denemiştir. Özellikle İmparator Maximillian’ı çalıştığı baskıresimlerinde figürü öne çıkarmak amacıyla ton derecelerini saydam boya kullanmadan birbirine yakın hacimsellik oluşturacak şekilde ustaca kullanmıştır. Ayrıca bu baskıresimlerdeki ışık-gölge kontrastları, doğanın güçlü ve dramatik yönlerini ortaya çıkarmıştır.

Burgkmair'ın gerçekçilik ve detaylara verdiği önem, eserlerindeki figürlere canlılık katmaktadır.

Resim 141: Hans Burgmair, Sebald Beham'dan sonra,

"Adem ile Havva", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1550

5.4.Niccolo Vicentino

İtalyan ressam ve gravürcü olan sanatçı Ugo Da Carpi'nin sanat çevresinde yetişmiştir. Hayatının büyük bir kısmında Roma'da kalmış ve çalışarak geçirmiştir.

Parmigianino, Caravaggio ve Raphael gibi sanatçıların resimlerini chiaroscuro tekniği ile farklı renklerde çoğaltmıştır.

Sanatçının leke ve anahtar bloğunda kullandığı çizgisel dokular onu, bu tekniği kullanan sanatçılardan ayıran önemli bir özellik olmuştur. Diğer baskıresimlerde görülen ince ve ayrıntılı taramalar Vicentino'nun çalışmalarının yerine koyu bloğun lekesel çizgileri yer almaktadır. [40]

[40] https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG49721
https://www.oldmasterprint.net/artist/niccolo-vicentino-1510-1550.html

Rönesans resim sanatında sıkça görülen mitolojik hikayeler ve dini konular çalışmalarının konusu olmuştur.

Resim 142: Niccolo Vicentino,

Parmigianino'dan sonra,

"Satürn",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1526

Resim 143: Niccolo Vicentino,"Büyücülerin Hayranlığı",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1535

Chiaroscuro tekniği kullandığı baskıresimlerinde genellikle 3 blok, 3 renk kullanmıştır.[41] Genellikle 3 ton kullandığı baskıresimlerinde, bitiriş bloğunu bazı baskıresimlerinde siyah ton ile bazı baskıresimlerinde ise rengin en koyu tonuyla kullanmıştır. Siyah renk ile tuş bloğu kullandığı baskıresimlerde çizgisel olarak ayrıntı çalışmayı tercih etmemiştir. Kendisini bu yönde gösterdiği " Nemea Aslanı ve Herkül" çalışmasında koyu tonu baskın ve bitiriş tonu olarak kullanmıştır. Bu çalışmada diğer çalışmalarında görülmeyen, arka plandaki tek renk üzerindeki perspektif ve ayrıntılı çalışması dikkat çekicidir. Bu noktada sanatçının bu çalışması arka plan ve doku olarak inceleyecek olursak Lucas Cranach'ın çalışmalarıyla benzer özellikler göstermiştir. Bu çalışmasında dikkat edilmesi gereken diğer bir ayrıntı ise sol alt köşedeki önceli ve isminden oluşan levha görseli yine Cranach'ın çalışmalarına benzemiştir.

Resim 144: Niccolo Vicentino, Raphael'den sonra,

"Nemea Aslanı ve Herkül", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50

[41] https://www.metmuseum.org/art/collection/search/362032
https://www.artic.edu/artists/22309/niccolo-vicentino
https://en.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Niccol%C3%B2_Vicentino
https://www.piagallo.com/giuseppe-niccol-vicentino

Resim 145: Niccolo Vicentino, Raphael'den sonra,

"Yakup'un Rüyası", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50

Resim 146: Niccolo Vicentino, Parmigianino'dan sonra,

"Tapınaktaki Sunum", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50

Resim 147: Niccolo Vicentino, Andreani'den sonra,

"Psyche'ye Saygı",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540

"

Resim 148: Niccolo Vicentino, Parmigianino'dan sonra,

"Bakire Meryem ve Çocuk İsa",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50

Resim 149: Niccolo Vicentino,

Parmigianino'dan sonra, "Circe ve Ulysses",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50

Resim 150: Niccolo Vicentino,

Raphael'den sonra,

"İsa'nın Dirilişi",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50

Resim 151: Niccolo Vicentino,

Parmigianino'dan sonra,

"Bakire ve Çocuk",

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1540-50

5.5. Bartolomeo Coriolano

Coriolona Barok döneminde yaşamış gravürcü ve ressamdır. Kendinden önceki sanatçılar gibi sanat eserlerini ağaç baskı yöntemi ile yeniden yorumlamış ve farklı renklerde çoğaltmıştır. Coriolano aslen Alman olmasına rağmen hayatı boyunca Venedik'te yaşamış ve çalışmıştır.

Guido Reni'nin çalışmalarını Alman stili ile yorumlamış ve çoğaltmıştır. Çalışmalarında genellikle kahverengi tonlar hakim olmasına rağmen en çok dikkat çeken yanı, ton bloğunu dış hatlar için ve siyah olarak kullanması olmuştur.

Yeniden yorumlarında Alman ekolünde Dürer'den getirdikleri gelenekle çizgisel taramalar ince ve özenle yapılmıştır. Özellikle kıyafetler ve vücut biçimlerini kullandığı chiaroscuro tekniğe uygun olarak çizmiş ve basmıştır. Çalışmalarında genellikle yine Alman ekolü ve erken Rönesans'ta gördüğümüz şekilde 3 blok, 3 ton kullanmıştır. Hareketler ve kıvrımlardaki hacimselliği koyu ton bloğu ve beyaz ton bloğu arasındaki karşıtlık ile vermeye özen göstermiştir.[42]

Resim 152: Bartolomeo Coriolano,

Guido Reni'den sonra,

"Bolluk ve Bereket",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1627

[42] https://en.wikipedia.org/wiki/Bartolomeo_Coriolano
https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG23647
http://www.artcyclopedia.com/artists/coriolano_bartolomeo.html
https://peoplepill.com/people/bartolomeo-coriolano
https://artsandculture.google.com/entity/bartolomeo-coriolano/m03d8k10
https://www.jstor.org/stable/44244551

Resim 153: Bartolomeo Coriolano, Guido Reni'den sonra,

"Bolluk ve Bereket",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1627

Resim 154: Bartolomeo Coriolano, Guido Reni'den sonra,

"Bolluk ve Bereket", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1627

Resim 155: Bartolomeo Coriolano, Guido Reni'den sonra,

"Aziz Jerome",Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1637

Resim 156: Bartolomeo Corialano,

"Bir Sybil", Chiarpscuro Ağaçbaskı, 1640

Resim 157: Bartolomea Coriolano,

“Devlerin Düşüşü”, Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1647

Resim 158: Bartolomeo Coriolano, Gudio Reni’den sonra,

“Bir Sybil”,Chiaroscuro Ağaçbaskı 1650

Resim 159: Bartolomeo Coriolano, Gudio Reni'den sonra,

"Bir Sybil", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1650

Resim 160: Bartolomeo Coriolano,Gudio Reni'den sonra,

"Bir Sybil", Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1650

Resim 161: Bartolomeo Coriolano,

“Bakire ve Çocuk”,Chiaroscuro Ağaçbaskı, 1655

VI. BÖLÜM

6.ÇAĞDAŞ ÖZGÜN BASKIRESİMDE MONOKROM ÇALIŞMALAR

Çağdaş özgün baskıresim, geleneksel baskı tekniklerinin Çağdaş sanat anlayışıyla birleştirildiği bir sanat formu olarak kendine önemli ölçüde yer edinmiştir. Bu sanatta, sanatçılar özgün eserler oluşturmak için farklı baskı tekniklerini kullanmış ve kendi tarzlarını ortaya koymuşlardır. Monokrom çalışmalar ise, yalnızca tek bir renk tonunun kullanıldığı bir estetik anlayışa dayanmaktadır. Bu tek renk tonu, farklı tonlar ve gölgeler aracılığıyla derinlik ve ifade imkanı sunar. Tek renk tonları olan monokrom çalışmalar genellikle elek baskı ve yüksek baskı tekniklerinde kendini göstermektedir.

Çağdaş özgün baskıresimde monokrom çalışan sanatçılar, minimalist yaklaşımı benimseyen ve monokrom tekniği ile özgün eserler yaratan sanatçılar olmuştur. Bu sanatçılar, renk paletini sınırlayarak ifade güçlerini yoğunlaştırır ve izleyiciyi sakinleştirici bir deneyime davet etmektedirler. Monokrom tekniği, sanatçılara bir yandan yalınlık ve sadelik sunarken diğer yandan tonlamalar ve gölgelerle derinlik ve vurgu oluşturmaya imkan sağlamaktadır. Bu da izleyicilerde etkileyici ve düşündürücü bir deneyim bırakmaktadır.

Akademik çevrelerde, çağdaş özgün baskıresim ve monokrom çalışan sanatçıların monokrom tekniğini nasıl kullandıklarına bakıldığında, ifade ettikleri temalar ve estetik tercihleri birbirinden farklı olsa da yüksek baskıresimde teknik anlamda aynı yolu izledikleri görülmektedir.

Sanatçılar bu monokrom eserlerinde genellikle yalınlık, doku ve ritim gibi unsurların ön plana çıktığı görülmektedir. Renk paletinin baskıresim tekniğine bağlı olarak sınırlı olması, sanatçıların kompozisyonu ve görsel dengeyi daha dikkatli bir şekilde düşünmelerini gerektirmektedir. Aynı zamanda monokrom çalışan sanatçılar, tonlamalar ve gölgeler aracılığıyla derinlik ve hacim yaratma becerisini göstermektedirler. Bu, izleyicilerin eserlerle etkileşime geçerken duygusal bir bağ kurmalarını sağlamaktadır.

Ağaçbaskı sanatı, köklü bir geçmişe sahip olan ve doğal malzemeler kullanarak yapılan bir baskı tekniğidir. Bu teknik, sanatçılara çevreyle bağlantı kurma, organik bir yaklaşım benimseme ve malzeme odaklı çalışmaya imkan sunmaktadır. Ağaçbaskı sanatı, doğal malzemelerin kullanımı ve organik yaklaşımıyla sanatçılara zengin bir yaratıcı platform sunmaktadır.

Çağdaş monokrom çalışan baskıresim sanatçıları, bu geleneksel teknikleri modern anlayışla birleştirerek estetik açıdan ilgi çekici eserler ortaya koymaktadırlar. Çağdaş sanatta dünyada tanınan, Jane Smith, , ağaçbaskı sanatının potansiyelini keşfeden örnek isimler olmuştur.

Jane Smith, doğal malzemelerle çalışan ve yüksek baskıyı monokrom tekniğiyle birleştiren öncü bir sanatçıdır. Eserlerinde organik formları soyutlamaya yönelik bir yaklaşım benimser ve doğayla insan arasındaki ilişkiyi keşfeder. Smith bir illüstrasyon sanatçısıdır. Çalışmalarının kopyalarını yapmaya başlamak için kullandığı baskıresim tekniklerinde en çok yüksek baskı tekniğini kullanmaktadır. Çalışmalarında arka planda genellikle tek ton kullanmış, siyah tonu ağırlıklı olarak hacimselliği sağlamak amacıyla bitirme kalıbı olarak kullanmıştır. Peyzaj teması ile çalıştığı eserlerinde grafiksel etkiler yer almaktadır.

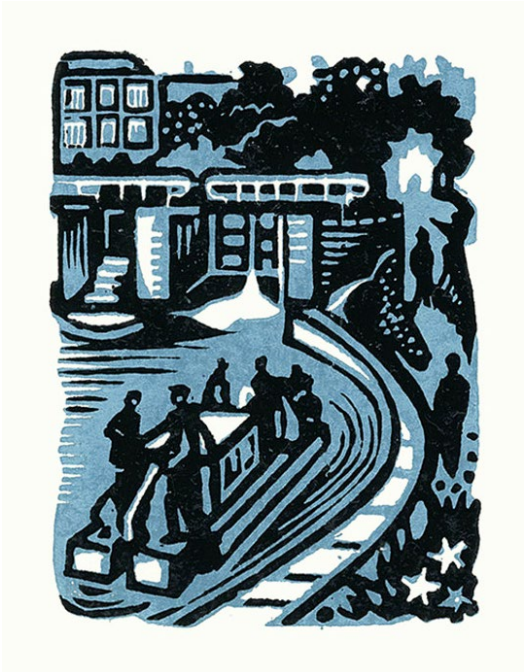

Resim 162: Jane Smith,“Acton Kilidi”, Ağaçbaskı, 2021

Resim 163: Jane Smith,

“Belediye Binası ve Shard”,

Ağaçbaskı, 2021

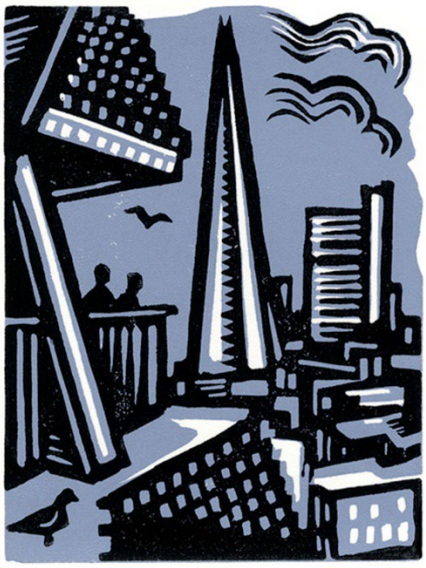

Resim 164: Jane Smith,

“Tate Modern’den Shard”, Ağaçbaskı,

2021

Resim 165: Jane Smith,

“Heath Caddesi”, Linol Baskı, 2022

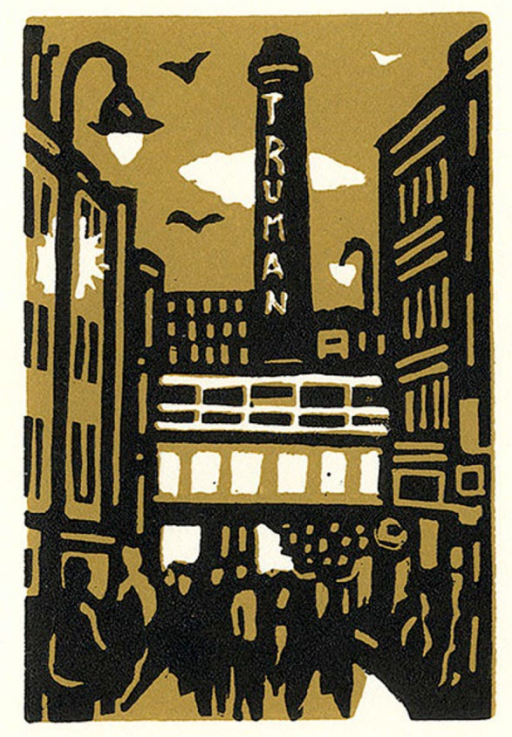

Resim 166: Jane Smith,

“Brick Lane”, Linol Baskı, 2022

Bu tekniğin kökenleri, Asya ve Doğu Avrupa kültürlerinde binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Geleneksel olarak, bir ağaç kabuğu veya ahşap blok üzerine motifler oyularak veya kazınarak baskı matrisi oluşturulur. Bu matris daha sonra mürekkeple kaplanmış ve bir el bareni aracılığıyla kâğıt veya başka bir yüzeye aktarılmıştır.

Çağdaş sanat ortamında, ağaçbaskı sanatı da yenilikçi yaklaşımlarla yeniden yorumlanmaktadır. Monokrom çalışma, çağdaş sanatçılar arasında popüler bir eğilim haline gelmiştir ve ağaçbaskı sanatında da sıklıkla kullanılan bir yaklaşım olmuştur. Monokrom tekniği, yalnızca tek bir renk kullanarak derinlik ve vurgulama sağlamaktadır. Bu, sanatçılara soyutlama, duygusal ifade ve görsel vurgu gibi estetik amaçlar için bir olanak sunmaktadır.

Çağdaş sanat dünyasında, ağaçbaskı sanatını kullanarak monokrom çalışan birçok baskıresim sanatçısı bulunmaktadır. Bu sanatçılar, geleneksel teknikleri modern anlayışla birleştirerek benzersiz eserler ortaya koymaktadırlar.

Özellikle Rönesans döneminden bu yana gittikçe geliştirilen resim tekniklerine baskıresim tekniklerini de ekleyecek olursak günümüz sanatında farklı bakış açılarıyla sanat eserleri üretilmektedir. Eski tekniklerin yeniden farklı konular üzerinden yorumlanması ve birleştirilmesi de söz konusu olmuştur. Özellikle dijital anlamda serigrafi baskıresim tekniğinde kullandığımız ve Pop-Art etkisiyle de gelişen renk paletinin çeşitliliği söz konusu olduğunda monokrom tekniklerde eskiye oranla çok daha farklı renkler kullanılmaktadır.

Chiaroscuro tekniği, monokrom anlamda çağdaş sanatta farklı baskıresim teknikleri ile de birleştirilebilmektedir. Dijital sanatın katkısı ile kolaj eskizleri oluşturarak arka planlar ve renk skalaları kullanılmaktadır.

Rönesans dönemi chiaroscuro ağaç baskıresimlerle karşılaştırıldığında renk tonları çağdaş özgün baskıresimde daha canlı ve tuş kalıbı da en koyu renk olarak kullanılmakta veyahut hiç kullanılmamaktadır.

Özgün baskıresimde konular, tekniğin de desteklemesi üzerine gündelik olaylar, tarihi ve politik olmakla beraber, form ve estetik açıdan da incelenmiş olsa da daha dışavurumsal özellikler kendini açıkça göstermektedir.

Jan Moskala baskıresim tekniği kullandığı renksiz çalışmalarında soyut konular üzerinden ilerlemektedir. Eserlerinde daha çok ses dalgaları, frekanslar ve kardiyo çizgilerine benzer salt formları çalışmaktadır. Çalışmalarında devam eden bir akışın anlık çekilmiş fotoğraf etkisi dikkat çekmektedir. Çizgilerden ve ton derecelerinden resim oluşturuken yatay çizgiler kullanması sonsuz gibi görünen akışa sakinlik kazandırmaktadır.

Resim 167: Jan Moskala, “Half-Life3”

Linol Baskı, 2018

“İşlerimin çoğuna formların ve olayların manzaraları olarak atıfta bulunuyorum. Yaratma sürecim genellikle izlenimlere, geçici düşüncelere/duygulara dayalıdır, dolayısıyla bir anı korumak için çok sayıda hızlı eskiz oluştururum. Matris üzerinde çalışırken, her zaman anlamlı el hareketi izlenimini korumaya çalışıyorum.”[43]

[43] https://www.saatchiart.com/janmoskala

Resim 168: Jan Moskala,“Half-Life2”,

Linol Baskı, 2018

Monokrom teknik kullanan sanatçılardan olan Sarah Rogers, baskıresimlerini yaparken en çok teknolojiden yararlanan sanatçılardan biri olmuştur. Sanatçı arka planlarını genellikle dijital baskı olarak çalışmış, metak gravürden destek alarak eserlerini tamamlamıştır. Rogers’in eserlerinde perspektif açıdan görülen derinlik ve ışık-gölgenin zıtlığı Barok resim sanatında duygunun ve ifadenin verildiği resimleri anımsatmaktadır. Eserlerindeki duygu kullandığı teknik ile birebir örtüşmektedir.

Resim 169: Sarah Rogers,

“Uyuyan Fare”, Metal Gravür

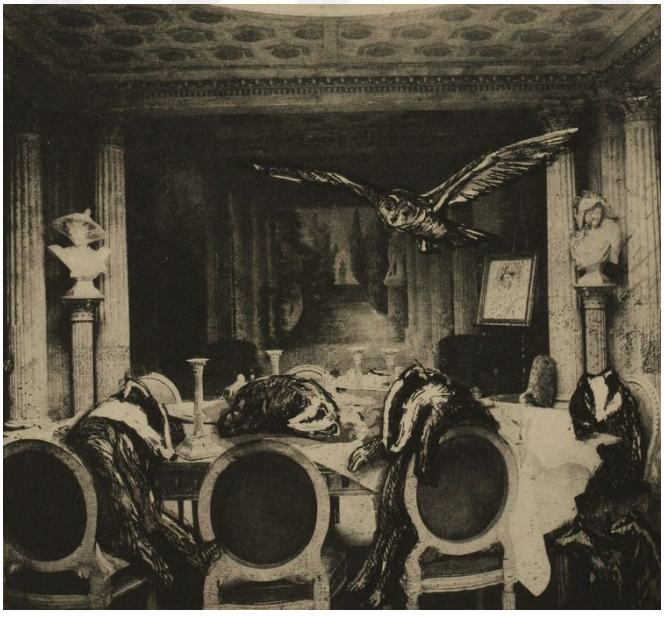

Resim 170: Sarah Rogers,

“Sessizlik”, Karışık teknik

Çağdaşlarına göre daha farklı baskıresimler yapan sanatçı Tom Huck, anıtsal boy ağaçbaskıları ile tanınmaktadır. Genellikle dinsel ve toplumsal konularda eleştiriler yaptığı için kalıplarını, kiliselerdeki Altar panolarına benzer şekilde diptik ve triptik olarak çalışmaktadır. Çalışmalarında Albrecht Dürer, José Guadalupe Posada, R. Crumb ve Honoré Daumier'den etkilenmiştir. Alman dışavurumcuların geleneğini eleştirel olarak devam ettirmektedir.

Çalışmalarını siyah beyaz olarak, illüstrasyon tarzında çalışmaktadır. Renkli çalışmaları tek renk üzerinen chiaroscuro özelliği göstermektedir. Rengin tonlarını oymalar ve dokularla oluşturan sanatçı arka planda ana renkten farklı renkler kullanarak, tekniğini çağdaş hale getirmektedir.

Sanatçı albüm kapak resimleri, poster resimlerini illüstrasyon olarak tasarlayarak ağaçbaskı yöntemi ile basmaktadır.

Evil Print adını verdiği, ismine matbaa dediği atölyesinde Amerika'da yaşamaya ve sanatsal üretimine çoğunlukla ağaçbaskı tekniği ile devam eden sanatçı, kendisini hiciv sanatçısı olarak tanıtmaktadır.

Resim 171: Tom Huck," Star Spangled Shit-Show",
Chiaroscruo Ağaçbaskı, 2023

Resim 172: Tom Huck, “ SCDUZ”

Ağaçbaskı, 2011

Resim 173: Tom Huck, “Büyük Savaş Madillo”, Ağaçbaskı, 2017

Resim 174: Tom Huck, “Tommy Peeperz
isimli triptik Ağaçbaskı sağ kanat,

Çağdaş özgün baskıresim çalışan sanatçılardan biri olan Kristen Fylnn, teknik olarak metal gravür kullanmaktadır. Çalışmarında Rönesans tablolarından kolajlar oluşturarak üzerine güve ve kelebek baskıları eklemektedir. Genellikle Prusya mavisi ağırlıklı çalışmalar yapmaktadır. Rönesans sanatı ve baskıresim tekniğinin başarılı örneklerini üretmektedir.

Sanatçı gravürlerinde tek renk tonları kullandığı için çalışmaları monokrom özellik göstermektedir.

Resim 175: Kristen Flynn“Athenanın İnek Kafatası Güvesi”,

Karışık Teknik, 2023

Baskıresimlerinde en çok Botticelli resimlerinden detayların üzerine böcek desenleri eklenir, “İlkbahar” ve “Venüs’ün Doğuşu” tablolarından kesitler kullanarak, metal gravürde asite indirme yöntemiyle kademeli olarak baskıresimlerini tamamlamaktadır.

Resim176: Kristen Flynn,“Botticelli’nin Gözü”,

Karışık Teknik, 2023

Resim 177: Kristen Flynn,

“Botticellinin Kelebeği”,

Karışık Teknik, 2023

Resim 178: Kristen Flynn,

“Botticellinin Güvesi”, Karışık Teknik, 2023

Resim 179: Gökçe Aysun Kılıç, “İsimsiz”, Ağaçbaskı, 2010

Resim 180: Gökçe Aysun Kılıç, “İsimsiz”, Ağaçbaskı, 2010

Resim 181: Gökçe Aysun Kılıç

"İsimsiz", Ağaçbaskı, 2010

Türkiye'de baskıresim sanatçısı olarak ağaçbaskı geleneğini devam ettiren sanatçılardan biri Gökçe Aysun Kılıç'tır. Monokrom olarak çalıştığı ağaçbaskılarında "otorite" kavramı üzerinde durmuş, bu kavramın en iyi kadın bedeni üzerinden gösterilebiceğini düşünerek kadın figürler kullanmıştır. Çalışmalarının çoğunda gri ton hakimdir. Arka plandaki dokuları, renk geçişlerine ve figürlerin ağacın dokusuyla olan ilişkisine göre kullanmıştır.Sanatçıya göre,

"Yerçekimsiz kadın figürleri dingin tavır içinde günlük yaşamlarımızın kaoslarından çıkış için bir yol arar aslında. Resmi oluşturan bu bedenler kendi iç ritmini oluştururken, diğer taraftanda küçüklü büyüklü formlarla başkalaşıp, kimlik erozyonuna uğrar. Küçük kadın bedenleri onlara yüklenen gizli anlamlarıyla otoritenin kendi gerçekliğini kurmayı hedefler. Kişiliğin aşındırılması, ötekileştirilme, hayatın dayatmaları ve egemen düşüncelerin

görüntüsünün hafızalara kazınması. Şablonlaşmış kişilikler tek düze yaşantılar. Kendisi olmaktan çıkmış bedenler, modalaşmış biçimlemeler olarak ucuz boy gösterisi çabasındadır.

Otorite tarafından denetlenen, gözetlenen bu bedenler resmin yüzeyinde önemli bir işlev üstlenmiş, özgür sandığımız bu bedenler kendimizle yüzleştirmeye devam edecektir. [44]

Resim 182: Cristina Gladys Mumoz, Linol Baskı, 2008

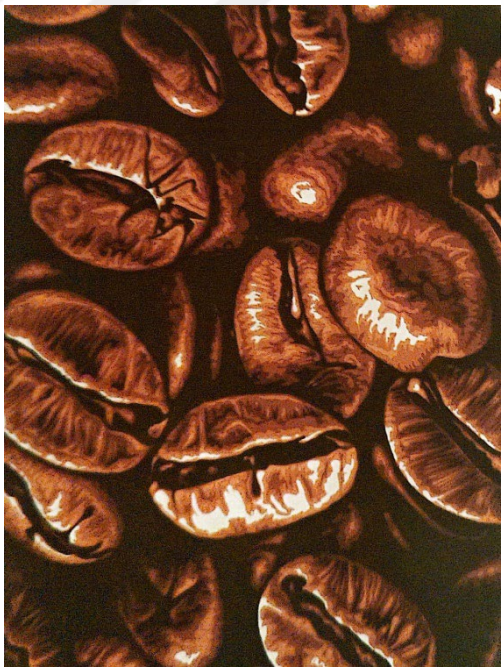

Resim 183: Dacia Celeste Fauth, Yüksek Baskı, 2008

[44] KILIÇ AYSUN GÖKÇE, Yüksek Baskı Tekniği ve Türk Resmine Yansımaları, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Baskı Sanatları Ana Sanat Dalı, Eskişehir, 2012

Resim 184: Nesrin Kuruoğlu,

Linol Baskı, 2008

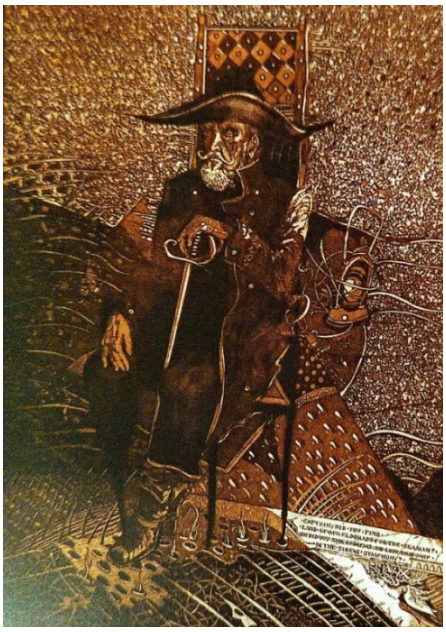

Resim 185: Vladislav Kvartanly, Gravür, 2004

Çağdaş baskıresim sanatçıları, monokrom tekniğiyle çalışarak özgün ve etkileyici eserler yaratmışlardır. Akademik çalışmalar, bu sanatçıların monokromun sunduğu sınırlamaları nasıl kullandıklarını, temalarını ve ifade biçimlerini incelemekte ve değerlendirmektedir. Bu çalışmalar, çağdaş baskıresim sanatının gelişimine ve anlamına katkıda bulunarak sanatçıların estetik tercihlerini, teknik becerilerini ve düşünsel derinliklerini analiz etmektedir.

Çağdaş baskıresimde monokrom çalışan sanatçıların etkisi, izleyiciler üzerinde sakinlik, derinlik ve düşündürücü bir deneyim bırakmaktadır. Monokrom tekniği, izleyicinin eserle etkileşime geçerken duygusal bir bağ kurmasını sağlamaktadır. Sanatçıların temaları ve ifade ettikleri düşünceler, toplumsal, kültürel veya kişisel anlamda önemli mesajlar içermektedir. Monokrom çalışmanın farklı ifade biçimi olarak da resmin bazı alanlarında parlak veya zıt renkler kullanarak resmi özgün ve çağdaş bir hale getirmişlerdir.

Çağdaş baskıresimde monokrom çalışan sanatçılar, monokrom tekniği kullanarak minimalist bir estetik sunan ve izleyicilere derinlikli ve etkileyici bir deneyim yaşatan önemli sanatçılar olmuşlardır. Bu sanatçılar, monokromun sunduğu sınırlamaları ve fırsatları değerlendirerek kendilerine özgü tarzlarını yaratmışlardır. Akademik çalışmalar, bu sanatçıların estetik tercihlerini, ifade ettikleri temaları ve teknik becerilerini analiz ederek çağdaş baskıresim sanatının gelişimine katkı sağlamıştır. Kadim ağaçbaskı sanatından almış olunan ilham ile günümüz yeniliklerini birleştirmişlerdir.

SONUÇ

3000 bin yıllık kadim bir tarihe sahip olan ağaçbaskı sanatı, ilk zamanlarda insanların kendini ifade etme biçimi olarak kullanılmaya başlamış, sonrasında kollektif şekilde ilerlemiş günümüz sanatında da kullanılmaya devam etmiştir.

Tarih öncesi dönemlerde insanlar henüz resim sanatını icra etmeye başlamadan evvel kendi uzuvlarını kullanarak işaretler ve baskılar bırakmışlardır. Bu dönemde doğanın kendisi boya ve kalıp olarak kullanılmış, renkli topraklar ve kireç taşından oluşan yumuşak kayaçlar insanlar için malzeme niteliği göstermiştir.

Sümer çivi yazılarından itibaren yine doğadan kullanılan malzemeler olan killi toprak ve yarı değerli taşlar ve sonrasında ağaç kalıplar kullanılmaya başlanmıştır. Sembol dili ve çivi yazısı dahil olmak üzere kişiselleştirilmiş kral mühürleri de sıklıkla kil üzerinde döndürülerek sıklıkla kullanılmıştır.

İnsanların tarih boyunca geliştirdiği bütün bilgileri saklama biçimleri yazı, sembol ve mühürler yoluyla olmuştur. Bilgi birikimine doğayı ve evreni anlama çabasını da eklenecek olursa doğada kullanılan malzemelerin de bilinçli kullanılmaya başlandığını görülmüştür.

En ileriye gitmiş medeniyetlerden biri olan Mısır medeniyetinde silindir rulolar ve papirüsler hala günümüzde keşfedilmeye devam etmektedir. O dönemde bulunan, ağaçbaskı ile süslenen çocuk entarisinde de gördüğümüz üzere medeniyetler kabartma ve rölyef dışında, estetik olarak süsleme ve tekstil için de ahşap kalıplar kullanmışlardır. Bu gelenek daha sonra Anadolu, Orta Asya, Uzak Asya'da da göreceğimiz üzere kumaş üzeri baskılarda haberleşme ve bilgi akışının dışında süsleme ve tasarım alanında da kullanılmıştır.

Kadim ağaçbaskı sanatının ilk örneklerini gördüğümüz Uzak Asya'da, dini öğretilerin halka anlatılması ve yayılması amacıyla baskı kalıpları ağaçtan oyulmuştur. Her kültürün kendine özgü özelliklerini sanat anlamında da görebileceğimiz gibi, Çin felsefesinde siyah

beyaz ilk baskılar ying-yang felsefesine uygun olarak basılmıştır. Kollektif bilinç ve ticaretin gelişmesi ile beraber klişe ağaçbaskıların Avrupa'ya taşınması söz konusu olmuştur.

Ağaçbaskı sanatını günümüze kadar taşınmasına vesile olan ve geliştiren Japon kültürü kendine özgü bir üslup geliştrerek Ukiyo-e baskıresimleriyle Avrupa sanatını da etkilemiştir. Avrupa kendisine gelen klişe baskıresimlerden çok etkilenmiş, Çin'de ise bu baskıresimlere bu kadar kıymet verilmemiştir.

Japonya- Çin arası savaşlarda ağaçbaskı Japon kültüründe estamp olarak varlığını sürdürürken Çin'de 20.yy'a kadar durağan kalmıştır. Japon sanatçılar dünyada yükselen yenilikçi ve modern düzenden etkilenerek yeni sanat akımları ortaya koymuşlardır. Bu akımlardan ağaçbaskı sanatı da etkilenmiştir. Japonya'da estapmların bu kadar gelişmesini sağlayan durumlardan biri de hükümdarların okuma-yazma öğretmek ve halkı bilinçlendirmek için kütüphaneler ve toplu basım evleri kurması ile etkili olmuştur. Klasik Edo dönemi de dahil olmak üzere önceleri dini bilgi yaymak amacıyla yapılmış olsa dahi Meji döneminde de baskı ve basım işleri desteklenmiştir.

Japon sanatında Ukiyo-e baskıresimlerinde sanatçılar çok fazla baskı üretmişler ve birçok terimi baskıresim içine katmışlardır. Bu terimlerden en çok kullanılmış olanlar, ilk renkli baskıresim kullanımında farklı kalıplar oluşturulmasında Nishiki-e Ukiyo-e kalıbıdır. Nishiki-e ukiyo-e renkli ağaç baskıresimler olarak kullanılmıştır. Bijinga Nishiki-e Ukiyo-e'ler ise kadının iç güzelliğini anlatmak amacıyla dış güzelliğini stilize eden renkli baskı resimleri anlatmak amacıyla kullanılmıştır. 17.yy ve 19. yy aralığında yaşamış ve çok renkli 'Nishiki-e' baskılar üretmiş sanatçılar; Suzuki Harunobu, Kitagawa Utamaro, Torii Kiyogana, Toşusai Şaraku, Katsuşika Hokusai ve Utagawa Hiroshige "Altı Büyük Ukiyo-e ustası*"* olarak adlandırılmıştır. Her sanatçı kendine özgü üslubu ve işledikleri temalar ile Japon estamplarını eşşiz hale getirmişler, kült bir sanat ortaya koymuşlardır.

Modernizmi ortaya çıkaran dört ayak bulunmaktadır. Sanayi Devrimi ekonomik ayağı, Reform Hareketi dini ayağı, Fransız Devrimi siyasi ayağı ve Rönesans da sanatsal ayağı olmuştur. Rönesans hareketinden hemen önce Gotik dönemde ağaçbaskı sanatı Avrupa'ya taşınmıştır. İlk taşındığı dönemlerde dini amaçla kaba figürler kullanılmış ve matbaa ile

birlikte resimli kitaplar elde edilmiştir. Birçok ağaç baskıresim dini konular işlendiği için sanatçısı tarafından imzalanmamış ve anonim olarak kalmıştır.

Avrupa'da Albrecht Dürer baskıresim eserlerinde dini içerikli konular işlemiş, ağaçbaskı sanatında çizgi ve anatomi olarak örnek gösterilmiştir. Bu dönemde Avrupa'da baskıresim yapanlar gravürcü, oymacı olarak adlandırılmıştır. Sanatçılar baskıresimler için yalnızca çizim kısımlarını yapmışlar, baskı kısımları gravürcü adı verilen zanaâtkarlar tarafından yapılmıştır. Rönesans döneminde kilisenin sanatçılar üzerinden baskısını çekmesi ile birlikte daha özgür bir sanat ortamı meydana gelmiştir. Bu dönemde sanat eğitimi veren kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Sanatçı ve zaanâtçı ayrımı modern sanata kadar sürdürülmüştür.

Avrupa'da Rönesans dönemi ve Barok dönemi arasında birçok baskıresim eser üretilmiştir. 17.yy. da matbaacılığın gelişmesi ile beraber kitap baskıları önem kazanmış, logolar, amblemler ve sanatçı illüstrasyonları, kitap resimleri ağaçbaskı tekniği ile çoğaltılmıştır. Baskıresim yapanlar genellikle yayıncılar ve matbaacılar olmuştur.

Rönesans dönemi ile birlikte resim sanatında birçok değişiklik meydana gelmiştir. Özellikle resmin temaları, perspektif, insan figürlerinin işleniş biçimi ve doğa gerçekçi biçimlerde resmedilmiştir. Sanatçılar bu yönden ciddi çabalar göstermişler, hakikat kavramını doğaya ve insan bedenine taşımıştırlar. Bunun sonucunda hümanizm düşüncesini geliştirmişlerdir. Bunun dışında boya malzemeleri açısından birçok yenilik ve teknik ortaya çıkmıştır. En çok kullanılan teknik yağlı boya tekniği olmuştur. Bu teknikleri kullanan sanatçılardan Leonardo Da Vinci, sfumato ve glazlama tekniğini ustaca kullanmıştır. Sfumato tekniği ışık geçişleri arasındaki tonların yumuşak biçimde olmasını sağlamıştır. Sanatçılar bazı tablolarında bu tekniğin tam zıttı olan chiaroscuro tekniğini kullanmışlardır. Chiaroscuro tekniği ışık- gölge tekniği olarak yağlı boya tablolarda Caravaggio, Rembrandt, Vermeer gibi sanatçılar tarafından keskin kontrast elde etmek için kullanılmıştır. Rönesans resim sanatında evrensel bir ışık kaynağı kullanılmış olsa da Barok dönemine doğru ışık- gölge tekniği daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Chiaroscuro tekniğinde ışık kaynağı yalnızca sanatçının öne çıkarmak istediği figür veya nesneler üzerine verilmiş, arka plan karanlık bırakılmıştır. Sanatçıların bu tekniği kullanmalarındaki amacı hacimselliği ve konstrastı sağlamak olmuştur.

Chiaroscuro tekniğinin kullanım alanlarından biri de baskıresim alanı olmuştur. Dönemin sanatçıları kendinden önce gelen ressamların yağlıboya eserlerini yeniden yorumlayarak ağaç baskıresim tekniği ile çoğaltmışlardır. Renkli baskıresimler statüsünde olan bu eserler monokrom teknik ile yapılmıştır.

Sanatçılar ağaç baskıresimlerinde imzalarını, kendinden önce eseri yapan sanatçının isminden sonra kendi ismini yazarak veya eserin üzerinde kendinden önceki sanatçının ismini kullanarak imzalamışlardır. Bu dönemde baskıresim yapan kişilerin sanatçı mı yoksa zanaâtkar mı olduğu konusunda tartışmalar vardır. Hali hazırda yağlı boya eserleri monokrom olarak çoğaltma yöntemi, yeniden yorumlamayı da işin içine kattığı için sanatçı oldukları kanısı oluşmuştur. Eserler en fazla 5 blok kalıp ile basılmıştır. Bazı baskıresim sanatçıları eserlerinde tuş kalıbı olarak kullanılan siyah-çizgi kalıbını kullanmış, bazıları ise bu kalıbı en koyu renk olarak basmayı tercih etmişlerdir. Baskıresim eserlerde Almanya, Kuzey Almanya ve İtalya ekolleri yer almıştır. Sanatçılar yaşadıkları ve eğitim aldıkları atölye yerine göre çizgisel veya lekesel formlar kullanmışlardır. Ugo Da Carpi tuş kalıbını siyah çizgi kalıbı olarak kullanırken, Vicentino, tuş kalıbını en koyu renkte lekesel olarak bırakmayı tercih etmiştir. Baskıresim sanatçılarının içinde en çok eser üreten sanatçı Bartolomeo Castiglione olmuştur. Sanatçı hayatı boyunca 700 baskıresim üretmiştir.

Modern sanat olarak adlandırdığımız dönemden önce yapılan baskıresimler sanat kavramı içinde değerlendirilmemiştir. Empresyonizm sanat akımından sonra Gauguin, Van Gogh gibi sanatçılar Japon estamplarından etkilenerek kendi eserlerini yüksek baskı tekniği ile yeniden çoğaltmışlardır. Dünyada özgün baskıresim kavramının ortaya çıktığı dönemler bu dönemlere denk gelmektedir. Aynı dönemlerde Japonya'da da sanatçılar Sosaku-hanga, Shin-hanga gibi akımlarla yaratıcı baskılar yapmaya başlamışlardır. Sanatçı ve zanaâtçı ayrımının ortadan kalmaya başlaması bu dönemlere denk gelmektedir.

Avrupa'da ve dünyada yüksek baskı ve metal gravür ağırlıklı olarak baskıresim alanında kullanılmış, bir dönemden sonra sanatçılar düz baskı teknikleriyle de tanımışlardır. Yüksek baskı alanında linol malzemesini üretilmeye başlamasından sonra Avrupa'daki sanatçılar linolyum baskı kullanarak daha grafiksel eserlerini çoğaltmışlardır.

Türkiye'de, Anadolu kültürüne bağlı olarak ağaçbaskı kalıplarını ilk Tokat yazmacılığında görülmektedir. Yazmacılık sanatı icra edilirken Anadolu motifleri ve sembolleri kalın ağaç baskı kalıplarına oyulmuş ve daha sonra çember, yazma ve kumaşlara basılarak anane haline getirilmiştir.

Sanatsal anlamda baskıresim çalışmaları Cumhuriyet'ten önce Sanayi-i Nefise Mektebinde Levi öncülüğünde metal gravür çalışmaları ile başlamıştır. Levi'nin asistanlığını yapan Türk sanatçılar daha sonra yüksek baskıresim alanında da eserler vermişlerdir. Bu alanda eser veren ilk sanatçılar Sabri Berkel ve Turgut Zaim olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nin haricinde Gazi Eğitim Enstitüsü kurulmuş ve günümüze kadar gelen güzel sanatlar alanında tanınan sanatçı hocalarımız burada eğitim almışlardır. Bu sanatçılar Mürşide İçmeli, Süleyman Saim Tekcan, Mustafa Aslıer gibi sanatçılarımız olmuştur. Bu okulda sanat eğitimi alan sanatçılar Şinasi Barutçu'nun öğrencileridir.

Mustafa Aslıer, daha sonra, bugünkü Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak bilinen, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Grafik Bölümü başına getirilmiştir. Sanatçı, yüksek baskı alanında birçok eser üretmiştir. Bu döneme kadar baskıresim eserlerin tamamı gravür olarak adlandırılmıştır. Aslıer, ilk kez bir makalesinde özgün baskıresim adını söylemiş ve baskıresim alanının da sanat alanına dahil olduğunu vurgulamıştır. Özgün baskıresim sanatçının ürettiği pentür anlamında kullanılmıştır. Resim sanatına bu dönemden sonra akademik eğitimde de baskıresim dersleri daha fazla dahil edilmiştir. Şüphesiz ki Mustafa Aslıler Türk sanatında, baskıresim alanının yerleşmesinde büyük emek ve çaba göstermiş önemli bir hocamız ve sanatçımızdır. Aslıer'in öğrencilerinden olan hocamız Hatice Bengisu, eğitimini tamamladıktan sonra Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Baskı Sanatları bölümünü açmıştır. Sanatçı hala toprak anayı ve ana tanrıçayı anlattığı ve ağacın yatay kesitinden aldığı ağaçbaskılarıyla sanat üretimine devam etmektedir. Baskıresim eğitimi Rotary bursu ile Japonya'da alan ve halen Hacettepe Üniversitesi Resim Bölümü'nde baskıresim profesörü olarak çalışmalarına devam eden hocamız Hasan Kıran, günümüz sanatında Japon tarzı baskıresimler üretmeye devam etmektedir. Eserlerinde Türk şamanizmini işleyen sanatçı büyük boy ağaçbaskılarını renkli olarak çalışmaktadır.

Baskılarını pres yardımı ile değil el bareni ile alan sanatçı, sergilerinde ağaçbaskı kalıplarını da sergilemektedir.

Çağdaş sanatta baskı sanatları kullanım alanı 1960'dan sonra çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Dünyada bu dönemden sonra metak gravür dışında düz baskı yöntemleri de kullanılmaya başlamıştır. Avrupa'daki akademilerde de baskı sanatları ders olarak işlenmiş, baskıresim bölümleri açılmıştır. Alman dışavurumcu gelenek hala ağaçbaskı tekniği ile sürdürülmektedir. Bu alanda Alman sanatçı Thomas Kilpper, Bergen Üniversitesinde profesör unvanı ile çalışmalarına devam etmektedir. Sanatçı baskıresimlerinin politik geçmişe sahip olan binaların ahşap veya kauçuk zeminlerini kullanarak baskıresimler üretmektedir. Sanatçı binanın zeminin tamamen oyarak büyük bir kalıp elde ettikten sonra baskılarını kumaşlara renkli veya siyah beyaz olarak almış ve asarak büyük boy baskıresimler elde etmiştir. Baskıresim alanında üzerinde yürünen bir enstalâsyon elde etmiş ve farklı bir bakış açısı geliştirmiştir

Özgün baskıresim ülkemizde ve dünyada bir sanat alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kristen Flynn, metal gravür tekniğini monokrom olarak kolâj sanatı ile birleştirip kullanmaya devam etmekte, Moscala ise soyut olarak frekans aralıklarını çalışmak için linol baskıyı kullanmaya devam etmiştir.

Baskıresim alanındaki gelişmeler sanatçılara ve ülkelere göre değişiklik göstermiş olsa dahi baskıresim üretilen ve tüketilen bir alan haline getirilmiştir. Özellikle ağaçbaskı ve serigrafi tekniği geliştirilerek grafik ve tekstil alanlarında da sanatçıların yoğun olarak koleksiyon bazlı kullandıkları bir teknik haline gelmiştir. Eskiz ve çizim aşamalarının dijital platformlarda yapılması çoğunlukta olsa bile sanatçılar eserlerini elde üretmeye devam etmektedirler.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ANTMEN, Ahu, *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar,* Sel Yayıncılık, İstanbul
2009.

ASLIER, Mustafa, *Varolmaya Biçim Vermek,* İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yayınları, İstanbul,

1980

BAĞCE, Emre, *Franfurt Okulu,* Doğu Batı Yayınları, Ankara,

2015

BARNARD, Malcolm, *Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür,* Ütopya Yayınları, Ankara,

1998

CLARK, Toby, *Sanat ve Propaganda,* Ayrıntı Yayınları, İstanbul,

2011

CÖMERT, Bedrettin, *Mitoloji ve İkonografi,* De Ki Basım Yayın Limited Şirketi, Ankara,

2006

ERDEN, Osman, *Modern Sanatın Kısa Tarihi,* Hayalperest Yayınları, İstanbul,

2016

ESMER, Hayri, *Baskı Sanatları Tarihi Ders Notları,* Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2005

GOMBRİCH, E.H, *Sanatın Öyküsü,* Remzi Kitabevi, İstanbul,

2017

GRABOWSKİ, Beth, FİCK, Bill, *Baskıresim, Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi,* Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir,

2012

KIRAN, Hasan, *Ağaç Baskı Sanatı,* Bellek Yayınları, Ankara,

2010

ÖNDİN, Nilüfer, *Modern Sanat,* Hayalperest Yayınları, İstanbul,

2016

READ, Herbert, *Sanat ve Toplum,* Hayalperest Yayınları, İstanbul,

2016

RİUS, *Çizgilerle Felsefe,* Yordam Kitap, İstanbul,

2012

YILMAZ, Mehmet, *Modernizmden Postmodernizme Sanat,* Ütopya Yayınları, Ankara,

2005

Süreli Yayınlar ve Makaleler

FİNEFİELD, Kristi, Rönesans ve Barok Renk: Kongre Kütüphanesinde Chiaroscuro

Gravürlerini Araştırmak,

13 Aralık 2018

FRANCİS, CARTER THOMAS*, Çin'de matbaanın icadı ve Batı'ya yayılması,* Columbia University Press, New York,

1925.

ÖZGÜR KARAALAN, Suna, *Sağlık Açısından Geleneneksel Metal Gravür Tekniklerine Yeni Bir Alternatif Non-Toxic Metal Gravür,* Ulak Bilge, Sayı 6, Cilt 3,

2015

SANAT, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, 25. Sayı, Atatürk Üniversitesi, Erzurum,

2014

Tezler

KILIÇ AYSUN GÖKÇE, *Yüksek Baskı Tekniği ve Türk Resmine Yansımaları,* Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Baskı Sanatları Ana Sanat Dalı, Eskişehir,

2012

Sergi Katalogları

KIRAN, Hasan, *Şifalı Dizemler,* Milli Reasürans Sanat Galerisi, İstanbul,

2022

KIRAN, Hasan, *Şamanik Senfoni,*CKM Sanat Galerisi, İstanbul,

2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ELEMANLARI, *Özgün Baskıresim Sergisi,* Türkiye İş Bankası Ankara Sanat Galerisi, Ankara,

1996

ASLIER, Mustafa, *Özgün Baskıresim Geçmiştenli Sergisi,* Mustafa Aslıer Sanat İşliği, Marmara Adası- Balıkesir,

2009

1 Uluslararası Baskıresim Bienali, Işık Üniversitesi ve IMOGA İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi, İstanbul,

2008

Dijital Kitaplar

TAKAHATAKE, Naoko, *Rönesans İtalya'sında Chiaroscuro Gravür,* Prestel Yayıncılık, Los Angeles,

2018

Linkler

https://blogs.loc.gov/picturethis/2018/12/renaissance-and-baroque-color-researching-chiaroscuro-woodcuts-at-the-library-of-congress/

https://www.mustafaaslier.net/kopyasi-oez-gecmis-zamanlamasi

https://www.egoistyazar.com/makale/ronesans-donemi-resim-sanati

https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-19090/ronesans-sanat/

https://tr.wikipedia.org/wiki/I%C5%9F%C4%B1k_g%C3%B6lge#:~:text=I%C5%9F%C4%B1k%20G%C3%B6lge%20(%C4%B0talyanca%3A%20Chiaroscuro),etkileyen%2C%20vurgulanm%C4%B1%C5%9F%20z%C4%B1tl%C4%B1klar%20i%C3%A7in%20kullan%C4%B1l%C4%B1r.

https://www.britannica.com/art/chiaroscuro

https://en.wikipedia.org/wiki/File:5154_bassenge_anon_c16_italian.jpg

https://renaissancereframed.com/2021/11/10/art-history-basics-chiaroscuro/

https://blog.artgeek.io/2019/10/17/is-it-chiaroscuro-or-is-it-tenebrism/

https://en.wikipedia.org/wiki/Parmigianino

https://www.sanatinoykusu.com/venedike-ronesansi-getiren-sanatci-giovanni-bellini/

https://livinginadarknight.in/the-invention-of-woodblock-printing-in-china-and-the-development-of-black-and-white-relief-printmaking-in-the-far-east/

https://en.wikipedia.org/wiki/Chiaroscuro#:~:text=The%20term%20chiaroscuro%20originated%20during,using%20ink%2C%20bodycolour%20or%20watercolour.

https://www.imoga.org/tr/what-are-we-doing/printing-picture-techiques/category:elek-baski

https://livinginadarknight.in/the-invention-of-woodblock-printing-in-china-and-the-development-of-black-and-white-relief-printmaking-in-the-far-east/

https://www.mustafaaslier.net/kopyasi-oez-gecmis-zamanlamasi

https://www.mixerarts.com/litografi

https://www.kosebucak.com/chauvet-magarasi/

https://eastendprints.co.uk/products/heath-street-hampstead-brown.html

https://ofcabbagesandkings.co.uk/jane-smith-1/

https://www.mallgalleries.org.uk/artist/jane-smith-swla?page=2

https://www.jstor.org/stable/44244551

https://artsandculture.google.com/entity/bartolomeo-coriolano/m03d8k10

https://www.wikidata.org/wiki/Q4865508

https://peoplepill.com/people/bartolomeo-coriolano

http://www.artcyclopedia.com/artists/coriolano_bartolomeo.html

https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG23647

https://en.wikipedia.org/wiki/Bartolomeo_Coriolano

EK-1

GÜLFER YAĞMUR HAYTA SANATÇI BİYOGRAFİSİ

Girit ve Selanik kökenli bir ailenin üçüncü kuşak torunu olan sanatçı, 1990 yılında Bandırma'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Bandırma'da tamamlamış, 2011 yılında Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Baskı Sanatları Bölümü'ne girmiştir. Fakülte yıllarında baskıresim profesörü Hatice Bengisu'nun ana atölyesinde, litografi ve çukur baskı atölyesinde Doç.Dr. Selvihan Kılıç Ateş ile çalışmış, sonrasında ağaçbaskıresim atölyesini Doç. Dr. Gökçe Aysun Kılıç ile tamamlamıştır.

2020 yılında Trakya Üniversitesi Resim Ana Sanat Dalı yüksek lisans eğitiminde "Yüksek Baskıresimde Chiaroscuro Tekniği ve Çağdaş Yansımaları" isimli tezini, danışman Doç.Dr. Deniz Gökduman ile çalışmış ve 2023 yılında tamamlamıştır.

SANAT ANLAYIŞI VE ESERLERİ

Evrende herşeyin bir olduğu felsefesinden yola çıkan sanatçı, zıtlıklar üzerinden eserlerini oluşturmuştur. Ölüm-yaşam, iyi-kötü, eril-dişil gibi kavramları felsefe ve dünya görüşü boyutundan incelemiş, her kavramın bir diğeri olmadan eksik ve tamamlanamayan olduğu düşünesinden yola çıkarak noksanlıklar üzerinden çalışmıştır. Bu açıdan bakıldığında Paul Gauguin'in "Noa Noa" serisinden fikirsel anlamda etkilenmiştir.

Bir kavramda oluşan dengesizlik zuttını etkilemekte ve bu durumda bütüne negatif olarak yansımaktadır." Evren kaostan oluştuysa eğer, dengenin kurulması için kaos gereklidir", fikirleri sanatçının eskizlerini kolaj üzerinden yapmasında etkili olmuştur. Eksik ve tamamlanamayan şey "rahatsızlık hissi" yaratır, tıpkı insanların kirli bir kalem ucunu kalemtraşla açarak sivri ve daha temiz hale getirme ihtiyacı hissetmesi gibi, sanatçı da bu rahatsızlık hissini üzerinden çalışmalarını kadın-dişil ekseninde oluşturmuştur. Sanatçıya göre sanat icra edilebilmesi için insanın bir derdinin olması gerekir. Bu dert açıklanamadığında oluşan rahatsızlık hissinden sanat oluşmaktadır. Ona göre sanat, zorunlu haldir.

Sanatçı, lisans dönemi resimlerindeki bir serisinde Filistinli karikatürist Naci el-Ali'nin Hanzala karakterinden etkilenerek arkası dönük, yüzü görünmeyen kadınlar çalışmıştır. Hanzala, ülkesi işgalden kurtulana kadar arkasıını dönmeyecektir," yani denge kurulana kadar yüzünü göstermeyecektir fikrinden" oluşturulmuş bir karikatür karakteridir. Bu karakter fikrinden yola çıkarak toplumsal ve fikirsel anlamda kadının toplum içindeki yaşadığı tüm sorunlardan dolayı zıt olan kutupları yani erkeklerle eşit şartlarda yaşayamamasını eleştirmek amacıyla kadınları arkası dönük çalışmıştır. Sanatçı bu serisinde melez baskılar yapmış, arka planda analog makine ile çekilmiş ve genellikle kadın bedenini aşağılayan duvar yazılarından oluşan fotoğraflardan dijital baskılar oluşturmuş, üzerine linol baskı kadın figürü eklemiştir.

Baskı teknikleri ve pentür çalışmalarında genellikle eşitsizlik teması üzerinde durmuş, dengenin sağlanması adaletin yerine gelmesi ve eşitsizliğin ortadan kalkması gerekliliğini savunmuştur. Kadın temasına en uygun teknik olan Ağaçbaskı tekniğini kadınların toprak ile olan bağlarına olan inancı için seçen sanatçı Ağaçbaskı kalıbının rastgele dokularını kullanmak amacıyla, bu teknikle yaptığı ilk çalışmalarda arka plan kullanmamıştır. Çizgisel ve anlatım gücü olarak Alman dışavurumcularından ve özellikle Kathe Kolwitz ve Thomas Kipper'den etkilenmştir.

Çalışmalarını seriler halinde oluşturmaktadır. Chiaroscuro tekniğini kullandığı iki serisi bulunmaktadır.

"Günümüz Tanrıçaları Portreleri" serisinde Rönesans dönemi tekniğinde kullanılan koyu tonları tercih etmiştir. Bu seride A4 boyutunda baskılar yapmış olmasının nedeni, baskıresimlerin bir fotoğraf olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Seride çalışılan kadınlar, kendi ülkelerinde eşitsizlik ve adaletsizliğin ortadan kaldırılması için mücadele eden kadın aktivistlerden oluşmaktadır. Arka planda genelde orta ton veya açık ton kullanılmış, tuş bloğu rengin en koyu tonundan oluşmaktadır. Bu kadınlar hem toplumdaki rollerini hem de kendi kimlikleri temsil etmelerinden dolayı isimlendirmede yalnızca isimleri kullanılmaktadır. Tonlar arasında keskin geçişler olmamakla beraber, oymalar lekesel ve dışavurumsal çizgilerden oluşurulmaktadır.

Sanatçıya göre, “Kendisini hatırlayan, dengesini sağlayabilen her kadın, tanrıçadır ve içinde bir evren taşır. Bütün mücadeleler dengenin sağlanması için verilir.”

Gülfer Yağmur Hayta, “Behice”,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2022

Gülfer Yağmur Hayta, “İsimsiz”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2021

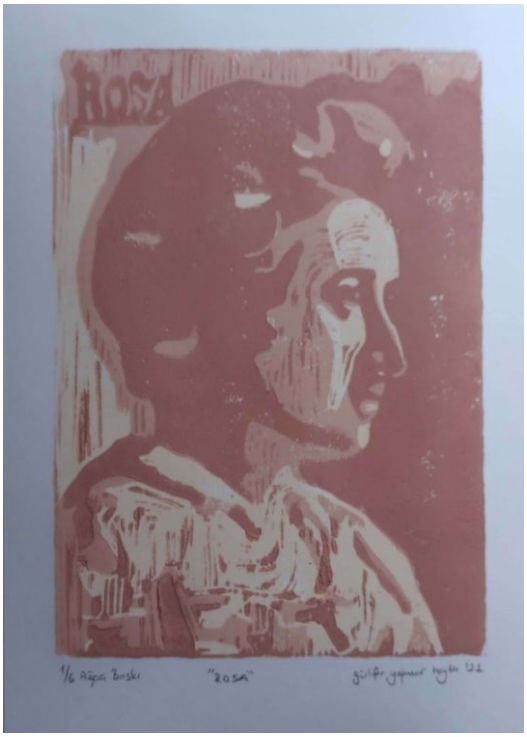

Gülfer Yağmur Hayta, “Rosa”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2021

Gülfer Yağmur Hayta, “Camila”,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2021

Gülfer Yağmur Hayta,“Leyla”,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2021

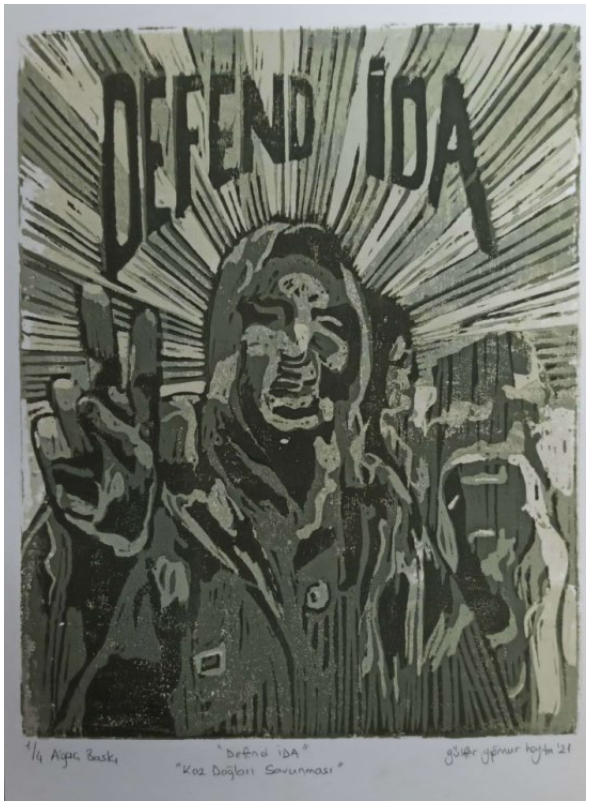

Gülfer Yağmur Hayta,
“Kaz Dağları Savunması”,
Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2021

Gülfer Yağmur Hayta,

“Themis, Günümüz Tanrıçaları”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2021

Gülfer Yağmur Hayta, “Kibele’nin Aslanları”,
Dijital resim, 2022

Dijital olarak çalıştığı resimlerinde Anadolu kadim dişi bilgeliğinden faydalanmaktadır. İç dünya ve dış dünya arasındaki dengesizliği anlatmak amacıyla bu sefer motifler ve semboller kullanmaya başlayan sanatçının dijital resimleri de monokrom özellikte devam etmektedir. Kadınların toprakla, evrenle ve tarihle olan bağlarını hatırlatmak amacıyla bu resimlerin baskıresimleri yine Ağaçbaskı tekniği ile oluşturulmaktadır.

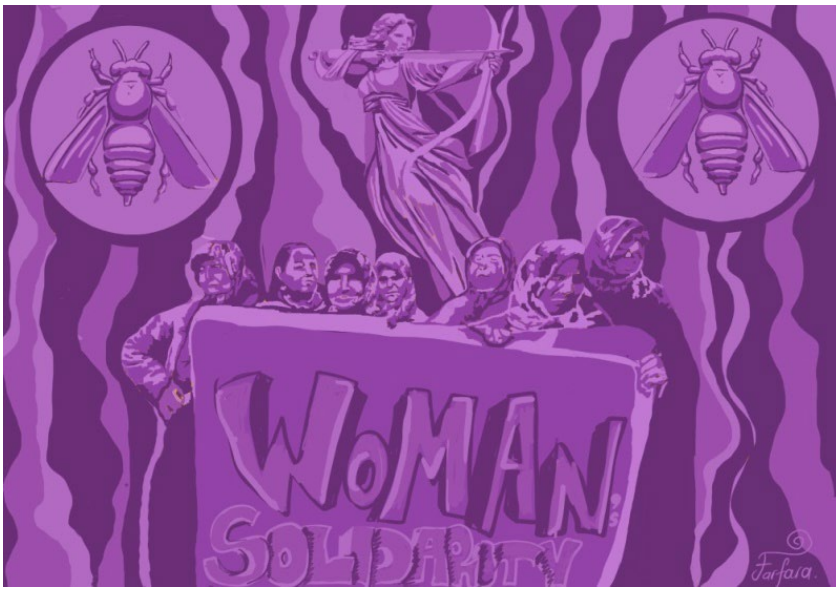

Resim 181: Gülfer Yağmur Hayta, “Amazonlar”, Dijital Resim, 2022

Gülfer Yağmur Hayta, “Rosa Luksemburg’a Saygı”,

Chiaroscuro Ağaçbaskı, 2022

SERGİLER

“BAŞ BULUŞ” II. ULUSLARARASI ÖZGÜN BASKIRESİM SERGİSİ/ Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2021

“BİR ŞEY OLDU HER ŞEY DEĞİŞTİ” ULUSLARARASI ÖĞRENCİ BİENALİ/ İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ, 2021

“YAZI BEKLERKEN” Lisansüstü Öğrencileri Çevrimiçi Sergi/ Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2021

“POMO III” Uluslararası Posta Sanatı Sergisi/ Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2021

“PANDEMİK İLHAMLAR”, Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Çevrimiçi Sergi, 2021

“İstiklal Marşı’nın 100. Yılı 100 Eklibris 100 Sanatçı Sergisi, KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ, 2021

“MAİL ART” INTERNATİONAL MAİL ART EXHİBİTİON, BİLSEMART, 2021

“EGO SANAT ETKİNLİĞİ”, XART Platform Uluslararası Online Sanat Etkinliği Sergisi, 2021

“8 MART” Ulusal Jürili Çevrimiçi Sergi/ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2021

“KIRMIZI”, Uluslararası Jürili Çevrimiçi Karma Sergi / Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik ve Görsel Sanatlar Eğitim Fakültesi, GÖRSED, 2021

“Plastik Sanatlar Çevrimiçi Sergisi”, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü 10. Yıl Kültür ve Sanat Etkinlikleri, 2021

“Uzaktan/Yakına I. Online Sanat Sergisi”, Online Exhibiton, 2021

“X ART PLATFORM” Uluslararası Online Resim Sergisi,2021

“X ART PLATFORM”, Uluslararası Online Resim Sergisi,2020

“SOSYAL MESAFE”, Çevrimiçi Online Resim Sergisi, PORTFOLYOU,2020

“DÖNÜŞÜM”, Çevrimiçi Resim Sergisi, PORTFOLYOU, 2020

“ART THERAPY” Uluslararası Çevrimiçi Sanat ve Terapi Sergisi, 2020

“Uluslararası Multidisipliner Online Sanat Sergisi”,ONLİNE ART PROJECT, 2020

“7 (SEVEN)” Uluslarası Online Resim Sergisi, PORTFOLYOU, 2020

“ART THERAPY” 15 Nisan Sanat Günü Uluslarası Online Sergi, 2020

“International Online Printmaking Exhibition, PRİNTMAKERS.016/ HİNDİSTAN

“2015 MEZUNLAR SERGİSİ”/ BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ, 2015

“GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AĞAÇ BASKI SERGİSİ”, BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ, 2014